

Randi Kjeldstad og Jan Lyngstad (red.)

Utradisjonell likestilling?

Analyser av undersøkelsen Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) 2007

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå, april 2010	Standardtegn i tabeller	Symbol
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Tall kan ikke forekomme	.
	Oppgave mangler	..
	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-7815-0 Trykt versjon	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-7816-7 Elektronisk versjon	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Emne: 00.02.10	Brudd i den loddrette serien	—
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

I denne rapporten presenteres fire analyser av likestilling mellom kvinner og menn. Analysene er basert på data fra utvalgsundersøkelsen *Livsløp, generasjon og kjønn 2007 (LOGG)*. Analysene inngår i et felles prosjekt om *Likestilling hjemme og ute*, der forskere fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og Norsk Institutt for Forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) har deltatt. Randi Kjeldstad har ledet arbeidet. I arbeidet med de ulike delanalysene har følgende deltatt:

Holdninger til kjønnsroller og likestilling på hjemmebane. Trude Lappegård og Randi Kjeldstad (SSB).

Religiøsitet og likestilling hjemme. Randi Kjeldstad (SSB) og Ivar Åsland Lima (NOVA).

Arbeidsdeling blant par med nedsatt funksjonsevne. Jan Lyngstad og Randi Kjeldstad (SSB).

Yrkesarbeid blant par: Hvor finner vi de utradisjonelle tilpasningene? Ragni Hege Kitterød (SSB).

En femte delanalyse - Likestilling og fornøydhets med forholdet – har psykologiske faktorer betydning? – er gjennomført ved NOVA av Britt Slagsvold og Julia Ratikainen og rapporteres i et eget notat.

De enkelte kapitlene er lett bearbejdede versjoner av muntlige presentasjoner i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BILD) den 14. januar 2010. Bearbejdingen består i en del utfyllende kommentarer til presentasjonen samt presentasjon av tallene som ligger til grunn for de generelle vurderingene og konklusjonene i analysene. Kapittel 2, 3 og 4 vil om ikke lenge bli vesentlig bearbejdet til artikler hvor vi tar sikte på å diskutere våre funn i lys av annen forskning på feltet og i lys av relevant teori. Resultatene i kapittel 5 er allerede videre bearbejdet og publisert i en artikkel i Samfunnsspeilet nr. 1/2010.

Arbeidet er gjennomført på oppdrag fra og finansiert av Barne- og likestillingsdepartementet (BLD; nåværende BILD).

Sammendrag

Analysene i denne rapporten kartlegger variasjoner i likestillingspraksis og likestillingsholdninger i norske par, og ser spesielt på familier/par der mønstrene kan tenkes å avvike fra de mønstrene vi finner på gjennomsnittsnivå. Alle analysene bygger på det samme datamaterialet, nemlig undersøkelsen *Livsløp, generasjon og kjønn 2007 (LOGG)*.

I kapittel 2 undersøker Trude Lappegård og Randi Kjeldstad blant annet i hvilken grad det er samsvar mellom likestillingsholdninger og likestillingspraksis, og om det er større avstand mellom holdninger og praksis blant kvinner enn blant menn. Analysene viser at for majoriteten av intervjupersonene er det godt samsvar mellom deres holdninger til kjønnsroller og det de rapporterer angående deling av husarbeid og barneomsorg. Det er mer samsvar mellom holdninger og praksis når det gjelder barneomsorg enn husarbeid. Menn uttrykker også mer samsvar enn kvinner.

I kapittel 3 kartlegger Randi Kjeldstad og Ivar Åsland Lima arbeidsdeling hjemme i familier hvor en eller begge parter har et kristent eller et annet religiøst livssyn og belyser eventuelle forskjeller i forhold til andre familier. Analysene tyder på at deling av det mannsdominerte, men ikke det kvinnedominerte, husarbeidet, slik det rapporteres av intervjupersonene, påvirkes direkte av hans eller hennes religiøse tro. I den grad religiøs praksis har betydning for likedeling hjemme, har den en positiv betydning, men bare på mannens relative innsats på tradisjonelle kvinneoppgaver. At religiøse kvinner og menn generelt deltar noe mindre i utradisjonelle husarbeidsoppgaver enn ikke-religiøse, har først og fremst sin bakgrunn i at religiøse og ikke-religiøse er ulike også på andre, enda mer avgjørende, områder.

I kapittel 4 undersøker Jan Lyngstad og Randi Kjeldstad om arbeidsdelingen i par der den ene parten har funksjonsbegrensning, avviker fra arbeidsdelingen i andre par, og om det spiller noen rolle om det er kvinnen eller mannen som er funksjonshemmet. Analysene tyder på at det først og fremst er mannen som reduserer sin deltagelse i husarbeid og barneomsorg, både når mannen, men også når kvinnen, er funksjonshemmet. Når mannen har en funksjonsbegrensning, reduserer han arbeidet hjemme i større grad enn hun gjør i samme situasjon. Når kvinnen er funksjonshemmet, reduserer hun deltagelsen i inntektsgivende arbeid i større grad enn han gjør i samme situasjon.

I kapittel 5 sammenholder Ragni Hege Kitterød kvinnens og mannens arbeidstid på partnivå og spør hvor vanlig det er med utradisjonelle tilpasninger der partene jobber omtrent like mye, eller der kvinnen jobber mer enn mannen. Analysene viser at det er en nær sammenheng mellom det kjønnsdelte arbeidsmarkedet og en tradisjonell fordeling av yrkesarbeidet blant par i Norge ved at deltid er utbredt i mange kvinnedominerte yrker, mens lang arbeidstid er utbredt i mange mannsdominerte yrker. Ett av unntakene er kvinnelige lærere. De jobber ofte like mye som partneren, men har sjelden veldig lang arbeidstid og jobber derfor sjelden mer enn partneren. Andre kvinner som ofte jobber mer enn eller like mye som mannen, er kvinner som er selvstendig næringsdrivende og kvinner med lang universitetsutdanning. Kvinner med små og mange barn og kvinner i Agder-fylkene har en mer tradisjonell tilpasning i yrkesarbeidet enn andre.

Abstract

The analyses in this report describe variations in how married and cohabiting couples practise gender equality and how their attitudes on the matter vary. They focus especially on couples where the patterns may differ from the mainstream patterns. The analyses are based on data from the Norwegian version of the international *Generations and Gender Survey (GGS)*, which is part of the UN *Generations and Gender Programme (GGP)*.

In chapter 2 Trude Lappegård and Randi Kjeldstad examine to what degree there is accordance between attitudes on gender equality practises within the household, and whether there is a larger gap between attitudes and practise among women than among men. The analyses show that for the majority of the respondents there is significant correlation between their attitudes on gender equality and what they report concerning the division of housework and childcare between the partners, more so for childcare than for housework, and more for men than for women.

In chapter 3 Randi Kjeldstad and Ivar Åsland Lima describe the division of work within families where one or both partners have a Christian or another religious affiliation in order to illuminate possible differences compared to other families. The analyses indicate that there is a direct correlation between religious affiliation and the division of male-dominated, but not female-dominated, housework. They also find positive correlation between religious practice and men's relative participation in traditional female-dominated housework. The fact that religious women and men participate generally less in untraditional household tasks is mainly due to the fact that religious persons are different from non-religious persons regarding other, and more decisive, characteristics.

In chapter 4 Jan Lyngstad and Randi Kjeldstad examine the division of household tasks within couples where one or both are impaired or disabled, as compared to other couples, and if it matters whether it is the woman or the man who is disabled. The analyses indicate that it is primarily the man who reduces his participation in housework and childcare, both when the man, but also when the woman, is disabled. When the man has an impairment, he reduces his work at home relatively to his partner more than the woman does in the same situation. When the woman has an impairment, she primarily reduces her paid work.

In chapter 5 Ragni Hege Kitterød compares the woman's and the man's paid work within couples and asks how usual or unusual it is with untraditional adaptations where they work equally much, or where the woman works more than her partner. The analyses show that there is a strong association between the gender segregated labour market in Norway and a traditional distribution of paid work among couples. This is due to the widespread part-time in many female-dominated occupations and the long working hours in many male-dominated occupations. One of the exceptions is female teachers, who often work as much as their partner. However, they seldom have very long working hours and therefore seldom work more than their partner. Other women who work as much as, or more than their partner, are self-employed women and women with a university degree. Women with small and many children reduce their participation in paid work to a greater degree than their male partners do.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	5
Abstract	6
1. Innledning	8
1.1. Bakgrunn	8
1.2. Kort om de enkelte analysene	8
1.3. Nærmere om undersøkelsen om Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG).....	9
2. Holdninger til kjønnsroller og likestilling på hjemmebane	11
2.1. Innledning	11
2.2. Hva mener vi med likestilling?	11
2.3. Indeks for holdninger til kjønnsroller og for menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg	11
2.4. Klassifisering av ulike typer par etter holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg	13
2.5. Fordeling av de ulike gruppene basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg	15
2.6. Hva kjennetegner kvinner og menn i ulike grupper av par basert på holdning til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg?	16
2.7. Sammenheng mellom fars bruk av permisjon og likestilling	19
2.8. Oppsummering	20
2.9. Avslutning	21
3. Religiøsitet og likestilling hjemme	22
3.1. Innledning	22
3.2. Analytisk rammeverk	22
3.3. Uvalg og variabler.....	24
3.4. Hvilke sammenhenger kan vi tenke oss?	26
3.5. Deskriptiv analyse	26
3.6. Multivariat analyse.....	29
3.7. Hypotese 1: Jo sterkere tro, desto mindre likestilling hjemme?	33
3.8. Hypotese 2: Jo sterkere religiøs praksis, desto mindre likestilling hjemme?	34
3.9. Hypotese 3: Har religiøs praksis sterkere betydning enn tro for likestillingen hjemme?.....	34
3.10. Hypotese 4: Forsvinner effekten av religiøs tro og praksis når vi kontrollerer for andre typer holdninger/normer og andre individuelle og sosiale kjennetegn?	34
3.11. Hvilke andre forhold er viktige når vi skal "forklare" forskjeller i deling av husarbeidet blant norske par?	34
3.12. Sluttord	35
4. Arbeidsdeling blant par med nedsatt funksjonsevne	36
4.1. Innledning	36
4.2. Problemstilling og hypoteser	36
4.3. Data	37
4.4. Metoder og variabler i analysene	38
4.5. Resultater	40
4.6. Sammendrag og konklusjon	51
5. Yrkesarbeid blant par: Hvor finner vi de utradisjonelle tilpasningene?	52
5.1. Innledning	52
5.2. Inndeling av partenes arbeidstid. To eksempler	56
5.3. Typologi for parets yrkestilpasning. Et eksempel fra forskningslitteraturen	58
5.4. Arbeidstid blant par, uavhengig av partenes yrkestilknytning	61
5.5. Utradisjonelle mønstre blant yrkesaktive par. Inndeling 1	64
5.6. Utradisjonelle mønstre blant yrkesaktive par. Inndeling 2	80
5.7. Oppsummering	88
Referanser	92
Vedlegg A: Indekser benyttet i kapittel 4 for mannens relative deltagelse i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid og barneomsorg	94
Vedlegg B: Definisjon av funksjonshemming	96
Figurregister	98
Tabellregister	99

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Analysene i denne rapporten kartlegger variasjoner i likestillingspraksis og -holdninger blant gifte og samboende, og ser spesielt på familier/par der mønstrene kan tenkes å avvike fra de mønstrene vi finner på gjennomsnittsnivå. Det vil si at vi, i tillegg til analyser av alle par, i noen av analysene fokuserer spesielt på parkonstellasjoner som muligens avviker fra det norske "mainstream"- mønsteret. "Mainstream"-mønsteret betegnes gjerne som "et to-sporet" foreldreskap eller "likestilling light", hvor begge parter er i jobb, men mannen jobber fulltid eller mer og kvinnen jobber deltid, gjerne i kjønnsdelte arbeidsmarkedssektorer og yrker. Samtidig kjennetegnes også det ubetalte hjemmearbeidet av kjønnsdelte oppgaver selv om mannen deltar mer enn før. I dag "hjelper" mannen kvinnen med matlaging, handling og barneomsorg (det "felles" husarbeidet), mens kvinnen stort sett alene vasker og holder orden på klær (det feminine husarbeidet) og mannen gjør småreparasjoner i huset og på bilen (det maskuline husarbeidet) (Vaage 2002; Kjeldstad og Lappegård 2009).

"Mainstream-mønsteret" i dagens Norge er således ikke lenger kjennetegnet av "den mannlige forsørgermodellen" og "morsomsorgsmodellen", men en økende deling av ansvar og oppgaver i familien. Selv om utviklingen i denne retningen må sies å gå tildels langsomt og gradvis, viser sammenlignbare tidsbruksdata at norske og nordiske kvinner deler mer av det inntektsgivende arbeidet med sine menn, og at menn deler mer av det ulønnede arbeidet med sine kvinner, enn hva som er tilfellet i familier i de fleste andre land i Vest-Europa. Oversiktstall fra Europa tyder på at fordelingen av det ulønnede arbeidet mellom kjønnene varierer relativt lite avhengig av barn/barnefase, eller etter partenes yrkesaktivitet. Mer detaljerte analyser av norske data viser imidlertid signifikante forskjeller i likestilling hjemme etter partenes utdanningsnivå, yrkesdeltaking/arbeidstid og inntektsforhold (Kitterød 2005). Det siste relateres gjerne til kvinnens relativt gode forhandlingsposisjon mht. fordeling av pliktene i hjemmet som følge av hennes sterke inntjeningssevne og stilling på arbeidsmarkedet. Samtidig, og selv om de er mindre enerådende enn tidligere, er norm-, kultur- og kjønnsrolleforklaringer av slike variasjoner fortsatt betydningsfulle. En svensk-norsk studie av holdninger og praksis mht. husarbeidsdeling i Sverige og Norge, konkluderer med gjennomgående mer positiv holdning til likestilling og mer utbredt likestilt praksis i Sverige enn i Norge (Bernhardt m.fl. 2008). Særlig fremheves den klart mer positive holdningen til likestilling blant unge i Sverige enn blant unge i Norge. En lengre historie med en "offisiell" norm om likestilling mellom kjønnene i Sverige fremheves som en hovedforklaring.

1.2. Kort om de enkelte analysene

Analysene i denne rapporten utfyller det bildet av likestillingen i Norge som tidligere forskning gir. Én analyse identifiserer grupper av par med ulike typer likestillingspraksis- og holdninger (kapittel 2) og tre av analysene dreier seg om par med tilpasninger utenom "mainstream" (kapittel 3, 4 og 5).

Holdninger til kjønnsroller og likestilling på hjemmebane (kapittel 2)

I hvilken grad gjenspeiles holdning til likestilling i praksis, og i hvilken grad er det noen som opplever stor avstand eller konflikt mellom egne holdninger og praksis i familien? Vurderes lik praksis ulikt av kvinner og menn? Er det større avstand mellom holdninger og praksis blant kvinner enn blant menn? Og hva kjennetegner kvinner og menn i parforhold hvor holdninger og praksis følges ad eller hvor det er avstand mellom holdninger og praksis? I kapittel 2 benyttes kjennetegn som beskriver fordelingen mellom samlivspartnere når det gjelder husarbeid og omsorg for barn samt foreldrepermisjon. Holdning til likestilling belyses ved hjelp av en rekke faktorer som beskriver intervjupersonenes holdninger til kvinners og menns

rolle i samfunnet. Ved hjelp av flere metoder utforskes hvordan faktorene henger sammen og kan brukes for å identifisere ulike grupper.

Religiøsitet og likestilling hjemme (kapittel 3)

I følge SSBs likestillingsindeks er det klare og vedvarende geografiske forskjeller i likestilling i Norge. Disse forskjellene kan bl.a. tilskrives økonomiske, næringsmessige og demografiske forhold. Men det er åpenbart også forskjeller av kulturell eller mer normativ art. Det faktum at sørlandsfylkene og en hel del mindre sørlandskommuner kommer ut som lite likestilte, gjør det nærliggende å trekke frem mulige forskjeller i lokale kulturer, normer og forventninger til kvinner og menn. Sannsynligvis veier det sterke innslaget av kristne eller andre religiøse verdier i disse områdene tungt i denne sammenhengen. I kapittel 3 har vi kartlagt deling av husarbeid i familier hvor en eller begge parter har et kristent eller et annet religiøst livssyn for å belyse eventuelle forskjeller i forhold til andre familier. Har familier der en eller begge partnerne har et religiøst livssyn, mer tradisjonell arbeidsdeling hjemme enn andre familier? Dessuten, hva betyr regionale forskjeller eller lokalmiljø når det gjelder religiøsitet, likestilling og arbeidsdeling?

Arbeidsdeling blant par med nedsatt funksjonsevne (kapittel 4)

Hvordan avviker arbeidsdelingen i par der den ene parten har kronisk sykdom eller funksjonsnedsettelse fra arbeidsdelingen i andre par? I utgangspunktet kan man kanskje tenke seg at den av partene som har en funksjonsbegrensning, reduserer sitt bidrag til husarbeid og barneomsorg, slik at den andre må gjøre mer. Men hva hvis den funksjonshemmede arbeider mindre ute og dermed får mer tid hjemme? Vil ikke det virke i motsatt retning, slik at den funksjonshemmede gjør mer og partneren mindre av oppgavene i hjemmet? Og hva betyr den funksjonshemmedes kjønn? Vil funksjonshemmede menn tilpasse seg annerledes enn funksjonshemmede kvinner? Dette er spørsmål analysene i kapittel 4 forsøker å gi svar på. Opplysninger om partenes helse har sjelden vært trukket inn i studier av arbeidsdeling blant par tidligere. Dette skyldes dels at man ikke har hatt gode helseopplysninger i datamaterialet. Våre data (se avsnitt 1.3) gir imidlertid omfattende informasjon om deltakerens og partnerens helse. Spørsmålene om partneren er litt mindre detaljerte enn spørsmålene som gjelder deltakeren selv, men gir tilstrekkelig informasjon til å lage gode analyser.

Yrkesarbeid blant par: Hvor finner vi de utradisjonelle tilpasningene? (kapittel 5)

Det har vært en klar tilnærming mellom kvinners og menns arbeidstid de siste tiåra, men kvinner bruker fremdeles mindre tid i yrkeslivet enn menn. I kapittel 5 sammenholder vi kvinnens og mannens arbeidstid på parnivå, og spør hvor vanlig det er med utradisjonelle tilpasninger der partene jobber omtrent like mye, eller der kvinnen jobber mer enn mannen. Vi spør også hva som kjennetegner par med slike utradisjonelle tilpasninger. I hvilken grad skiller slike par seg fra par med mer "mainstream" forsørgermodeller med hensyn til partenes utdanning, kjennetegn ved partenes yrkes- og arbeidsforhold, parets bosted, og antall barn og alder på det yngste barnet? Tidligere analyser av pars arbeidstid er i hovedsak gjort på forholdsvis gamle data, og en del av de nyere studiene viser kun bivariate sammenhenger. I denne analysen benyttes i stor grad multivariat analyse bl.a. multinomisk logistisk regresjon. Vi ser på gifte og samboende kvinner 25-54 år og deres partnere og baserer oss på kvinnens opplysninger om egen og partnerens vanlige ukentlige arbeidstid.

1.3. Nærmere om undersøkelsen om Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG)

LOGG er i utgangspunktet satt sammen av to store studier. Den ene studien er den internasjonale undersøkelsen om generasjon og likestilling, Generations and Gender Survey (GGS), som er en del av FNs forskningsprogram om generasjon og likestilling, Generations and Gender Programme (GGP), og den andre er den

norske studien Livsløp, aldring og generasjon (NorLAG). Temaer og intervju-spørsmål i LOGG er hentet fra begge studiene. Dette gir store muligheter for analyser og sammenlikninger, både internasjonalt, regionalt og over tid på individnivå.

Datainnsamling og svarprosent

Data ble samlet inn ved hjelp av telefonintervju, spørreskjema i posten og ved tilkobling av data fra ulike registre.

Av det samlede utvalget på 25 937 fullførte 15 140 personer 18 år og over telefonintervjuet, mens 512 personer var flyttet fra landet eller døde etter at de ble trukket ut, og før de ble kontaktet. Dette gir en svarprosent på 59,6. Svarprosenten var lavest for de yngste (under 40 år) og de eldste (over 60 år), men av ulike grunner. De unge var det vanskeligere å få kontakt med, mens de eldste oftere ikke ville la seg intervju, særlig ikke eldre kvinner.

Av de som fullførte telefonintervjuet, ble skjemaet fylt ut og returnert i posten av 10 956 personer (per 15. januar 2009), det vil si 72,4 prosent. Dette betyr at vi har opplysninger fra både telefonintervju og spørreskjema for om lag 43,2 prosent av bruttoutvalget. Denne svarprosenten er relativt lav, og varierer med alder, kjønn, landsdel, utdanning og liknende. Det er derfor nødvendig å vekte tallene for å få mest mulig landsrepresentative resultater; det vil si at det tas hensyn til at i noen grupper er det trukket og intervjuet større andeler av befolkningen enn i andre grupper (Brunborg, Slagvold og Lappegård 2009). Se også Lappegård og Slagvold (2007a og b).

Registre bidro med verdifulle data

Registerdata har vært en viktig del av datainnsamlingen i LOGG. Disse har vært brukt på flere ulike måter. For det første gjorde registerdata det mulig å identifisere personer som intervjupersonene bor sammen med, og andre nære slektninger som partner, barn og barnebarn, enten de bor sammen med intervjupersonen eller ikke (anonymisert i etterkant).

Dessuten medførte registeropplysningene at man kunne sløyfe en del spørsmål. Dette gjelder blant annet informasjon om utdanning, inntekt, bosted og sivilstand. Man kunne også bygge på registre for å lage nye variabler, som å beregne reisetid og avstand mellom bostedene til identifiserte familiemedlemmer på grunnlag av geografiske data om boligadresser.

Finansiering og organisering av LOGG

Med sitt store utvalg og kompleksitet er LOGG en kostbar undersøkelse. Midler fra Norges forskningsråd utgjør hovedtyngden av finansieringen, men også andre har gitt betydelige bidrag: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Dessuten har de gjennomførende institusjoner NOVA og SSB i høy grad bidratt økonomisk.

SSB, ved Seksjon for demografi og levekårsforskning, og NOVA er likestilte partnere i prosjektet, og har hatt felles prosjektledelse: Helge Brunborg og Trude Lappegård ved SSB og Britt Slagvold ved NOVA. En referansegruppe med representanter fra Forskningsrådet og de finansierende departementer har gitt faglige og organisatoriske råd. Datainnsamlingen er gjennomført av Seksjon for intervjuundersøkelser i SSB. Prosjektledere for datainnsamlingen har vært Aina Holmøy, Maria Høstmark og Bengt Lagerstrøm, i kronologisk rekkefølge.

2. Holdninger til kjønnsroller og likestilling på hjemmebane

Trude Lappegård og Randi Kjeldstad

2.1. Innledning

Er det samsvar mellom holdninger til kjønnsroller i samfunnet og likestillingspraksis i norske hjem? På hvilken måte kan kvinner og menn klassifiseres i ulike grupper basert på praksis og holdninger til likestilling? Og hva kjennetegner kvinner og menn i parforhold hvor holdninger og praksis følges ad eller hvor det er avstand mellom holdninger og praksis? I denne analysen bruker vi kjennetegn som beskriver oppgavefordelingen mellom par når det gjelder husarbeid og omsorg for barn. Holdninger til kjønnsroller belyses ved hjelp av ulike faktorer som beskriver intervjupersonenes holdninger til kvinner og menns rolle i samfunnet. Vi utforsker først hvordan disse faktorene henger sammen, deretter identifiserer vi grupper av par basert på de observerte sammenhengene. Vi spør om det er slik at holdninger til kjønnsroller gjenspeiles i praksis på hjemmebane, eller om det heller er slik at partene opplever avstand mellom egne holdninger og praksis i familien. Når en studerer dette, er det aktuelt å ha et kjønnsperspektiv hvor kvinner og menn studeres hver for seg. Er det for eksempel større avstand mellom holdninger og praksis blant kvinner enn blant menn? Vi vil også se nærmere på sammenhengen mellom fars bruk av foreldrepermisjon og likestilling på hjemmebane. Analysen omfatter utelukkende intervjupersoner som lever i et heteroseksuelt parforhold.

2.2. Hva mener vi med likestilling?

Det fins en omfattende forskningslitteratur som viser endring i likestilling hjemme og ute. Vi vet imidlertid lite om hvordan fordeling av arbeid og ansvar mellom kvinner og menn i samliv henger sammen med partenes holdninger til kjønnsroller og likestilling. Videre er spørsmål om konsensus vs. avstand mellom holdninger og praksis på dette feltet avhengig av hva man legger i begrepet likestilling. Oppfatning av likestilling mellom kvinner og menn kan for eksempel være basert på en *kjønnsnøytral* forståelse, dvs. at partene ansees som likestilte når begge, uavhengig av kjønn, både kan velge og prioritere sin egen innsats. En annen type forståelse vektlegger biologiske, eventuelt tillærte, *forskjeller* mellom kvinner og menn (kjønnskomplementaritet), mens et tredje perspektiv i større grad vektlegger *gjensidighet* mellom partene mht arbeids- og oppgavedeling. De to siste perspektivene legger begge vekt på at det oppnås tilnærmet likt *resultat* eller *utfall* mellom partene, som for eksempel lik samlet mengde innsats og tidsbruk. Men mens det andre perspektivet godtar en tradisjonell arbeidsdeling mellom kjønnene så lenge utfallet ikke forfordeler noen av partene, legger det tredje perspektivet i større grad vekt på at det ikke nødvendigvis behøver å være et tradisjonelt kjønn mønster mht hva hun eller han gjør (jf Chamberlayne 1993).

I norsk likestillingsdebatt har det gjerne vært skilt mellom såkalt likhetsorientert feminisme og forskjellsfeminisme. Forskjellsfeminismen har blitt betegnet som først og fremst et "verdighetsprosjekt" (Solheim og Teigen 2006), og har ligget til grunn for utvikling av begreper som "omsorgsrasjonalitet" (Wærness 1982, 1984) og "ansvarsrasjonalitet" (Sørensen 1982). Det har vært hevdet (Borchorst, Christensen og Siim 2002) at forskjellsfeminismen står relativt sterkt i Norge og tradisjonelt sterkere enn i for eksempel Sverige og Danmark.

2.3. Indeks for holdninger til kjønnsroller og for menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg

Her knytter vi an et likhetsperspektiv når vi analyserer spørsmål om holdning til kjønnsroller og grad av likestilling i deling av husholdsoppgavene mellom partene i samliv. Datamaterialet inneholder ingen direkte spørsmål om ønsket fordeling av

husholdsarbeidet, men vi har opplysninger om mer generelle holdninger til likestilling og kjønnsroller i samfunnet, i familien, på arbeidsmarkedet og i politikken. Ved å bruke faktoranalyse fant vi frem til fem utsagn som vi antar gjenspeiler intervjupersonenes holdninger til likestilling og kjønnsroller:

- “I et parforhold er det best at mannen er eldre enn kvinnen”
- “Det er ikke bra for forholdet at kvinnen tjener mer enn mannen”
- “Stort sett er menn bedre politiske ledere enn kvinner”
- “Et barn under skolealder vil sannsynligvis lide hvis moren er yrkesaktiv”
- “Når det er knapt med jobber, bør menn ha større rett til arbeid enn kvinner”

Intervjupersonene ble bedt om å ta stilling til hvert utsagn på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er svært enig og 5 er svært uenig. En indeks ble laget ved å summere skåre for hvert utsagn og deretter standardisere til en skala fra 0 til 1, hvor 0 uttrykker tradisjonelle holdninger til kjønnsroller og 1 likestilte holdninger. Gjennomsnittsskåre for kvinner er 0,76 og for menn 0,67, og viser at både kvinner og menn i Norge har generelt sterkt positive holdninger til likestilte kjønnsroller i samfunnet, men kvinner uttrykker gjennomgående mer likestilte holdninger enn menn.

Som mål på likestilling i husarbeidet tok vi utgangspunkt i de fem mest tidkrevende (Vaage 2002) og kvinneorienterte husarbeidsoppgavene (Kjeldstad og Lappegård, 2009):

- matlaging
- oppvask
- vasking og stryking av klær
- innkjøp av dagligvarer
- rengjøring og rydding av bolig

Med utgangspunkt i de nevnte oppgavene laget vi en indeks for menns relative involvering i husarbeid. Vi har her utelatt vedlikeholdsarbeid og småreparasjoner i og rundt huset. For hver oppgave ble intervjupersonene bedt om å svare hvem som vanligvis utfører disse oppgavene hjemme. Svaralternativene var alltid hun (1), vanligvis hun (2), omtrent like mye (3), vanligvis han (4), alltid han (5). En indeks ble laget ved å summere skåre for hver arbeidsoppgave og deretter standardisert til en skala fra 0 til 1, hvor 0 betyr hun gjør alt og 1 han gjør alt. Dette betyr at en skåre på 0,5 uttrykker en likestilt arbeidsfordeling. Gjennomsnittsskåren for kvinner er 0,32 og for menn 0,40, noe som viser at mennene beskriver husarbeidsoppgavene som mer likedelte enn hva kvinnene gjør, men begge oppgir at kvinnene gjør gjennomgående mest.

På samme måte som for husarbeid laget vi med utgangspunkt i fire oppgaver knyttet til omsorg for små barn en indeks for menns relative involvering i barneomsorg:

- Kle på barna, eller passe på at de er skikkelig kledd
- Legge barna eller se til at de legger seg
- Være hjemme med barna når de er syke
- Leke med barna og/eller delta i deres fritidsaktiviteter.

Svaralternativene var også her alltid hun (1), vanligvis hun (2), omtrent like mye (3), vanligvis han (4), alltid han (5). Indeksen ble, på samme måte som indeks for menns relative involvering i husarbeid, laget ved å summere skåre for hver arbeidsoppgave og deretter standardisere til en skala fra 0 til 1, hvor 0 betyr hun gjør alt og 1 han gjør alt. Likeledes uttrykker en skåre på 0,5 likedeling mellom foreldrene av oppgaver knyttet til barneomsorg. Gjennomsnittsskåren for kvinner og menn på hhv. 0,37 og 0,42 tyder på en noe større likedeling av barneomsorg enn av husarbeid, slik vi har målt det. Men på samme måte som ved husarbeid oppgir menn en mer likestilt arbeidsfordeling enn kvinner.

2.4. Klassifisering av ulike typer par etter holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg hjemme

Første skritt i analysen er å kartlegge sammenhengen mellom kvinners og menns holdninger til kjønnsroller og den faktiske fordelingen av husarbeid og barneomsorg i norske hushold. Dette gjør vi ved å gruppere par med utgangspunkt i indeks for holdninger og indeks for menns relative involvering i hhv. husarbeid og omsorgsarbeid. Hvis vi tenker oss en gruppering ut fra hhv. sterke og svake holdninger til likestilte kjønnsroller og sterk og svak likestillingspraksis, får vi fire grupper hvor to kan betegnes som "konsensusgrupper" (celle a og d i tabell 2.1) og to som "ikke-konsensusgrupper" (celle b og c).

Tabell 2.1. Potensielle grupper av norske par etter holdning til kjønnsroller og likestilling i husarbeid og/eller barneomsorg

		Holdning til kjønnsroller	
		Sterk	Svak
Likestillingspraksis	Sterk	A	b
	Svak	C	d

Dette er teoretiske grupper, og vi vet ikke om de faktisk forekommer eller hvor hyppig de eventuelt forekommer. Forekomsten av gruppene vil variere avhengig av om det er kvinnens eller mannens holdninger til kjønnsroller og hennes eller hans rapportering av likestillingspraksis hjemme som legges til grunn, jf. gjennomsnittsskårer for kvinner og menn på de tre indeksene (ovenfor). Det faktum at kvinner gjennomgående uttrykker mer positiv holdning til kjønnsroller samtidig som de i mindre grad enn menn rapporterer faktisk likestilling i familien, betyr sannsynligvis at gruppe c vil være mer utbredt målt på bakgrunn av opplysninger fra kvinner enn fra menn, mens gruppe b vil være større målt med opplysninger fra menn. Samlet sett er det også grunn til å tro at grupper som er preget av avstand mellom holdninger til kjønnsroller og rapportert praksis er noe større målt med opplysninger fra kvinner, mens det motsatt uttrykkes mer konsensus mellom holdninger og praksis blant menn.

Vi kartlegger forekomsten av ulike grupper par ved hjelp av klyngeanalyse (K-Means Cluster Analysis). Det er en metode som lager gruppeprofiler ved å maksimere variasjon mellom grupper og minimere variasjon innenfor grupper. Bare tre ulike grupper ble identifisert idet opplysningene ikke ga grunnlag for å identifisere en gruppe av typen "b" i tabell 2.1, dvs. med svake holdninger til kjønnsroller og sterk likestillingspraksis. De tre gruppene beskriver vi som hhv. "likestilte", "tradisjonelle" og "ustemte". Det er viktig å presisere at "tradisjonelle" holdninger i denne sammenhengen ikke nødvendigvis betyr at man er motstander av kjønnslikhet og likedeling på alle plan, eller at "likestilte" holdninger betyr at man foretrekker full likestilling på alle plan.

Tabell 2.2. Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid

Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger og praksis	Indeks for holdninger til kjønnsroller. Gjennomsnittsskår	Indeks for menns relative involvering i husarbeid. Gjennomsnittsskår
"Tradisjonelle"	0,52	0,28
"Likestilte"	0,76	0,49
"Ustemte"	0,86	0,28

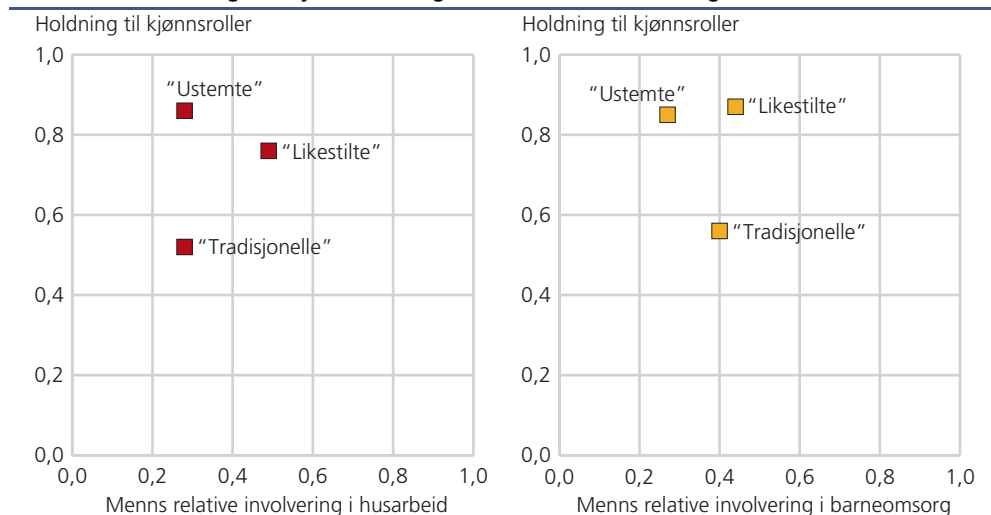
Tabell 2.3. Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg

Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger og praksis	Indeks for holdninger til kjønnsroller. Gjennomsnittsskår	Indeks for menns relative involvering i barneomsorg. Gjennomsnittsskår
“Tradisjonelle”	0,56	0,40
“Likestilte”	0,87	0,44
“Ustemte”	0,85	0,27

Tabell 2.2 viser klassifiseringen av de tre gruppene etter indeks for holdninger til kjønnsroller og indeks for menns relative involvering i husarbeid. Tallene i tabellen viser gjennomsnittsskåre for de to indeksene i de tre gruppene. Tabell 2.3 viser tilsvarende klassifisering av de tre gruppene etter indeks for holdninger til kjønnsroller og indeks for menns relative involvering i barneomsorg. Tallene fra tabell 2.2 og tabell 2.3 er også presentert i figur 2.1.

Vi minner om at indeksen for holdninger til kjønnsroller varierer på en skala fra 0 og 1, og som tallene i tabellene viser, er gjennomsnittsskårene i alle grupper høyere enn 0,5 og lavere enn 0,9. Holdningsskåren er naturlig nok betydelig høyere for gruppene *likestilte* og *ustemte* enn for *tradisjonelle*. Det er imidlertid noe mer overraskende at skåren for indeks for holdninger til kjønnsroller er høyere for gruppen *ustemte* enn for gruppen *likestilte* når det gjelder husarbeid. Dette kan ha sammenheng med at det i gruppen *ustemte* er relativt mange kvinner, og de har en relativt høy gjennomsnittsskår på indeks for holdninger til kjønnsroller.

Vi minner også om at indeksen for menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg også varierer på en skala fra 0 til 1, men her betyr 0 at hun gjør alt og 1 at han gjør alt. Full likedeling av oppgavene mellom ham og henne i familien betyr en skår på 0,50. Det betyr at en skår mellom 0 og 0,5 innebærer at kvinnen gjør mer enn mannen, mens en skår mellom fra 0,5 og 1 innebærer at mannen gjør mest. Både i tabell 2.2 og 2.3 ser vi at kvinnen gjør mer enn mannen i alle grupper. Men det er betydelige forskjeller. For gruppene *tradisjonelle* og *ustemte* er gjennomsnittsskår 0,28 på indeksen for menns relative involvering i husarbeid, mens tilsvarende tall for gruppen *likestilte* er 0,49. Likeledes, for gruppen *ustemte* er gjennomsnittsskåren 0,27 på indeks for menns relative involvering i barneomsorg. I gruppen *tradisjonelle* er det betydelig mer likedeling i barneomsorgen enn det er i husarbeid, med skår på hhv. 0,40 og 0,28. Mest likestilt praksis finner vi i gruppen *likestilte*, med en skår på hhv. 0,44 og 0,49 på indeks for menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg.

Figur 2.1. Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og klassifisering av ulike grupper av par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg

2.5. Fordeling av de ulike gruppene basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg

Tabell 2.4 viser fordeling av de tre gruppene *tradisjonelle*, *likestilte* og *ustemte* basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid, og tabell 2.5 viser fordeling for tilsvarende grupper basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg. Tallene for kvinner og menn fra tabell 2.4 og tabell 2.5 er også presentert i figur 2.2 og figur 2.3.

Når det gjelder husarbeid, er det flest som befinner seg i gruppen *ustemte* (43 prosent av parene), mens gruppen *likestilte* er størst for barneomsorg (41 prosent av parene). Under tre av ti (29 prosent) intervjupersoner befinner seg i gruppen *ustemte* og uttrykker avstand mellom holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorgen, mens noe over tre av ti (33 prosent) befinner seg i gruppen *tradisjonelle*, hvor det er mer tradisjonelle holdninger til kjønnsroller og liten relativ involvering av far i barneomsorgen. Når det gjelder husarbeid, befinner en av fire (25 prosent) seg i gruppen *tradisjonelle*, mens under tre av ti (31 prosent) befinner seg i gruppen *likestilte*. Dermed ser det ut til at det er gjennomgående større samsvar mellom holdninger til kjønnsroller og praksis hjemme når det gjelder omsorgen for barna enn når det gjelder det daglige husarbeidet.

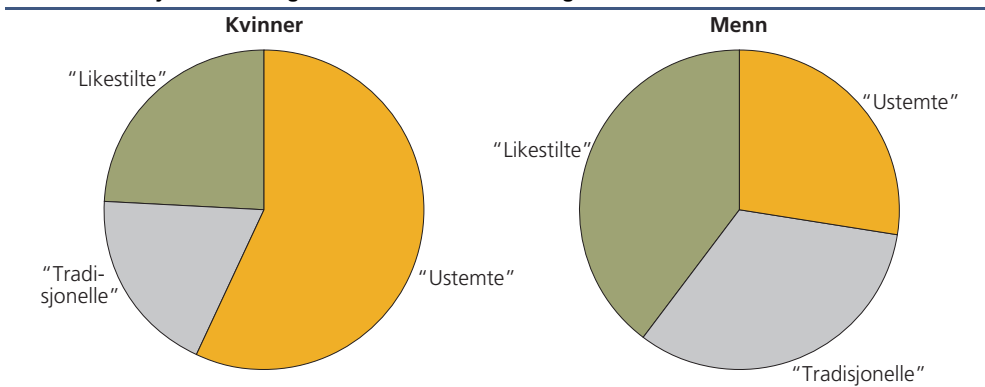
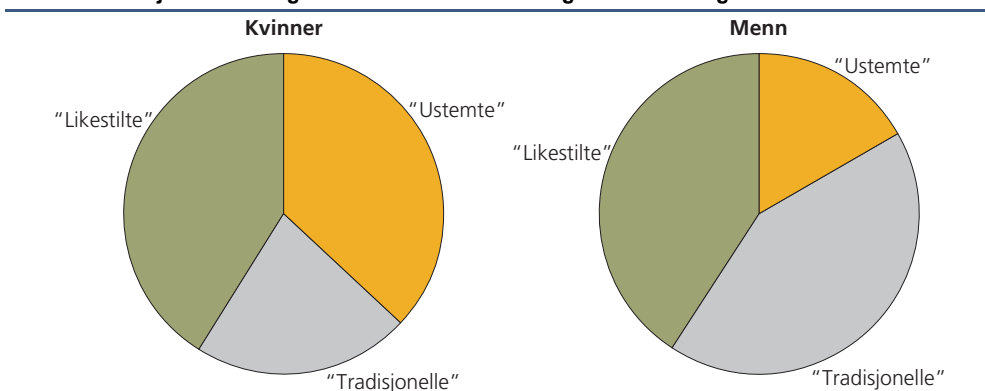
Tabell 2.4. Fordeling av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid

Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger og praksis	Fordeling etter gruppe. Prosent		
	Alle	Menn	Kvinner
“Tradisjonelle”	25	33	19
“Likestilte”	31	40	24
“Ustemte”	43	28	57
Antall (N)	4581	2079	2502

Tabell 2.5. Fordeling av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg

Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger og praksis	Fordeling etter gruppe. Prosent		
	Alle	Menn	Kvinner
“Tradisjonelle”	32	43	22
“Likestilte”	41	41	41
“Ustemte”	28	17	37
Antall (N)	2197	1001	1196

Tallene i de to tabellene viser at det er store forskjeller mellom kvinner og menn i hvilke grupper de befinner seg i, og det er store forskjeller i andelene hvor det er avstand eller samsvar mellom egne holdninger til kjønnsroller og deres beskrivelse av menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg. Flertallet av kvinnene opplever relativt stor avstand mellom egne holdninger til kjønnsroller og deling av husarbeidet og befinner seg i gruppen *ustemte* (57 prosent), mens det samme gjelder bare 28 prosent av mennene (tabell 2.4). Som nevnt, er det færre som befinner seg i gruppen *ustemte* når det gjelder barneomsorg enn husarbeid, men kjønnsforskjellene er klare også her; 37 prosent av kvinnene mot 17 prosent av mennene befinner seg i denne gruppen og oppgir dermed avstand mellom holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorgen (tabell 2.5). Menns rapportering av egne holdninger til kjønnsroller og deres relative involvering hjemme er mer tradisjonelle enn tilsvarende blant kvinner. Det gjelder både husarbeid og barneomsorg. Når det gjelder å rapportere likestilte holdninger til kjønnsroller og likstilt barneomsorg, er det imidlertid ingen forskjell mellom kjønnene; fire av ti (41 prosent) av både kvinner og menn befinner seg i gruppen *likestilte*. Når det gjelder husarbeid, er det flere menn enn kvinner som befinner seg i gruppen *likestilte*, hvor det er samsvar mellom egne holdninger til kjønnsroller og praksis hjemme (hhv. 40 og 24 prosent, tabell 2.4).

Figur 2.2. Fordeling av kvinner og menn i ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid**Figur 2.3.** Fordeling av kvinner og menn i ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg

2.6. Hva kjennetegner kvinner og menn i ulike grupper av par basert på holdning til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og barneomsorg?

For å få mer kunnskap om hva som kjennetegner kvinner og menn i de ulike gruppene, presenterer vi resultater fra multivariate regresjonsmodeller i tabell 2.6 og tabell 2.7. I disse analysene har vi inkludert viktige bakgrunns- og familie-kjennetegn samt opplysninger om egen og partners yrkesarbeid/viktigste gjøremål. Analysene er gjort separat for kvinner og menn. Estimaten fra analysene viser den relative sannsynligheten for å befinne seg i henholdsvis gruppen *likestilte*, *tradisjonelle* og *ustemte*. Gruppen *tradisjonelle* er valgt som referansegruppene. Det betyr at estimatene i tabellene viser den relative sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* versus gruppen *tradisjonelle*, og den relative sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* versus gruppen *tradisjonelle*. Tallene i tabellen er uttrykt som odds ratio. En verdi høyere enn 1 på en av de uavhengige variablene viser at den relative sannsynligheten for å befinne seg i en av gruppene er høyere enn referansegruppen, mens tall lavere enn 1 viser at den relative sannsynligheten er lavere enn referansegruppen. For eksempel, i tabell 2.6 er odds ratio for intervjupersoner 60 år eller eldre 0,45 blant kvinner i gruppen *likestilte*. Dette betyr at sannsynligheten for at kvinner 60 år befinner seg i gruppen *likestilte* versus *tradisjonelle* er 45 prosent av sannsynligheten for dem som er i 20 årene.

Fra tabellene ser vi at sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* reduseres med alderen, eller riktigere sagt: sannsynligheten er lavere i eldre enn i yngre generasjoner (tabell 2.6). Det gjelder for både kvinner og menn. Å være gift reduserer også sannsynligheten for å befinne seg i denne gruppen, men reduksjonen er bare signifikant for menn. Barn og barnas alder i husholdet har ingen signifikant betydning for verken kvinner eller menns. For kvinner har det signifikant betydning om hun er i jobb eller ikke og om hun jobber heltid eller deltid.

Sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* halveres når hun jobber deltid sammenlignet med heltid, og reduseres med to tredjedeler når hun ikke er i lønnet arbeid. Men det har ingen signifikant betydning om partneren (mannen) er i jobb eller ikke. Den kjønnsulike sammenhengen mellom yrkesarbeid og å befinne seg i denne gruppen fremgår også i kolonnen for menn, som viser at mannens egen yrkestilnytning/viktigste gjøremål ikke har signifikant betydning, mens partnerens (kvinnens) har det.

Økt utdanningsnivå øker sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* for både kvinner og menn. Ser vi på betydningen av ulike typer utdanning, ser vi imidlertid et kjønnmønster. Når kvinnen er universitetsutdannet ingeniør, dvs. på et tradisjonelt mannsdominert fagområde, har hun en spesielt høy sannsynlighet for å befinne seg i gruppen *likestilte*. For menn gjelder det samme når han har universitetsutdanning innenfor humaniora. Utradisjonelle valg av utdanning (og sannsynligvis ditto yrkestilknytning og -karriere) ser altså ut til å ha sammenheng med, og trolig bidra til generelt mer positive holdninger til kjønnsroller kombinert med en relativt sterkere likedeling av husarbeidet. Endelig ser vi at kvinner og menn som uttrykker større tilfredshet med arbeidsdelingen hjemme, i større grad befinner seg i gruppen *likestilte* enn i gruppen *tradisjonelle*, mens de som uttrykker mindre tilfredshet, i større grad befinner seg i gruppen *ustemte* par enn i gruppen *tradisjonelle* par. Det siste kan vi si sikkert bare for kvinnene.

Sannsynligheten for at menn befinner seg i gruppen *ustemte*, har ingen signifikant sammenheng med egen alder, samlivsform eller barn i familien. Det gjelder også for kvinner, bortsett fra en signifikant økt sannsynlighet når hun er i 40-årsalderen. Samtidig reduseres sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* sammenlignet med gruppen *tradisjonelle* for begge kjønn når både hun/han og partneren jobber deltid eller ikke er i arbeid. Endelig ser vi, på samme måte som vi så for gruppen *likestilte* par, at sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* par øker med utdanningsnivå for begge kjønn.

Tabell 2.7, som viser tilvarende estimater for barneomsorg, tyder på overveiende de samme typene sammenhenger som vi så i tabell 2.6. Men i motsetning til hva som er tilfellet for husarbeid, ser vi at sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte* ikke har noen signifikant sammenheng med alder (generasjon) eller samlivsform. Betydningen av egen og partners yrkesarbeid/viktigste gjøremål er i grove trekk den samme for barneomsorg som for husarbeid: Sannsynligheten for at en kvinne befinner seg i gruppen *likestilte* reduseres sterkt når hun jobber deltid og ikke heltid, og enda sterkere når hun ikke er i jobb, samtidig som partnerens (mannens) gjøremål er uten signifikant betydning. Sannsynligheten for at en mann befinner seg i gruppen *likestilte*, har lite eller ingenting med (hans) egen yrkestilknytning å gjøre, den reduseres signifikant når partneren (kvinnen) jobber deltid eller er uten arbeid.

Sammenhengen med egen utdanning er enda tydeligere når det gjelder barneomsorg enn når det gjelder husarbeid. Men retningen på sammenhengene er ganske lik. Kvinner med høyere ingeniørutdanning og menn med høyere humaniora- og helse- og sosialutdanning befinner seg i størst grad i gruppen *likestilte*. Vi ser også, på samme måte som vi så mht husarbeid, at de som er mest fornøyd med arbeidsdelingen hjemme, i større grad befinner seg i gruppen *likestilte* enn i gruppen *tradisjonelle*. De som er lite fornøyd, befinner seg i større grad i gruppen *ustemte* enn i gruppen *tradisjonelle*. Det siste kan vi også her bare si sikkert for kvinnene.

Sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte* øker med alderen (dvs. med eldre generasjoner). Det gjelder særlig for menn, men samlivsform og antall barn har ingen signifikant betydning. Den observerte sammenhengen mellom arbeidsdelingsmønster og egen og partners yrkesarbeid/viktigste gjøremål, gjelder også for

denne gruppen. Det vil si at for kvinner er det større sannsynlighet for å befinne seg i denne gruppen jo mer hun jobber, mens for menn har partnerens reduserte arbeidstid samme effekt. Endelig ser vi at utdanningsnivå og utdanningsretning har betydning for gruppen *ustemte* versus *tradisjonelle* bare for kvinner. Vi ser for kvinner at utradisjonell utdanning, som høyere ingeniørutdanning, ikke bare øker sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte*, men øker sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *ustemte*. For menn så vi det samme når det gjelder husarbeidet, dvs. at utradisjonell utdanning for menn (humaniora, helse- og sosial) innebærer økt sannsynlighet for å befinne seg i både gruppen *likestilte* og *ustemte*. Men når det gjelder barneomsorgen, har utdanning ingen signifikant betydning for sannsynligheten for at en mann befinner seg i gruppen *ustemte* par sammenlignet med gruppen *tradisjonelle*.

Tabell 2.6. Betydningen av utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen *likestilte* og *ustemte* sammenlignet med å befinne seg i gruppen *tradisjonelle*. Husarbeid. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell

Husarbeid	Kvinner		Menn	
	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle
Alder				
20-29 år	1	1	1	1
30-39 år	0,81	1,34	1,09	1,63
40-49 år	0,85	1,71	0,98	1,68
50-59 år	0,68	1,48	0,50	1,10
60+ år	0,45	1,16	0,49	1,05
Samlivsform				
Gift	0,81	0,82	0,79	1,01
Samboer	1	1	1	1
Barn i husholdet				
Ingen barn i husholdet	1	1	1	1
Yngste barn 0-5 år	0,91	1,17	0,80	0,78
Yngste barn 6-12 år	0,80	1,14	0,75	0,94
Yngste barn 13-19 år	0,92	1,17	1,02	1,34
Egen aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	0,50	0,84	0,95	0,73
Ikke i arbeid	0,34	0,65	0,85	0,53
Student	2,02	3,01	1,76	1,49
Partners aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	1,03	0,53	0,49	0,64
Ikke i arbeid	1,13	0,51	0,39	0,71
Student	1,08	0,75	1,15	0,96
Egen utdanning				
Grunnskole	1	1	1	1
Videregående	1,53	1,51	1,19	1,36
Univ.: humaniora	5,74	3,45	5,33	3,54
Univ.: lærerfag	2,98	2,92	3,01	2,75
Univ.: øk, adm, samf.	4,81	3,96	2,75	2,39
Univ.: ingeniør	6,80	4,44	1,65	1,99
Univ.: helse & sosial	2,64	2,38	2,99	3,21
Univ.: andre	5,13	5,67	1,48	2,56
Fornøydhet med arbeidsdeling hjemme	1,03	0,92	1,02	0,99

Note: Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på 5-prosent eller lavere nivå

Tabell 2.7. Betydningen av utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen *likestilte* og *ustemte* sammenlignet med å befinne seg i gruppen *tradisjonelle*. Barneomsorg. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell

Barneomsorg	Kvinner		Menn	
	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle
Alder				
20-29 år	1	1	1	1
30-39 år	1,34	1,26	1,62	1,64
40-49 år	1,35	2,36	1,41	2,41
50-59 år	0,56	2,40	0,96	3,57
Samlivsform				
Gift	0,97	0,80	0,94	1,41
Samboer	1	1	1	1
Antall barn				
1 barn i husholdet	1	1	1	1
2 barn i husholdet	1,34	1,00	1,17	0,90
3+ barn i husholdet	0,88	0,76	0,88	0,65
Egen aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	0,69	0,64	1,52	1,10
Ikke i arbeid	0,22	0,99	0,54	0,30
Student	2,36	2,15	0,45	1,96
Partners aktivitet				
I arbeid – heltid	1	1	1	1
I arbeid – deltid	0,99	1,04	0,60	0,58
Ikke i arbeid	1,65	1,12	0,33	0,96
Student	1,79	0,24	0,92	0,90
Egen utdanning				
Grunnskole	1	1	1	1
Videregående	1,29	1,57	0,91	0,73
Univ.: humaniora	3,40	2,95	3,39	1,01
Univ.: lærerfag	2,55	2,11	1,66	1,24
Univ.: øk, adm, samf.	4,11	2,83	1,97	1,06
Univ.: ingeniør	8,82	3,65	1,44	0,65
Univ.: helse & sosial	2,99	1,72	3,40	0,99
Univ.: andre	1,78	2,64	0,63	1,22
Fornøydhet med arbeidsdeling hjemme	1,24	0,87	1,22	0,96

Note: Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på 5-prosent eller lavere nivå

2.7. Sammenheng mellom fars bruk av permisjon og likestilling

Tabell 2.8 og 2.9 viser betydningen av fedres uttak av foreldrepermisjon mens barna var små (som hovedregel under ett år) for sannsynligheten for å befinne seg i de ulike gruppene. Tabell 2.8 viser deling av husarbeid og tabell 2.9 viser barneomsorg. Tallene som presenteres i de to tabellene er resultat av samme type analyse som ligger til grunn for tabellene 2.6 og 2.7. Det vil si at samtlige uavhengige variabler som inngår i disse modellene er kontrollert for også her. I tillegg har vi inkludert informasjon om fars bruk av permisjon. Resultatene viser således sammenhengen mellom å ha tatt ut permisjon i barnets (barnas) første leveår kontrollert for alle de øvrige uavhengige variablene i to andre tabellene. Disse analysene omfatter bare fedre.

Tabell 2.8. Betydningen av fars uttak av permisjon kontrollert for utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen *likestilte* og *ustemte* sammenlignet med å befinne seg i gruppen *tradisjonelle*. Husarbeid. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell

Husarbeid	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle
Permisjon		
Ingen	1	1
Fedrekvote	1,32	1,07
2-3 måneder	2,10	1,45
4 måneder eller mer	3,91	2,09

Note: Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på 5-prosent eller lavere nivå

Tabell 2.9. Betydningen av fars uttak av permisjon kontrollert for utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen *likestilte* og *ustemte* sammenlignet med å befinne seg i gruppen *tradisjonelle*. Barneomsorg. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell

Barneomsorg	Likestilte versus tradisjonelle	Ustemte versus tradisjonelle
Permisjon		
Ingen	1	1
Fedrekvote	1,63	0,78
2-3 måneder	2,66	0,89
4 måneder eller mer	4,31	0,92

Note: Koeffisienter i uthevet skrift er signifikante på 5-prosent eller lavere nivå

Vi ser at sannsynligheten for at en mann befinner seg i gruppen *likestilte* øker med fars tidligere bruk av foreldrepermisjon og med lengden på permisjonen. Det gjelder både husarbeid og barneomsorg. Når far har tatt ut fire måneder av permisjonen eller mer, firedobles sannsynligheten å befinne seg i gruppen *likestilte* sammenlignet med gruppen *tradisjonelle*. Sannsynligheten for befinne seg i gruppen *ustemte* har liten sammenheng med fars uttak av permisjon, med unntak av husarbeid når far tar ut fire måneder eller mer.

2.8. Oppsummering

Innledningsvis stilte vi spørsmålene; På hvilken måte kan kvinner og menn klassifiseres i ulike grupper basert på praksis og holdninger til likestilling? Er det samsvar mellom holdninger til kjønnsroller i samfunnet og likestillingspraksis i norske hjem? Og hva kjennetegner kvinner og menn i parforhold hvor holdninger og praksis følges ad eller hvor det er avstand mellom holdninger og praksis?

Svaret på det første spørsmålet er at kvinner og menn kan klassifiseres i tre grupper basert på egne holdninger til kjønnsroller i samfunnet og deres beskrivelse av like- deling i husarbeid og barneomsorg. Par i gruppen *tradisjonelle* består av de minst positive holdningene til likestilte kjønnsroller i samfunnet, og at kvinnen har hovedansvar for husarbeid og barneomsorg. Par i gruppen *likestilte* består av sterkt positive holdninger til likestilte kjønnsroller i samfunnet og relativt utbredt like- deling av husarbeid og barneomsorg. Par i gruppen *ustemte* består av sterkt positive holdninger til likestilte kjønnsroller i samfunnet og at kvinnen har hoved- ansvar for husarbeid og barneomsorg.

Svaret på det andre spørsmålet er ja: For majoriteten av intervjupersonene er det godt samsvar mellom deres holdninger til kjønnsroller og det de rapporterer angående deling av husarbeid og barneomsorg. Det betyr at de som uttrykker de mest positive holdningene til likestilte kjønnsroller i samfunnet er de samme som beskriver mest likedeling av husarbeid og barneomsorg, og motsatt de som uttrykker de minst positive holdningene til likestilte kjønnsroller i samfunnet er de samme som beskriver at kvinnen har hovedansvar for husarbeid og barneomsorg. Det er mer samsvar mellom holdninger og praksis når det gjelder barneomsorg enn husarbeid. Menn uttrykker også mer samsvar enn kvinner. Kvinnene uttrykker i større grad avstand i deres holdninger til kjønnsroller og hva de rapporterer angående deling av husarbeid enn menn. Dette betyr at de uttrykker sterkt positive holdninger til likestilte kjønnsroller i samfunnet og samtidig beskriver at det er hun som har hovedansvar hjemme. Når det gjelder barneomsorg er ikke andelen kvinner som uttrykker avstand mellom holdninger og praksis like stor, men det er fortsatt betydelige kjønnsforskjeller.

Svaret på det tredje spørsmålet er at utdanning og kvinnens yrkesaktivitet er de viktigste faktorene som kjennetegner kvinner og menn i de ulike gruppene. Det er mye som tyder på at det er en seleksjon inn i gruppene gjennom ulike utdannings- valg. Samtidig ser det ut at spesielt hennes arbeidstilpasninger er førende for gruppetilhørighet. Par i gruppen *tradisjonelle* kjennetegnes i hovedsak av at kvinnen ikke er yrkesaktiv eller jobber deltid, mens par i gruppene *likestilte* og

ustemte kjennetegnes i hovedsak av at kvinnen jobber heltid. At det er en positiv sammenheng mellom fars bruk av foreldrepermisjon og sannsynligheten for å befinne seg i gruppen *likestilte*, må primært ses som et resultat av seleksjon. Det betyr at de som tok permisjon tidligere i utgangspunktet var en bestemt gruppe menn, og at det ikke er en direkte årsakssammenheng mellom deres tidligere bruk av permisjon og hvilken gruppe de tilhører i dag.

2.9. Avslutning

Likestilling er et mangfoldig begrep som kan brukes for å beskrive holdninger til kjønnsroller i samfunnet og fordeling av oppgaver hjemme mellom ham og henne. Norske kvinner og menn uttrykker gjennomgående likestilte holdninger til kjønnsroller i samfunnet, kvinner oftere enn menn. De ulike gruppene vi har klassifisert her, er basert på de relative forskjellene som finnes. Det er imidlertid en skjevfordeling i oppgavefordelingen hjemme, og kvinner har fortsatt hovedansvaret, noe som gjelder husarbeid i større grad enn barneomsorg. At det ikke alltid er samsvar mellom holdninger og praksis er ikke nødvendigvis et uttrykk for at dette oppfattes som konfliktfylt for den enkelte, men kan være et uttrykk for bevisste tilpasninger i forholdet mellom arbeidslivet og familielivet i det enkelte parforhold. At det imidlertid er kvinnene som i hovedsak opplever avstand mellom egne holdninger og praksis hjemme, er et uttrykk for at kvinner ikke alltid oppfatter dette som problemfritt.

3. Religiositet og likestilling hjemme

Randi Kjeldstad og Ivar Åsland Lima

3.1. Innledning

Likestilling og religiositet blir gjerne betraktet som motsetninger. Det ser vi av den norske offentlige debatten, hvor det knapt går en dag uten avisoppslag om temaet. Et enkelt søk på internett (google.no) 1. oktober 2009, med likestilling og religion/religiositet som søkeord viser at temaet vekker sterkt engasjementet både blant fagfolk og menigmann/menigkvinne; vi fikk langt over 1000 treff. Riktignok omfatter en del oppslag flere typer likestilling og ikke bare likestilling mellom kjønnene. Men hovedtyngden dreier seg om kvinners stilling i religiøse muslimske miljøer, ofte formulert og diskutert i bekymrede vendinger.

Norge er på verdenstoppen når det gjelder likestilling i den offentlige sfære. Men vi vet mindre om likestilling hjemme. Analysene presentert i denne rapporten tar sikte på å bote noe på dette. I denne artikkelen analyserer vi hvilken betydning religiositet og religiøs tilhørighet har for likestilling mellom kvinner og menn i norske hjem. I og med at hele åtte av ti norske menn og kvinner er medlemmer av statskirken, vil vår analyse ha en gjennomgående mindre "eksotisk" vinkling enn hva som er tilfellet i de fleste medieoppslagene. Det er grunn til å tro at også tradisjonell norsk religion og religiositet har betydning for holdning til likestilling mellom kjønnene og for kvinners og menns deling av arbeid, omsorg og forpliktelser i dagliglivet.

3.2. Analytisk rammeverk

Tema er religiositet og arbeidsdeling hjemme blant gifte og samboende par. Vi vil belyse to hovedproblemstillinger:

- Vi vil kartlegge om religiøse par fordeler husarbeidet forskjellig fra ikke-religiøse.
- Vi vil analysere sammenhengen mellom religiositet og likestilling hjemme.

Hva vet vi om disse spørsmålene fra tidligere analyser? Her skal vi referere noen få eksempler.

Statistisk sentralbyrå har i en årrekke publisert resultater fra en kartlegging av likestilling på kommunenivå i Norge basert på en samleindeks (<http://www.ssb.no/likekom>). Dataene som ligger til grunn for indeksen er registeropplysninger primært om kvinners relative posisjon til menn mht. økonomi, arbeid, utdanning og politisk deltakelse. Ett av de mest omtalte forholdene som avspeiles i disse analysene er at Agder-fylkene i alle år indeksberegningen har vært publisert, skårer lavest på indeksen. Dette har gjennomgående blitt tolket i lys av kristendommens tradisjonelt sterke stilling på Sør- og Sør-Vestlandet (Kjeldstad og Kristiansen 2001; Hirsch 2010, Ellingsen 2010). Politikere og forskere på Sørlandet har tatt tak i disse problemstillingene og bidratt med flere analyser de aller siste årene (Ryen 2002; Magnussen, Mydland og Kvåle, 2005). Disse analysene har stort sett hatt en kvalitativ vinkling. De finner ikke bare en utbredt religiositet, men også at de kristne på Agder er mer konvensjonelle og konservative og er preget av en mer tradisjonell kjønnsrolletenkning enn kristne andre steder i landet (Repstad 1992). Repstad knytter dette til at de troende på Agder er gjennomgående mer religiøst aktive enn kristne andre steder. Større aktivitet bidrar dessuten til større religiøs "smitteeffekt", slik at tradisjonell kjønnsrolletenkning og "patriarkalske tradisjoner" i stor grad preger hele lokalmiljøer og lokalkulturer på Sørlandet.¹ For å etterprøve slike antagelser om forskjellige religiøse og kulturelle "overbygninger" mellom lokalsamfunn og ulike deler av landet, må vi skille

¹ Repstad og kolleger (Repstad 2009) fant imidlertid nylig en viss liberalisering av kristen religiøs tenkning også på Sørlandet.

mellom religiøsitet på et kulturelt eller kontekstuellet nivå på den ene siden og på et individuelt, personlig nivå på den andre. I denne analysen gjør vi i noen grad et skille mellom individuelle og kontekstuelle forhold ved at landsdel trekkes inn i modellene som uavhengig variabel.²

Internasjonale eksempler på individanalyser av sammenhengen mellom likestilling og religiøsitet avspeiler forskjeller mellom individuell religiøsitet og likestilling etter intensitet og styrke på tro og religiøs deltakelse og endring i slike sammenhenger over tid. Men gjennomgående finner man begrensede sammenhenger og effekter, for eksempel i USA (Ellison og Bartowski 2002) og i Tyskland (Diehl et al 2009). Vi antar at dette også gjelder for norske forhold. På grunn av at norsk kristendom er relativt antiautoritær og folkelig (Repstad 2000), er sannsynligvis slike sammenhenger enda mer begrenset i Norge enn f. eks. i USA. Det er ikke gitt at eventuelle sammenhenger mellom religiøsitet og likestillingsholdninger og likestillingspraksis har samme form i forskjellige land og/eller lokalsamfunn. Hvordan disse sammenhengene arter seg i Norge, vet vi imidlertid lite om. Vi kjenner ingen tidligere kvantitative, representative norske eller nordiske analyser på sammenheng mellom religiøsitet på individ- eller par-nivå og likestilling i husarbeidet hjemme.

Forskning på likestilling hjemme mellom samlivspartnere har gjerne tatt utgangspunkt i en eller flere av følgende fire typer forklaringer:

- Partenes relative ressurser og makt (forhandlingsperspektivet)
- Partenes tid til rådighet (tidsperspektivet)
- Livssituasjon og familieforhold (livsfaseperspektivet)
- Ideologi og holdninger

”Forhandlingsperspektivet” legger til grunn at det foregår mer eller mindre eksplisitte forhandlinger mellom samlivspartene om hvordan husholdsarbeidet (og for så vidt også det lønnete arbeidet) skal deles dem i mellom. Hovedtanken er at arbeidsdelingen vil avhenge av den enkeltes forhandlingsstyrke. Den personen som anses best egnet til å tjene penger til husholdet (dvs. den som for eksempel har høyest utdanning, yrkeskompetanse og potensielt inntektsnivå), forventes i mindre grad å utføre arbeidsoppgaver hjemme. Likeledes forventes den som ansees best kvalifisert eller egnet til å ta hånd om de daglige husholdsforpliktelsene å ta hovedansvaret hjemme. Med bakgrunn i tradisjonelle kjønnsroller og tradisjonell kjønnsrolletenkning, følger i de fleste tilfellene at kvinnen tar størst ansvar hjemme og mannen størst ansvar ute.

”Tidsperspektivet” er svakere teoretisk fundert enn forhandlingsperspektivet, men legger vekt på at arbeidsoppgavene i hjemmet fordeles pragmatisk ut fra hvem av partene som har mest tid til rådighet. Dette perspektivet synes å anta at tidsbruk i inntektsgivende arbeid bestemmes først av den enkelte, og at den tiden som hun eller han er i lønnet arbeid, setter rammer for fordelingen av husholdsarbeidet. Etter tradisjonelt mønster vil mesteparten av husholdsarbeidet tilfalle kvinnen fordi hun tenderer mot å velge mindre yrkesarbeid og kortere arbeidstid.

Vi vet at sammenhengen mellom livsfase/familiefase og tid brukt til lønnet arbeid er forskjellig for kvinner og menn. Mens kvinner tradisjonelt tenderer mot å redusere innsatsen i yrkeslivet i småbarns- og barnefasen, tenderer menn mot å øke den. Dette mønsteret kan forstås på mange måter. Mest nærliggende er det vel å knytte disse sammenhengene til kvinnens tradisjonelle omsorgsrolle og mannens tradisjonelle forsørgerrolle, selv om slike rollemønstre er i kraftig endring og mer eller mindre på vei ut i vårt samfunn.

² Ideelt sett burde vi anvende en analysemetode (flernivåanalyse) som ”kontrollerer for” variasjon både innen og mellom geografiske enheter på flere relevante områder, men det har vi (foreløpig) ikke gjort her.

De tre skisserte perspektivene er sannsynligvis alle relevante i de fleste familier. Samtidig er det grunn til å tro at normer og idealer i nærmiljøet og individuelle holdninger til kjønnsroller og likestilling har betydning for hvordan dagliglivet organiseres over livsløpet til den enkelte og mellom partene i ulike livsfaser. Sannsynligvis vil den enkeltes holdninger også ha betydning for utfallet av eventuelle forhandlinger, mer eller mindre uavhengig av partenes ”objektive” forhandlingsstyrke. Det samme gjelder partenes organisering av tiden og den enkeltes tilpasning til den tiden hun eller han har til rådighet. Vi stiller spørsmål om religion og religiøsitet kan antas å spille en slik rolle. Vi vil undersøke om religiøsitet og religiøs tilknytning har en selvstendig betydning for deling av husarbeidet i norske samliv. Men for å få svar på dette, må vi også ta hensyn til og ”kontrollere for” forhold som avspeiler andre typer sammenhenger og andre perspektiver.

Vi analyserer kvinners og menns oppgitte forhold til religion/tro og likestilling hjemme. Både religion og likestilling har en subjektiv, holdnings- og en praksisdimensjon. Dermed omfatter feltet minst fire kategorier (tabell 3.1a):

Tabell 3.1a. Forhold mellom religion og likestilling. Fire ”dimensjoner” på individnivå

Likestilling	Religion	
	Holdning /tro	Praksis
Holdning	1	2
Praksis	3	4

En tredje dimensjon som må antas å ha betydning for sammenhengen mellom religion og likestilling, er trosretning (tabell 3.1b). Som nevnt innledningsvis, har mye av mediedebatten de senere år om forholdet mellom religion og likestilling vært knyttet til de ”nye” religiøse samfunnene i Norge, og særlig til Islam. Amerikansk forskning viser at kvinners og menns rolle i samfunnet og i familien varierer med den enkeltes trosretning. Slik er det nok også i Norge. Men våre data gir ikke anledning til å identifisere betydningen av tilhørighet til ulike trosretninger. Det skyldes dels at slik tilhørighet fremdeles er svært skjevfordelt i Norge, dels at tilhengere av de ”nye” religionene i Norge er underrepresentert i LOGG.

Tabell 3.1b. Forhold mellom religion og likestilling. Seks ”dimensjoner” på individnivå

Likestilling	Religion		
	Holdning /tro	Praksis	Trosretning
Holdning	1	2	3
Praksis	4	5	6

Vi antar at det er en relativt entydig årsaksrekkefølge mellom religion og likestilling, hvor religion og religiøsitet vil være grunnleggende for holdninger og praksis mht. likestilling.

3.3. Uvalg og variabler

Utvalget består av alle gifte og samboende i alderen 26-65 år, med og uten barn, som har svart på både post og telefonskjema i LOGG-undersøkelsen. Vi har begrenset analysen til dette aldersintervallet fordi vi er interessert i personer i etablerte par i yrkesaktiv alder. Utvalget utgjør 6112 personer. Svarprosenten på postskjema var på 43 %. I de multivariate analysene utgjøre utvalget cirka 5700 personer på grunn av at vi mangler informasjon om partners utdanningsnivå for cirka 400 respondenter.

I følge SSBs tidsbruksundersøkelser kan det samlede husholdsarbeidet deles i to hovedkategorier, nemlig omsorgsarbeid og husarbeid (jf. forøvrig kapittel 2 og 4 i denne rapporten). Fokus i dette kapitlet, dvs. den avhengige variabelen i analysen, er fordeling mellom par med hensyn til hvem som gjør husarbeidet. Husarbeid omfatter her matlaging, oppvask, vasking og stryking av tøy og rengjøring, rydding

av bolig, samt vedlikeholdsarbeid og småreparasjoner i og rundt boligen³. De fire første oppgavene er typisk *kvinnedominert husarbeid*, mens den siste er *mannsdominert* (Kjeldstad og Lappegård 2009). Vi studerer det kvinnedominerte og det mannsdominerte husarbeidet hver for seg. Det kvinnedominerte husarbeidet analyseres ved hjelp av en enkel additiv indeks, mens det mannsdominerte analyseres direkte, begge på grunnlag av svar på hvem av partene som gjør alt eller mest av de enkelte oppgavene, samt om de deler likt. Skalaen på indeksen for kvinnedominert husarbeid går fra 1,00 til 4,00, mens skalaen for mannsdominert arbeid går fra 1 til 4. I første tilfelle betyr 1,00 at kvinnen gjør alt, 2,00 at kvinnen gjør mest, 3,00 at de deler likt og 4,00 at mannen gjør mest (eller alt). I andre tilfelle betyr 1 at mannen gjør alt og 4 at kvinnen gjør mest eller alt. For variablene kvinnedominert husarbeid måler vi altså graden av mannens deltakelse, mens for variabelen mannsdominert husarbeid måler vi graden av kvinnens deltakelse. Omsorgsarbeid i hjemmet blir ikke analysert i dette kapitlet.

Av de uavhengige variablene som inngår i analysen, er det tre som trenger nærmere beskrivelse. Spørsmålet om *religiøs tro* ble stilt som følger: "Hvor viktig er tro og religion i livet ditt nå for tiden?" Med dette spørsmålet håper vi å fange opp dem som har en klar religiøs identitet. Svarkategoriene var 1) svært viktig, 2) ganske viktig, 3) litt viktig og 4) ikke viktig. I analysen har vi slått sammen kategori 1) og 2) til "svært/ganske viktig". *Religiøs deltakelse* måles ved hjelp av spørsmålet: "Hvor ofte deltar du i gudstjeneste eller andre religiøse møter?" med svar-kategoriene 1) daglig, 2) hver uke, men ikke daglig, 3) hver måned, men ikke hver uke, 4) noen ganger i året, 5) sjeldnere og 6) aldri. I analysen har vi slått sammen kategori 1), 2) og 3) til "regelmessig" og kategori 4) og 5) til "sjelden". (Kontroll)variabelen *holdning til tradisjonelt kjønnsrollemønster* er en additiv indeks basert på følgende spørsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander?"

- "Stort sett er menn bedre politiske ledere enn kvinner"
- "Et barn under skolealder vil sannsynligvis lide hvis moren er yrkesaktiv"
- "Når det er knapt med jobber, bør menn ha større rett til arbeid enn kvinner".

På alle spørsmålene hadde respondentene fem svaralternativ, fra "svært enig" til "svært uenig", og med "verken enig eller uenig" som midtkategori. På grunn av at nesten ingen har svart svært enig på disse spørsmålene, valgte vi slå sammen svært enig og nokså enig før vi konstruerte indeksen. Indeksen har verdier fra 0-9, der 0 betyr ingen støtte til tradisjonelt kjønnsrollemønster, og 9 betyr støtte til tradisjonelt kjønnsrollemønster.

Mens de avhengige variablene uttrykker en tilstand eller kjennetegn på par-nivå, dvs. hvordan den intervjuede opplever at husarbeidet deles mellom seg og partneren, gjelder opplysningene om religiøsitet, religiøs deltakelse og kjønnsrolleholdninger individet selv. Riktignok inkluderer vi et interaksjonsledd i de multivariate analysene mellom religiøs tro og kjønn for å kontrollere for eventuelle forskjeller i betydning av religiøsitet for kvinners versus menns opplevelse av arbeidsdelingen hjemme⁴, men vi vil likevel gjøre oppmerksom på en viss begrensning i tolkningen av resultatene. I og med at de uavhengige variablene er på individnivå og de avhengige variablene sier noe om fordeling mellom *partene i par*, kan vi ikke ut fra analysen tolke direkte fra individuell religiøsitet til individuell likestillingspraksis. Det vi kan si noe om, er hvordan individuell religiøsitet henger sammen med vedkommendes rapporterte opplevelse av arbeidsdelingen i parforholdet. Som vist i de andre kapitlene i denne rapporten, og,

³ I tidsbruksundersøkelsene omfatter husarbeid de samme oppgavene pluss innkjøp av dagligvarer. Innkjøp av dagligvarer er imidlertid av flere grunner ikke inkludert i vår analyse

⁴ Vi gjorde også modellkjøringer hvor vi inkluderte et interaksjonsledd mellom kjønn og religiøs deltakelse, men dette er utelatt i regresjonstabellene pga. ikke-signifikante koeffisienter.

som vi skal se også i denne analysen, er opplevelsen av faktisk likestilling i hjemmet ganske forskjellig blant kvinner og menn.⁵

3.4. Hvilke sammenhenger kan vi tenke oss?

Inspirert av Zhang (2008) som skisserer et hypotetisk rammeverk for sammenhengen mellom religiøsitet og fertilitet, vil vi ta utgangspunkt i tre hovedhypoteser om årsaker til eventuell sammenheng mellom religiøsitet og likestilling:

- Forskjeller i likestilling er knyttet til forskjeller i religiøse doktriner, påbud eller forbud. Et eksempel på dette er utsagnet til apostelen Paulus i Det nye testamentet om at kvinner skal tie i forsamlinger. En eventuell sammenheng mellom religiøse doktriner og likestilling kan vi betrakte som en *direkte* sammenheng.
- Man påvirkes av holdninger og levesett i den religiøse gruppen eller lokalmiljøet man tilhører. Her er bakgrunnen for eventuelle sammenhenger at individet *sosialiseres* inn i en type tenkning og praksis gjennom *interaksjon* med andre, likesinnede.
- Forskjeller i likestilling er først og fremst knyttet til demografiske og sosiale forskjeller mellom religiøse og ikke-religiøse og *seleksjon* inn i religion og religiøse grupper.

Hypotesene er uklare når det gjelder vektlegging av religiøs holdning/tro vs. religiøs praksis vs. trosretning (tabell 3.1b). Men Zhang poengterer at de tre elementene av religiøsitet kan ha ulik betydning, dvs. a) hvor sterkt og viktig troen er for deg, b) hvor aktiv du er i religiøse forsamlinger og sammenhenger og c) hvilken religion eller trosretning du bekjenner deg til. Det er dessuten grunn til å tro at slike eventuelle sammenhenger kan arte seg forskjellig for kvinner og menn.

3.5. Deskriptiv analyse

Som nevnt innledningsvis, tilhører det stor flertallet av nordmenn Den norske kirke (tabell 3.2). Det gjelder drøyt åtte av ti i vårt utvalg, likt for kvinner og menn. Tre prosent tilhører kristne frimenigheter, noen flere kvinner enn menn. Det samme gjelder Humanetisk forbund. Knappt en av ti er ikke medlem av noe trossamfunn. Halvparten av befolkningen anser religion som relativt uviktig for egen del, noen flere menn enn kvinner, mens ca en av fem, noen flere kvinner enn menn, oppgir at religion er svært eller ganske viktig i livet. Knappt en av ti deltar regelmessig i religiøs aktivitet, noen flere kvinner enn menn. Halvparten av befolkningen deltar aldri; 53 prosent av mennene mot 48 prosent av kvinnene.

Tabell 3.2. Kvinner og menn fordelt etter viktighet av tro og religion, religiøs deltakelse og trossamfunn. Prosent

	Menn	Kvinner	Alle
Hvor viktig er tro og religion i livet ditt nå?			
Svært/ganske viktig	18	23	21
Litt viktig	26	31	29
Ikke viktig	56	45	50
Religiøs deltakelse			
Regelmessig	8	10	9
Sjelden	39	42	40
Aldri	53	48	50
Trossamfunn			
Den norske kirke	82	82	82
Romersk-katolsk	1	1	1
Islam	1	0	1
Norske frimenigheter	2	4	3
Humanetisk forbund	3	4	3
Ingen	9	8	8
Rest	1	2	2

⁵ Forskjellen i rapportert likestilling kan selvfølgelig i noen grad skyldes at frafallet er forskjellig for kvinner og menn, for eksempel lavere svartilbøyelighet blant ikke-likestilte menn. Dette vil bli undersøkt nærmere i den videre bearbeidningen av analysen.

Tabell 3.3. Gjennomsnittsskår på kvinnedominert og mannsdominert husarbeid etter religiøs tro, religiøs deltakelse og andre bakgrunnskjennetegn

	Kvinnedominert husholdsarbeid	Mannsdominert husholdsarbeid
Hvor viktig er tro og religion i livet ditt nå?		
Svært/ganske viktig	2,30	1,73
Litt viktig	2,33	1,80
Ikke viktig	2,39	1,84
Religiøs deltakelse		
Regelmessig	2,32	1,76
Sjelden	2,34	1,81
Aldri	2,37	1,81
IOs kjønn		
Mann	2,46	1,65
Kvinne	2,27	1,93
Alder		
26-34 år	2,50	1,89
35-44 år	2,39	1,85
45-54 år	2,34	1,80
55-65 år	2,25	1,71
Trossamfunn		
Den norske kirke	2,34	1,79
Romersk-katolsk	2,49	1,82
Islam	2,28	1,82
Norske frimenigheter	2,28	1,63
Humanetisk forbund	2,48	1,96
Ingen	2,52	1,97
Rest	2,29	1,85
Politisk parti		
Frp	2,29	1,70
Høyre	2,38	1,75
Sp	2,19	1,85
Krf	2,25	1,69
Venstre	2,43	1,93
Ap	2,37	1,78
SV, RV	2,47	1,98
Andre	2,35	1,84
Holdning til tradisjonelt kjønnsrolle- Mønster		
Ingen støtte	2,41	1,88
Noe støtte	2,31	1,72
Støtte	2,17	1,62
Landsdel (7-delt)		
Akershus og Oslo	2,49	1,91
Hedmark og Oppland	2,29	1,79
Østlandet ellers	2,29	1,76
Agder	2,22	1,70
Rogaland	2,39	1,76
Vestlandet ellers	2,37	1,82
Trøndelag	2,30	1,79
Nord-Norge	2,38	1,80
Hennes utdanning		
Grunnskole	2,21	1,70
Videregående	2,28	1,75
Høyere utdanning, nivå 1	2,43	1,88
Høyere utdanning, nivå 2	2,62	2,02
Hans utdanning		
Grunnskole	2,27	1,72
Videregående	2,31	1,73
Høyere utdanning, nivå 1	2,42	1,85
Høyere utdanning, nivå 2	2,48	1,94
Antall barn i husholdningen		
Ingen barn	2,34	1,79
1 barn	2,38	1,81
2 barn	2,37	1,82
3 eller flere barn	2,35	1,81
Kvinnens yrkesdeltakelse		
Heltid	2,45	1,86
Lang deltid	2,29	1,77
Kort deltid	2,21	1,75
Ikke yrkesaktiv	2,21	1,71

Tabell 3.3 viser hvordan intervjupersonene oppgir at de deler hhv. det kvinnedominerte og det mannsdominerte husarbeidet mellom seg. Tallene i begge kolonnene er gjennomsnittstall på en skala fra en til fire. Full likedeling gir skåren

3 i begge kolonnene. Vi ser at samtlige tall ligger under 3. Derfor indikerer relativt høye tall, relativt høy likestilling. Et kjapt blikk på tabellen viser imidlertid en gjennomgående større likedeling av det vi har kalt det kvinnedominerte enn av det mannsdominerte husarbeidet. Men vi minner om at det kvinnelige husarbeidet omfatter en rekke oppgaver og krever mange ganger så mye tid i det daglige enn de mannsdominerte oppgavene (Vaage 2002).

Vi ser at økt viktighet av religion i personens liv bidrar til redusert likedeling av begge typer husarbeid, dvs. redusert relativ innsats av mennene i det kvinnedominerte, og redusert relativ innsats av kvinnene i det mannsdominerte arbeidet. Samtidig er det betydelige forskjeller i hvordan delingen av husarbeidet rapporteres av kvinner og menn. Begge kjønn ”overrapporterer” egen innsats og ”under-rapporterer” den andres. Videre finner vi størst grad av likedeling i de yngre aldersklassene og blant de høyest utdannede, men lite variasjon etter antall barn i husholdningen. Når kvinnen er i jobb, særlig heltidsarbeid, betyr det økt likedeling.

Minst grad av likedeling av begge typer husarbeid finner vi blant personer som tilhører kristne frimenigheter. Når det gjelder mannens relative innsats i kvinnedominert husarbeid, ligger også personer som bekjenner seg til islam på bunnen. Størst grad av likestilling finner vi blant humanetikere og blant dem som ikke tilhører noen religion. Relativt høy mannlige deltakelse i det kvinnedominerte arbeidet hjemme finner vi også blant katolikkene. Ser vi på politisk tilhørighet (partistemme ved siste valg), ser vi at SV- og RV-kvinner og -menn deler begge typer husarbeidsoppgaver mest likt, med Venstre på neste plass, mens senterpartimenn og kristelig folkepartikvinner deltar minst i utradisjonelt husarbeid. Vi ser videre at arbeidsdelingen varierer med personenes holdning til kjønnsroller i samfunnet. De som erklærer ingen støtte til tradisjonelt kjønnsrollemønster, deler husarbeidet betydelig mer likt enn de som uttrykker støtte. Endelig ser vi at tallene bekrefter tidligere undersøkelser som viser at Agderfylkene gjennomgående stiller svakt på likestilling. Ikke ulikt SSBs likestillingsindeks, som hovedsakelig måler regional likestilling i det offentlige liv, finner vi at likestilling i hjemmesfæren følger noenlunde samme mønster, med klart størst grad av likestilling i Oslo-området og minst grad på Sørlandet.

Tabell 3.4. Rapportert deling av kvinnedominert og mannsdominert husarbeid mellom partene i samliv etter religiøs tilknytning og IOs kjønn. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 4

	Mann		Kvinne	
	Kvinne-dominert husarbeid	Manns-dominert husarbeid	Kvinne-dominert husarbeid	Manns-dominert husarbeid
Hvor viktig er tro og religion i livet ditt nå?				
Svært/ganske viktig	2,40	1,61	2,24	1,81
Litt viktig	2,43	1,59	2,26	1,94
Ikke viktig	2,50	1,69	2,29	1,99
Religiøs deltakelse				
Regelmessig	2,43	1,63	2,24	1,85
Sjelden	2,46	1,66	2,25	1,92
Aldri	2,46	1,65	2,29	1,96
Total				
Gjennomsnitt	2,46	1,65	2,27	1,93
N	2 683	2 789	3 239	3 239

Av tabell 3.4 ser vi at både kvinner og menn rapporterer redusert likestilling i så vel kvinnedominert som mannsdominert husarbeid i takt med økt betydning av religiøs tro og praksis for den enkelte. Tabellen tyder imidlertid på at religiøs tro skiller klarere mellom mer og mindre likestilling i hjemmet enn religiøs praksis. Men mens troende og ikke-troende menn rapporterer større forskjeller i likestilling på det kvinnedominerte enn på det mannsdominerte området, rapporterer troende og ikke-troende kvinner størst forskjeller på det mannsdominerte området. Det er altså ingen systematisk sammenheng mellom kvinners og menns religiøse tro og praksis og deres opplevelse av likestilling på de ulike husarbeidsområdene. Men samlet sett viser tabell 3.3 og 3.4 som forventet, noe mindre grad av rapportert

likedeling av felles husarbeidsoppgaver blant troende og /eller religiøst praktiserende kvinner og menn sammenlignet med ikke-troende.

3.6. Multivariat analyse

Som nevnt ovenfor er det sannsynlig at enkelte av de sammenhengene som framgår av oversiktstallene i tabell 3.3, først og fremst skyldes seleksjon og samvariasjon mellom de ulike kjennetegnene som inngår i tabellen. Grunnen til at det er minst likestilling i Agder, kan for eksempel være at det er relativt mange religiøst aktive i denne landsdelen, noe som vi har sett innebærer mindre likestilling. For å prøve å skille eventuelle sammenhenger fra hverandre og identifisere en mulig direkte sammenheng mellom religiøsitet og likestilling har vi konstruert fire ganger tre lineære regresjonsmodeller med mannens grad av involvering i kvinnedominerte husarbeid og kvinnens involvering i mannsdominert husarbeid som avhengige variabler.

Tabell 3.5. Tre sett av multivariate modeller med hhv. religiøs tro og religiøs praksis som uavhengig variabel, og hhv. kvinnedominert og mannsdominert husarbeid som avhengig variabel

Modell 1	Modell 2	Modell 3
Religiøs tro/ Religiøs praksis	Religiøs tro/ Religiøs praksis Holdninger og "kulturell kontekst": (Politisk parti, holdning til kjønnsroller, landsdel)	Religiøs tro/ Religiøs praksis Holdninger og "kulturell kontekst": (Politisk parti, holdning til kjønnsroller, landsdel) Diverse bakgrunnsvariabler: (Kjønn, kjønn x tro, alder, hennes utdanning, hans utdanning, barn, hennes yrkesdeltakelse og arbeidstid)

Tabell 3.5 viser hvilke uavhengige variabler og kontrollvariabler som inngår i modellene. Ved hjelp av til sammen 12 modeller beregner vi effekten av de uavhengige (og kontroll-) variablene på sannsynligheten for mannens relative involvering i kvinnedominert husarbeid (tabell 3.6a og 3.6b) og for kvinnens relative involvering i mannsdominert husarbeid (tabell 3.7a og 3.7 b). Tabell 3.6a og 3.7a viser resultat av modellberegninger hvor religiøs tro er den sentrale uavhengige variabelen, mens tabell 3.6b og 3.7b viser resultat av modellberegninger hvor religiøs praksis er den sentrale uavhengige variabelen. Modell 1 i hver av de fire modellgruppene omfatter bare (en av) de to sentrale uavhengige variablene. Modell 2 inkluderer i tillegg andre typer ideologiske og/eller kulturelle kjennetegn, dvs. hvilket parti vedkommende stemte ved siste valg, holdning til tradisjonelle kjønnsroller og landsdel. Modell 3 inneholder i tillegg kontroll for en rekke bakgrunnskjenntegn pluss kontroll for mulig samspill mellom kjønn og religiøs tro.

Vi har, som forventet, funnet at arbeidsdelingen hjemme varierer mellom par i samliv avhengig av om intervjupersonen er troende og/eller deltar i religiøs praksis, eller om hun/han er ikke-troende. De multivariate analysene skal bidra til å belyse nærmere den andre problemstillingen vi skisserte innledningsvis, nemlig hva som kjennetegner, og hvilke forhold som ligger bak, de observerte forskjellene i rapportert likestilling hjemme mellom ikke-troende og troende. Vi knytter an til de tre perspektivene på sammenheng mellom religiøsitet og likestilling skissert i avsnitt 3.4 og formulerer fire hypoteser:

- *H1. Jo sterkere religiøs tro, desto mindre likestilling hjemme, kontrollert for andre viktige kjennetegn.*
Vi vil kartlegge om det er mer eller mindre *direkte* sammenheng mellom religion og likestilling.
- *H2. Jo sterkere religiøs praksis, desto mindre likestilling hjemme, kontrollert for andre viktige kjennetegn.*
Vi vil kartlegge om eventuelle sammenhenger primært kan knyttes til *sosialisering* og *interaksjon* i religiøse miljø.

- *H3. Religiøs praksis har sterkere betydning enn tro for likestillingen hjemme.*
Norsk kristentro, som omfatter de fleste troende i Norge, er i liten grad preget av læresetninger om forskjellige rettigheter og plikter for kvinner og menn i samfunnet eller hjemme. Vi antar imidlertid at aktive religiøse miljøer og deltakelse i disse i større grad enn individuell tro bidrar til konformitet og oppslutning om tradisjonelle kjønns- og familieverdier.
- *H4. "Effekt" av tro og religiøs praksis reduseres eller forsvinner ved kontroll for andre typer holdninger/normer og andre sosiale og individuelle kjennetegn.*
Vi antar at eventuell sammenheng mellom religiøs tro, religiøs praksis og husarbeidsdeling i norske hjem primært skyldes *seleksjon*, dvs. at det er primært andre kjennetegn ved den religiøst troende og praktiserende som har betydning for hvordan hun eller han deler, og *oppfatter* at hun/han deler, hjemmearbeidet med sin partner.

Koeffisientene i tabellene nedenfor viser sammenhengen mellom hver enkelt av de uavhengige variablene og *mannens relative deltakelse i kvinnedominert husarbeid* (tabell 3.6a og 3.6b) og mellom de uavhengige variablene og *kvinnens relative deltakelse i mannsdominert husarbeid* (tabell 3.7a og 3.7b), kontrollert for alle de øvrige uavhengige variablene som inngår i modellene. Negative koeffisienter avspeiler negativ effekt på likestilling hjemme. Uthevete tall viser at den observerte effekten av den aktuelle verdien er signifikant forskjellig fra referanseverdien på 5-prosentsnivå.

Tabell 3.6a. Betydningen av religiøs tro for mannens relative deltakelse i kvinnedominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter

		Modell 1	Modell 2	Modell 3
Konstant		2,38	2,56	2,82
Hvor viktig er tro og religion i livet ditt nå?	(ref, tro ikke viktig)			
	Litt viktig	-0,08	-0,06	-0,02
	Svært/ganske viktig	-0,09	-0,04	-0,01
Politisk parti	(ref, Ap)			
	Frp		-0,05	-0,04
	Høyre		-0,03	-0,05
	Sp		-0,14	-0,14
	Krf		-0,08	-0,07
	Venstre		0,02	-0,03
	SV, RV		0,06	0,06
	Andre		-0,02	0,01
Holdn. til trad. kjønnsrollemønster	Kontinuerlig 0-9		-0,02	-0,02
Landsdel	(ref, Akershus og Oslo)			
	Hedmark og Oppland		-0,16	-0,13
	Østlandet ellers		-0,17	-0,13
	Agder		-0,20	-0,15
	Rogaland		-0,06	-0,05
	Vestlandet ellers		-0,08	-0,05
	Trøndelag		-0,16	-0,12
	Nord-Norge		-0,09	-0,07
Samspill, religion og kjønn	Religion litt viktig, kvinne			0,04
	Religion svært/ganske viktig, kvinne			0,06
Hennes utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			0,03
	Høyere utdanning, nivå 1			0,11
	Høyere utdanning, nivå 2			0,22
Hans utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			-0,01
	Høyere utdanning, nivå 1			0,02
	Høyere utdanning, nivå 2			0,02
Antall barn i husholdningen	0, 1, 2, 3+			-0,03
Kvinnens yrkesdeltakelse	(ref, heltid)			
	Lang deltid			-0,08
	Kort deltid			-0,15
	Ikke yrkesaktiv			-0,14
Kvinne (ref, mann)				-0,28
Alder	Kontinuerlig			-0,07
Adjusted R ²		0,007	0,049	0,161

Tabell 3.6b. Betydningen av religiøs praksis for mannens deltakelse i kvinne-dominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter

		Modell 1	Modell 2	Modell 3
Konstant		2,35	2,54	2,80
Religiøs praksis/deltakelse	(ref, deltakelse ikke viktig)			
	Aktiv av og til	-0,02	0,01	0,05
	Aktiv	-0,04	0,05	0,07
Politisk parti	(ref, Ap)			
	Frp		-0,05	-0,04
	Høyre		-0,03	-0,05
	Sp		-0,15	-0,14
	Krf		-0,12	-0,08
	Venstre		0,01	-0,03
	SV, RV		0,06	0,06
	Andre		-0,02	0,01
Holdn. til trad. kjønnsrollemønster	Kontinuerlig 0-9		-0,03	-0,02
Landsdel	(ref, Akershus og Oslo)			
	Hedmark og Oppland		-0,16	-0,14
	Østlandet ellers		-0,17	-0,13
	Agder		-0,21	-0,16
	Rogaland		-0,06	-0,05
	Vestlandet ellers		-0,09	-0,06
	Trøndelag		-0,16	-0,13
	Nord-Norge		-0,10	-0,08
Samspill, religion og kjønn	Aktiv av og til, kvinne			0,00
	Aktiv, kvinne			0,00
Hennes utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			0,03
	Høyere utdanning, nivå 1			0,11
	Høyere utdanning, nivå 2			0,21
Hans utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			-0,01
	Høyere utdanning, nivå 1			0,02
	Høyere utdanning, nivå 2			0,02
Antall barn i husholdningen	0,1,2,3+			-0,03
Kvinnens yrkesdeltakelse	(ref, heltid)			
	Lang deltid			-0,08
	Kort deltid			-0,15
	Ikke yrkesaktiv			-0,14
Kvinne (ref, mann)				-0,26
Alder	Kontinuerlig			-0,07
Adjusted R ²		0,000	0,048	0,162

Tabell 3.7a. Betydningen av religiøs tro for kvinnens deltakelse i mannsdominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter

		Modell 1	Modell 2	Modell 3
Konstant		1,83	1,97	1,75
Hvor viktig er tro og religion i livet ditt nå?	(ref, tro ikke viktig)			
	Litt viktig	-0,03	-0,01	-0,10
	Svært/ganske viktig	-0,11	-0,07	-0,06
Politisk parti	(ref, Ap)			
	Frp		-0,04	-0,02
	Høyre		-0,04	-0,04
	Sp		0,13	0,11
	Krf		0,01	-0,04
	Venstre		0,14	0,08
	SV, RV		0,17	0,10
	Andre		0,11	0,09
Holdn. til trad. kjønnsrollemønster	Kontinuerlig 0-9		-0,04	-0,01
Landsdel	(ref, Akershus og Oslo)			
	Hedmark og Oppland		-0,09	-0,05
	Østlandet ellers		-0,11	-0,08
	Agder		-0,16	-0,12
	Rogaland		-0,08	-0,04
	Vestlandet ellers		-0,09	-0,06
	Trøndelag		-0,12	-0,09
	Nord-Norge		-0,09	-0,05
Samspill, religion og kjønn	Religion litt viktig, kvinne			0,11
	Religion svært/ganske viktig, kvinne			-0,06
Hennes utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			0,03
	Høyere utdanning, nivå 1			0,08
	Høyere utdanning, nivå 2			0,17
Hans utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			-0,01
	Høyere utdanning, nivå 1			0,05
	Høyere utdanning, nivå 2			0,09
Antall barn i husholdningen	0,1,2,3+			0,00
Kvinnens yrkesdeltakelse	(ref, heltid)			
	Lang deltid			-0,04
	Kort deltid			-0,04
	Ikke yrkesaktiv			-0,06
Kvinne (ref, mann)				0,23
Alder	Kontinuerlig			-0,02
Adjusted R ²		0,002	0,021	0,048

Tabell 3.7b. Betydningen av religiøs praksis for kvinnens deltakelse i mannsdominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter

		Modell 1	Modell 2	Modell 3
Konstant		1,80	1,96	1,73
Religiøs praksis/deltakelse	(ref, deltakelse ikke viktig)			
	Aktiv av og til	-0,00	0,03	0,03
	Aktiv	-0,04	0,03	0,03
Politisk parti	(ref, Ap)			
	Frp		-0,04	-0,02
	Høyre		-0,04	-0,05
	Sp		0,12	0,11
	Krf		-0,05	-0,09
	Venstre		0,13	0,07
	SV, RV		0,17	0,11
	Andre		0,11	0,09
Holdn. til trad. kjønnsrollemønster	Kontinuerlig 0-9		-0,04	-0,01
Landsdel	(ref, Akershus og Oslo)			
	Hedmark og Oppland		-0,09	-0,05
	Østlandet ellers		-0,12	-0,09
	Agder		-0,17	-0,14
	Rogaland		-0,09	-0,05
	Vestlandet ellers		-0,10	-0,07
	Trøndelag		-0,13	-0,09
	Nord-Norge		-0,10	-0,06
Samspill, religion og kjønn	Aktiv av og til, kvinne			-0,02
	Aktiv, kvinne			-0,06
Hennes utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			0,03
	Høyere utdanning, nivå 1			0,08
	Høyere utdanning, nivå 2			0,17
Hans utdanning	(ref, grunnskole)			
	Videregående			-0,00
	Høyere utdanning, nivå 1			0,05
	Høyere utdanning, nivå 2			0,09
Antall barn i husholdningen	0,1,2,3+			-0,00
Kvinnens yrkesdeltakelse	(ref, heltid)			
	Lang deltid			-0,04
	Kort deltid			-0,04
	Ikke yrkesaktiv			-0,06
Kvinne (ref, mann)				0,26
Alder	Kontinuerlig			-0,03
Adjusted R ²		0,000	0,021	0,046

3.7. Hypotese 1: Jo sterkere tro, desto mindre likestilling hjemme?

Av modell 1 i tabell 3.6a og tabell 3.7a ser vi at økt viktighet av religiøs tro bidrar signifikant til redusert likestilling både når det gjelder kvinnedominert og mannsdominert husarbeid. Men alene bidrar spørsmålet om religiøs tro svært lite til å forklare den totale variasjon i arbeidsdelingen mellom kvinne og mann i norske hjem (hhv. 7 og 2 promille). Når vi i tillegg inkluderer andre holdnings- og kulturell kontekst-betingete kjennetegn (modell 2), øker forklaringskraften noe, men er fortsatt svak (til hhv. 5 og 2 prosent). Når individuelle bakgrunnskjennetegn og kjennetegn ved familie og partner trekkes inn, øker forklart varians for det kvinnedominerte husarbeidet til 16 prosent og for det mannsdominerte til 5 prosent. Men da forvinner effekten av intervjupersonens religiøse tro for deling av det kvinnedominerte husarbeidet. Vi ser en fortsatt effekt av religiøs tro for deling av de mannsdominerte oppgavene. Dette tyder på at deling av det kvinnedominerte husarbeidet, slik det rapporteres av intervjupersonen, i liten eller ingen grad påvirkes direkte av hans eller hennes eventuelle religiøse tro. Med det mannsdominerte husarbeidet er det annerledes idet en viss religiøsitet hos respondenten bidrar til signifikant mindre likedeling, også etter kontroll for samtlige uavhengige variabler (modell 3, tabell 3.7a). Svaret på vår første hypotese (H1) må dermed bli *både ja og nei*. Men effektene er svake, og andre forklaringer på variasjon av deling av husarbeidet i norske hjem er mer nærliggende å trekke frem (se nedenfor).

3.8. Hypotese 2: Jo sterkere religiøs praksis, desto mindre likestilling hjemme?

Av tabell 3.6b og tabell 3.7b ser vi, med ett unntak, at det er ingen effekt, verken direkte eller indirekte av religiøs praksis på likestilling av husarbeidet. Unntaket er en positiv effekt av tidvis religiøs deltakelse på mannens relative innsats i kvinne-dominert husarbeid (modell 3, tabell 3.6b). Denne effekten forsterkes etter kontroll for alle andre uavhengige variabler og tyder på at en viss deltakelse i religiøse forsamlinger, enten det er kvinnen eller mannen eller begge i parforholdet, har en positiv effekt på mannens relative innsats i utradisjonelle oppgaver i hjemmet. Dette er motsatt av hva vi forventet å finne og svaret er derfor *negativt* mht. vår andre hypotese (H2). I den grad religiøs praksis har betydning for likedeling hjemme, har den en positiv betydning, riktignok når deltakelsen er moderat, og bare på mannens relative innsats på tradisjonelle kvinneoppgaver. De tre modellgruppenes evne til å ”forklare” variasjon i arbeidsdelingen hjemme er tilnærmet uforandret når religiøs praksis inngår som uavhengig variabel i stedet for religiøs tro.

3.9. Hypotese 3: Har religiøs praksis sterkere betydning enn tro for likestillingen hjemme?

Svaret på hypotese 3 (H3) følger stort sett av koeffisientene for religiøs tro i tabell 3.6a og 3.7a sammenlignet med koeffisientene for religiøs praksis i tabell 3.6b og 3.7b. Vi ønsker å vurdere mest mulig ”rene” effekter av tro og praksis og sammenligner derfor koeffisientene i modell 3 i de fire tabellene. Som det fremgår også av teksten over, finner vi *ingen udelt støtte* til hypotese 3. Stort sett resulterer kontroll for de øvrige uavhengige variablene i modellene bare unntaksvis signifikante effekter for tro og religiøs praksis. Ikke desto mindre ser vi at samtlige koeffisienter (uansett signifikans) er negative for religiøs tro og positive for religiøs praksis. Det ser dermed ut til at tro og praksis har noe forskjellig effekt på hvordan arbeidsdelingen hjemme fordeles og oppfattes, og at religiøs tro i samlivet i noen grad bidrar til å forsterke manndominansen i de tradisjonelt mannsdominerte arbeidsoppgavene, mens religiøs praksis i noen grad bidrar til å redusere kvinne-dominansen i de tradisjonelt kvinnedominerte oppgavene.

3.10. Hypotese 4: Forsvinner effekten av religiøs tro og praksis når vi kontrollerer for andre typer holdninger/normer og andre individuelle og sosiale kjennetegn?

Som beskrevet foran, finner vi svært små og usystematiske *direkte* effekter av religiøs tro og religiøs deltakelse på likestilling hjemme slik det rapporteres av kvinner og menn. Det betyr at vår hypotese (H4) *støttes i hovedsak* av analysen. At religiøse kvinner og menn deltar noe mindre i utradisjonelle husarbeidsoppgaver enn ikke-religiøse, har først og fremst sin bakgrunn i at religiøse og ikke-religiøse er ulike også på andre, enda mer avgjørende, områder. Som nevnt innledningsvis, er dette stort sett i overensstemmelse med resultater fra andre land (USA, Tyskland, jf avsnitt 3.2). Men uten direkte sammenlignbare data er det vanskelig å si noe om, slik vi har antydnet, sammenhengene er svakere i Norge enn i andre (ikke-nordiske), land. Det mest overraskende resultatet i vår analyse er kanskje at moderat deltakelse i religiøse seremonier og møter øker sannsynligheten for likedeling av det kvinnedominerte husarbeidet. Om det er kvinnen som reduserer sin andel eller mannen som øker sin, vet vi imidlertid ikke.

3.11. Hvilke andre forhold er viktige når vi skal ”forklare” forskjeller i deling av husarbeidet blant norske par?

For å besvare dette spørsmålet, ser vi på de uthevede (signifikante) koeffisientene for modell 3 i de fire regresjonstabellene. Koeffisientene viser effekten av enkeltverdier for de ulike uavhengige variablene på deling av husarbeidet når alle andre

kjennetegn (uavhengige variabler) inkludert i modellene holdes konstant. Vi vil minne om at de øvrige effektene eller sammenhengene i modell(ene) 3, ikke nødvendigvis avspeiler en like entydig (årsaks)retning som vi antar gjelder for forholdet mellom religiøsitet og husarbeidsdeling. Vi vil likevel fremheve noen interessante sammenhenger:

Partitilhørighet, eller riktigere: *politisk parti stemt ved siste valg*, har signifikant sammenheng med likestilling i norske hjem. Stemme til RV eller SV viser signifikant og systematisk positiv sammenheng med likedeling, mens stemme til Senterpartiet har sterk negativ sammenheng med likedeling av det kvinne-dominerte, og sterk positiv sammenheng med likedeling av det mannsdominerte, husarbeidet. Positiv *holdning til tradisjonelt kjønnsrollemønster* har ikke uventet gjennomgående negativ effekt på arbeidsdelingen hjemme, men etter kontroll for samtlige uavhengige variabler ”forvinner” effekten på mannsdominert husarbeid.

Sammenhengen med arbeidsdeling hjemme og bosted (*landsdel*) er systematisk og signifikant. Å bo i Oslo/Akershus er forbundet med sterk likestilling hjemme sammenlignet med andre deler av landet. Blant de mange landsdeler som kommer signifikant negativt ut i forhold til Oslo/Akershus, er Agder ”ytterpunktet”. Dette stemmer godt overens med annen statistikk og andre analyser (jf. avsnitt 3.2) og er derfor ikke overraskende. Kanskje er det mer overraskende at ikke forskjellene mellom Agder og enkelte andre landsdeler er større?

Vi finner systematisk og signifikant positiv effekt av *kvinnens utdanning* på begge typer husarbeid, mens *mannens utdanning* har liten eller ingen betydning. Intervju-personens *alder* (dvs. eldre kohorter) bidrar generelt til å redusere likestillingen, mens *barn i husholdningen* har negativ effekt på deling av det kvinne-dominert, og ingen betydning for deling av det mannsdominerte, arbeidet. Vi finner heller ingen signifikant sammenheng mellom deling av det mannsdominerte husarbeidet og *kvinnens yrkesdeltaking og arbeidstid*. Men når det gjelder kvinne-dominert husarbeid finner vi en systematisk og signifikant sammenheng med *kvinnens yrkesdeltaking og arbeidstid*. Endelig viser analysen en sterk og signifikant ”effekt av kjønn”. Denne er negativ for kvinne-dominert og positiv for mannsdominert husarbeid og avspeiler sannsynligvis, som tidligere nevnt, en klar tendens for begge kjønn til å ”overrapportere” egen og ”underrapportere” partnerens innsats i alle typer husarbeid.

3.12. Sluttord

Vi har ikke anledning her til å diskutere nærmere hvilke prosesser som ligger til grunn for de mange sammenhengene vi finner *i tillegg til* religiøse forhold. I avsnitt 3.2 skisserte vi fire typer forklaringer eller perspektiver på likestilling hjemme mellom samlivspartnere. Vår analyse har lagt vekt på én type ideologiske og holdningsrelaterte forhold, nemlig religiøsitet og religiøs praksis. Vi har fokusert på betydningen av enkeltmenneskets religiøsitet og religiøse praksis. De klare geografiske sammenhengene som avdekkes, tyder imidlertid på at *kulturell kontekst* også er viktig i denne sammenhengen, og kanskje en enda viktigere ideologisk faktor enn individuell tro og deltakelse i mer eller mindre avgrensete livssynsmiljøer. De mange interessante alternative sammenhengene vi finner, antyder imidlertid at også de andre tre perspektivene kan være høyst relevante. Det gjelder spørsmål om partenes relative ressurser (betydning av kvinnens, og ikke mannens, utdanning), partenes tid til rådighet (kvinnens yrkesdeltaking og arbeidstid) og parets familieforhold og livsfase (barn i husholdningen og intervju-personens alder). Videre viser analysen at det ikke er noen selvfølge at forhold som fremmer menns (relative) innsats i kvinne-dominerte arbeidsoppgaver, også fremmer kvinners (relative) innsats i manndominerte oppgaver. Slik bidrar den forliggende analysen ikke bare til en del svar; den bidrar i vel så stor grad til å stille nye spørsmål.

4. Arbeidsdeling blant par med nedsatt funksjonsevne

Jan Lyngstad og Randi Kjeldstad

4.1. Innledning

Den unike posisjonen som Norge og de andre nordiske land har når det gjelder likestilling mellom kjønnene er blitt grundig dokumentert i de senere årene. De fleste av disse beskrivelsene har én ting felles, nemlig at hovedfokuset er lagt på kvinners og menns status i det offentlige liv. Men etter hvert har man fått større oppmerksomhet om kjønnsrelasjoner og likestilling mellom partnere innen husholdningen (se for eksempel Bernhardt m.fl. 2008; Kjeldstad og Lappegård 2009). Et annet trekk ved disse studiene er det generelle perspektivet som anlegges. Individuelle betingelser som for eksempel humankapital, livsfase og karakteristika ved familien, blir riktignok tatt hensyn til, men de kaster ikke lys over hva som skjer med likestillingen mellom kjønnene når eller hvis livet tar en annen retning enn det som antas å være ”gjennomsnitts-” eller ”standardretningen”.

I dette kapitlet analyserer vi fordelingen av ulike husarbeids- og barneomsorgsoppgaver mellom gifte eller samboende heteroseksuelle partnere, hvor den ene eller begge har en funksjonsbegrensning på grunn av langvarig sykdom, kronisk helseproblem eller permanent funksjonshemming med eventuelt hjelpebehov i tillegg.

Vi studerer begge partnere og prevalensen og graden av rapportert funksjonshemming, og antar at i tilfelle en av partene (eller begge) har en funksjonsbegrensning og i tillegg kanskje også har behov for hjelp til ett eller flere daglige gjøremål, vil de organisere husarbeidet og barneomsorgen på en annen måte seg imellom enn par hvor ingen er funksjonshemmet.

4.2. Problemstilling og hypoteser

Vi starter med følgende spørsmål:

Hvordan deler par hvor en eller begge parter har varige helseproblemer og funksjonsbegrensninger husarbeid og barneomsorg mellom seg? Hva skjer når den kvinnelige partneren, og hva skjer når den mannlige partneren, er funksjonsbegrenset eller hjelpetrengende? Og hva skjer når begge er funksjonshemmet? Vi tar utgangspunkt i seks hypoteser om effekten av partnernes funksjonshemming på likestilling mellom kjønnene innen husholdet, det vil si på deres samarbeid eller deling av husarbeid og barneomsorg; tre generelle, kjønnsnøytrale hypoteser og tre kjønnsensitive hypoteser.

1. *Kjønnsnøytrale hypoteser*

- A. Funksjonshemming fører til redusert innsats fra den funksjonshemmede i husarbeidet (husarbeidet og barneomsorgen). Dermed venter vi å finne i husholdninger med én funksjonshemmet partner at han eller hun vil gjøre en signifikant mindre andel av husarbeid og barneomsorg enn den tilsvarende partneren i husholdninger uten funksjonshemmede.
- B. Alvorligere funksjonshemming, som at man har behov for hjelp til daglige gjøremål, reduserer vedkommendes bidrag til husholdsarbeidet i større grad enn en mindre alvorlig funksjonshemming. Dermed venter vi å finne at jo alvorligere funksjonshemming, desto sterkere vil effekten på fordelingen av husarbeid og barneomsorg være sammenlignet med den tilsvarende partneren i husholdninger uten noen funksjonshemmet.
- C. Når begge partnere er funksjonshemmet, antar vi at de reduserte bidragene fra begge partnerne i husholdningen vil utjevne hverandre, det vil si effekten av at den ene er funksjonshemmet vil nøytralisere effekten av at den andre er det sammenlignet med husholdninger uten funksjonshemming.

II. Kjønnssensitive hypoteser

- D. På grunn av den eksisterende kjønnede delingen av betalt og ubetalt arbeid i samfunnet, antar vi at funksjonshemming i noen grad fritar menn mer enn kvinner fra visse husholdsoppgaver.⁶ Derfor venter vi å finne sterkere støtte for hypotese A for funksjonshemmede menn enn for funksjonshemmede kvinner.
- E. På tilsvarende måte antar vi at effekten av sterkere funksjonsbegrensning på husholdsarbeidet vil være mer uttalt for menn enn for kvinner. Dermed venter vi å finne sterkere støtte for hypotese B for funksjonshemmede menn enn for funksjonshemmede kvinner.
- F. Hypotese D og E impliserer at den mannlige partnerens husholdsarbeid blir sterkere påvirket av hans funksjonshemming, og at arbeidsinnsatsen hjemme er mer følsom for graden av hans funksjonshemming enn tilsvarende for en funksjonshemmet kvinnelig partner. Dermed venter vi å finne, når begge partnere er funksjonshemmet, en tilbøyelighet mot tradisjonelt kjønn mønster for husholdsarbeidet, det vil si at den kvinnelige partneren i større grad enn i husholdninger uten noen funksjonshemmet partner gjør størstedelen av husholdsoppgavene. Selvsagt vil disse forutsetningene være avhengige av karakteren og graden av hver partners funksjonsbegrensning. Det vil imidlertid føre for langt å gå nærmere inn på betydningen av den relative styrken på de funksjonshemmede partnernes funksjonsbegrensning her.

Det er ingen teoretisk motsetning mellom hypotesene A og B eller mellom hypotesene D og E. Analysen vil derfor kunne bekrefte alle fire hypotesene. Derimot utgjør hypotesene C og F motstridende hypoteser, og analysen kan derfor maksimalt bekrefte en av dem. Det vil si at i husholdninger hvor begge partene er funksjonshemmet er *enten*, ifølge hypotese C, arbeidsdelingen stort sett lik arbeidsdelingen i hushold uten funksjonshemming *eller* motsatt, ifølge hypotese F, signifikant mer tradisjonell enn i hushold uten funksjonshemming. Alle hypotesene antar en relativt klar kausal retning; vi antar at redusert helse og funksjonshemming påvirker fordelingen av husholdsarbeidet, og ikke omvendt. Vi antar at det ikke er slik at visse mønstre av husholdsarbeidsdeling skulle forårsake alvorlige helseproblemer for en eller begge partnerne. Analysen unngår således et element som ofte kompliserer analyser av sammenheng mellom sosiale fenomener, nemlig spørsmålet om årsaksretning eller vekselvirkning mellom de fenomenene som blir studert.

4.3. Data

Analysen er basert på data fra undersøkelsen *Livsløp, generasjon og kjønn 2007 (LOGG)* (avsnitt 1.3). Av de 15 140 personer 18 år og over som ble intervjuet per telefon, avgrenset vi et utvalg av par med hjemmeboende barn. Foreldrene skulle være i alderen 18-61 år. Barna skulle være i alderen 1-19 år. I tillegg avgrenset vi et underutvalg der barna var 1-13 år. Det ble gjort fordi spørsmålene om barneomsorg bare ble stilt til dem som hadde barn i denne aldersgruppen. Hushold med barn under ett år ble holdt utenfor utvalgene. Grunnen til det var at de fleste mødrene med så små barn ikke er i yrkesarbeid, men er hjemme med barna. Med denne avgrensningen endte vi opp med et utvalg på 4443 respondenter, 3500 når vi begrenser oss til dem som har barn under 14 år.

Som allerede nevnt (avsnitt 1.3), dreier det seg om et individutvalg. Det er altså bare én person i husholdningen som ble intervjuet. Denne respondenten ble stilt spørsmål om sin egen situasjon, men også om situasjonen til eventuell ektefelle eller samboer. De spørsmålene som ble stilt om respondenten selv, var i mange tilfeller grundigere enn dem som ble stilt om ektefellen/samboeren. Dette gjaldt blant annet spørsmålene om helse og funksjonsevne (se avsnitt 4.4 og vedlegg 4.2). Siden vi i vår analyse nytter informasjon både om respondenten og hans eller

⁶ Analogt er det grunn til å tro at funksjonshemming vil kunne fritta kvinner mer enn menn fra betalt arbeid. Som vi skal se, kan analysen indikere at det er tilfellet. Fordelingen av betalt arbeid er imidlertid ikke det vi skal fokusere på her.

hennes ektefelle/samboer, inneholder analyseutvalget vårt både noen par hvor vi har grundigere informasjon om hennes (respondentens) helse enn om hans (partnerens) og andre par hvor vi har grundigere informasjon om hans (respondentens) enn om hennes (partnerens) helse.

4.4. Metoder og variabler i analysene

Vi bruker lineær regresjon for å undersøke hvordan partenes funksjonshemming kan påvirke fordelingen av tradisjonelt kvinnedominert husarbeid og omsorg for barn. Med en slik tilnærming må vi bruke informasjon om begge partene. Analyseenheten vår er følgelig paret. Forklaringsvariabelen er prevalensen og graden av funksjonshemming blant partene. En rekke kontrollvariable er inkludert for å korrigere for faktorer som i tidligere studier har vist seg å påvirke fordelingen av husholdsarbeidet, eller som vi antar kan ha en effekt.

Avhengige variabler

De avhengige variablene i analysene måler i hvilken grad mannen deltar i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid og omsorg for barn, sammenlignet med kvinnen. Det er altså graden av likedeling eller mannens relative involvering i de ulike arbeidsoppgavene vi måler. Disse variablene er basert på et sett av spørsmål om hvem som tar seg av bestemte oppgaver som matlaging, oppvask, klesvask, handling av dagligvarer, husvask (husarbeidsaktiviteter) og hjelper barnet med påkledning, legging, er hjemme med sykt barn, deltar i lek og fritidsaktiviteter (barneomsorgsaktiviteter) (se vedlegg 4.1). På grunnlag av svarene på disse spørsmålene har vi konstruert indekser som måler mannens relative engasjement i de enkelte aktivitetene. Disse indeksene går fra 1 til 5, hvor 1 betyr at kvinnen alltid gjør aktiviteten, 2 at kvinnen vanligvis gjør den, 3 at partene gjør omtrent like mye, 4 at mannen vanligvis gjør den og 5 at mannen alltid gjør den. På grunnlag av disse enkeltindeksene har vi så konstruert en additiv indeks for husarbeid generelt og én for barneomsorg. Den generelle (additive) indeksen for husarbeid har skårer fra 5 (lav relativ deltakelse fra far) til 25 (høy relativ deltakelse fra far), mens den generelle indeksen for barneomsorg har skårer fra 4 til 20.

Indeksene blir betraktet som grove representasjoner for underliggende kontinuerlige teoretiske variable som måler graden av likedeling eller mannens relative deltakelse i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid og barneomsorg, og som slike kan de nyttes som avhengige variable i en lineær regresjon (Ringdal 2001: 391).

Uavhengige variable

De viktigste uavhengige variablene er *forekomsten og graden av funksjonshemming* blant partene. Først deler vi husholdningene inn i fire grupper etter hvem som er funksjonshemmet: ingen, begge, mannen eller kvinnen. Funksjonshemmede er definert som de som har svart "ja" på spørsmål 2 i vedlegg 4.2a eller de partnerne som det er svart "ja" for, i spørsmål 2 i vedlegg 4.2b. De gruppene hvor enten bare mannen eller bare kvinnen er funksjonshemmet, er så delt i to etter graden av funksjonshemming. De respondentene som har svart "ja" på minst ett av spørsmålene 3a-e eller 4a-e i vedlegg 4.2a, eller de partnerne som respondentene har svart "ja" på vegne av i spørsmål 3 eller 4 i vedlegg 4.2b, defineres som å være *sterkest funksjonshemmet* eller *"hjelpetrengende"*. De øvrige blir definert som å være *minst funksjonshemmet* eller *"funksjonsbegrenset"*. Dette gir oss fem grupper som vist i tabell 4.1a og 4.1b. På dette grunnlaget har vi så konstruert fem dummyvariable (med verdiene 1 og 0) hvor referansegruppen er de parene hvor ingen av partene er funksjonshemmet. Regresjonskoeffisientene for disse variablene forteller oss hvor mye høyere eller lavere skårene på indeksene er for vedkommende gruppe sammenlignet med referansegruppen. Hvis koeffisienten er negativ, er mannens relative deltakelse i vedkommende aktivitet(er) lavere i denne gruppen enn i referansegruppen, hvis koeffisienten er positiv, er mannens relative deltakelse høyere.

Som nevnt er spørsmålene om respondentens helse og funksjonsevne langt mer detaljerte enn spørsmålene om ektefelles/samboers helse og funksjonsevne. For å gjøre opplysningene om respondentens helse og funksjonshemming mest mulig sammenlignbare med de tilsvarende opplysningene om partneren, har vi forsøkt å legge opplysningene som gis om partnerens helse og funksjonshemming til grunn for våre definisjoner for funksjonshemming, funksjonsbegrensning og behov for hjelp.

Flere kvinner enn menn rapporterer at de har redusert helse, funksjonshemming og behov for hjelp. Når de blir spurt om partners helse, er det mindre forskjell på svarene fra kvinner og menn. Andelen kvinner som rapporterer at partneren har redusert helse, funksjonshemming og behov for hjelp, er ikke vesentlig forskjellig fra det menn rapporterer om sine partnere (se vedlegg 4.2c).

Kontrollvariable

For å kontrollere for disse forskjellene – den mellom svarene gitt av henholdsvis kvinner og menn på samme spørsmål, og den mellom spørsmålene som blir stilt om respondentens og partnerens helse og funksjonshemming – inkluderer vi *respondentens kjønn* som kontrollvariabel.

I tillegg kontrollerer vi for følgende faktorer i de multivariate analysene (for en detaljert liste av regresjonsvariablene, se tabell 4.3):

Partenes alder

Partenes utdanningsnivå: Informasjon om partenes utdanning ble koblet til fra Statistisk sentralbyrås utdanningsregister. Utdanningsnivået er definert som det høyeste fullførte nivået på undersøkelsestidspunktet og er målt som det akkumulerte standard antall år det tar å nå et bestemt nivå. I de tilfellene hvor det ikke har vært mulig å identifisere partneren og hvor det derfor ikke har vært mulig å koble til opplysninger fra register, har vi nyttet opplysninger innhentet gjennom intervju. Vi antar at høyt utdannede kvinner og menn i høyere grad enn kvinner og menn med lavere utdanning har et mer moderne syn på likestilling mellom kjønnene, og derfor i større grad enn dem med lavere utdanning fordeler husarbeid og barneomsorg likt mellom seg (se kapittel 5).

Ekteskapelig status: Vi skiller mellom gifte og samboende og forventer at de som er gifte i større grad enn de samboende har mer tradisjonell holdning og praksis med hensyn til hvordan husarbeid og barneomsorg skal fordeles mellom partene. Dette fordi samboerskap i noen grad avspeiler en mindre tradisjonell samlivsform og dermed muligens en mindre tradisjonell kjønnsrolletenkning.

Antall barn i husholdningen: Dette er en kontinuerlig variabel. Flere barn kan bety mer husholdsarbeid. Det kan likevel være vanskelig å si hvordan dette vil påvirke fordelingen av oppgavene mellom partene.

Yngste barns alder: Av flere grunner, blant annet på grunn av tradisjonell kjønnsrolletenkning, antar vi at mannen deltar noe mindre i omsorgen for de yngste barna enn for de litt eldre. Siden vi her er interessert i å analysere fordelingen av arbeidet i hjemmet *mellom partene*, holder vi utenfor alle tilfeller hvor noen andre gjør oppgavene, inkludert tilfeller hvor barnet selv gjør oppgaven.

Vi inkluderer *partenes relative inntekt*, det vil si kvinnens inntekt etter skatt i prosent av mannens inntekt etter skatt og intervjuopplysninger om *partenes sysselsetting og arbeidstid* med tanke på ”nøytralisere” betydningen av økonomiske forskjeller og forskjeller i yrkestilknytning. Inntektsopplysningene er koblet til fra Statistisk sentralbyrås inntektsregister. Inntekt etter skatt inkluderer inntekt fra arbeid og kapital, skattbare og ikke-skattbare overføringer minus direkte skatter. I de tilfellene

hvor det ikke har vært mulig å identifisere partneren for å kunne koble til opplysninger fra register, har vi nyttet opplysninger innhentet gjennom intervju.

Noen av variablene som vi bruker i analysene, har nokså høye andeler med ”uoppgitt” (se tabell 4.2a og 4.2b). Observasjoner med ”uoppgitt” blir holdt utenfor i de multivariate analysene, unntatt der hvor det er opplysninger om utdanning, inntekt eller arbeid som mangler. Vi antar at hushold med manglende opplysninger på disse variablene kan skille seg vesentlig fra de andre husholdene i utvalget. Derfor beholder vi dem i analyseutvalgene med dikotome variable ”uoppgitt/ikke uoppgitt” for hver av variablene utdanning, inntekt og arbeid (se tabell 4.3).

Som allerede nevnt, holder vi utenfor alle tilfeller hvor en annen person enn kvinnen eller mannen i paret gjør en eller flere av de oppgavene som inngår i analysene, inklusive tilfeller der barnet (barna) selv gjør oppgaven. Dette reduserer utvalget for analyse av husarbeid fra 4443 observasjoner i tabell 4.1a til 4234. Utvalget for analyse av barneomsorg blir redusert enda mer, fra 3500 i tabell 4.1b til 2842. Dette skyldes først og fremst at barna er mindre engasjert i husarbeid enn i å ta vare på seg selv.

4.5. Resultater

De bivariate korrelasjonene

Husarbeid

I tabell 4.1a viser vi hvordan ansvaret for fem ulike husarbeidsoppgaver fordeles mellom kvinnen og mannen i grupper av par med barn i alderen 1-19 år. I kolonnen lengst til høyre viser vi fordelingen for alle par med barn, i den neste (mot venstre) for dem hvor ingen av partene har en funksjonsbegrensning eller behov for hjelp til ett eller flere gjøremål og i den etter der, for dem hvor minst én av partene har en funksjonsbegrensning eller behov for hjelp. Deretter følger fem kolonner som viser fordelingen for ulike grupper av foreldrepar med minst én funksjonshemmet.

I tabell 4.1a og 4.1b har vi slått sammen verdiene 1 og 2 og verdiene 4 og 5 på den avhengige variabelen. Dermed får vi tre verdier – kvinnen gjør mest, de gjør like mye og mannen gjør mest. I tillegg har vi en liten gruppe – andre gjør mest. Kolonnen lengst til høyre viser klart at fordelingen av de husarbeidsoppgavene som er inkludert i tabellen, er skjev. Kvinnene har i langt større grad enn mennene ansvaret for det tradisjonelle husarbeidet. Skjevfordelingen er størst for kategorien ”klesvask og stryking” der kvinnene gjør mest i 77 prosent av tilfellene, mennene i 3 prosent. Bare i ett av fem tilfeller deles klesvasken omtrent likt mellom kvinnen og mannen. I den andre enden av fordelingen finner vi kategoriene ”oppvask” og ”handling av dagligvarer” hvor kvinnen og mannen deler oppgaven omtrent likt mellom seg i halvparten av tilfellene.

I den grad det er forskjeller mellom funksjonshemmede og ikke-funksjonshemmede par i fordelingen av husarbeidet, er det de funksjonshemmede som i størst grad holder seg til den tradisjonelle arbeidsdelingen der kvinnen gjør mest. Vi ser for eksempel at kvinnen tar seg av oppvasken i 31 prosent av de ikke-funksjonshemmede foreldreparene, mot 38 prosent i de funksjonshemmede. For de andre husarbeidsaktivitetene er forskjellen mellom funksjonshemmede og ikke-funksjonshemmede enda mindre. Vi ser også at andelen par hvor mannen har hovedansvaret for de ulike husarbeidsaktivitetene generelt sett ikke er annerledes i funksjonshemmede enn i ikke-funksjonshemmede par. I den grad kvinnens rolle i husarbeidet er viktigere i funksjonshemmede enn i ikke-funksjonshemmede par, er det fordi det er færre av de funksjonshemmede enn av de ikke-funksjonshemmede som deler likt.

Det er først når vi sammenlikner enkelte undergrupper av funksjonshemmede par med ikke-funksjonshemmede, at forskjellene i fordelingen av husarbeidsoppgavene blir merkbare. Når bare kvinnen er funksjonshemmet og særlig når hun har behov for

hjelp, er hennes ansvar for enkelte husarbeidsoppgaver gjennomgående større enn når bare mannen er funksjonshemmet eller når ingen av partene er funksjonshemmet. Når kvinnen har behov for hjelp, har hun hovedansvaret for matlaging i 72 prosent av tilfellene, for oppvask i 42 prosent og for handling av dagligvarer i 48 prosent. Når mannen har behov for hjelp, gjør kvinnen mest matlaging i 56 prosent av tilfellene, mest oppvask i 28 prosent og mest handling i 40 prosent, mot 51, 31 og 36 prosent i de tilfellene hvor ingen av partene er funksjonshemmet.

Tabell 4.1a. Fordeling av husarbeid i par 18-61 år med barn 1 - 19 år. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent

	Med funksjonsbegrensning					Alle funksjonsbegrensning	Uten funksjonsbegrensning	Alle ²
	Begge ¹	Bare far		Bare mor				
		Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp	Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp			
Alle	100	100	100	100	100	100	100	100
Matlaging								
Kvinnen gjør mest	67	59	56	54	72	60	55	56
De gjør like mye	23	28	28	33	20	28	33	32
Mannen gjør mest	10	13	17	13	8	12	12	12
Andre	0	-	0	1	0	-	-	-
Oppvask								
Kvinnen gjør mest	47	40	28	32	42	38	31	32
De gjør like mye	37	47	56	54	48	49	56	55
Mannen gjør mest	13	12	14	12	10	12	11	11
Andre	3	1	2	2	0	1	2	2
Klesvask								
Kvinnen gjør mest	83	81	88	81	76	81	76	77
De gjør like mye	14	15	11	16	19	16	20	19
Mannen gjør mest	3	3	1	2	3	3	3	3
Andre	0	-	0	1	1	1	1	1
Handling								
Kvinnen gjør mest	31	36	40	38	48	39	36	37
De gjør like mye	55	53	43	46	40	47	50	50
Mannen gjør mest	15	12	17	16	12	14	13	13
Andre	0	0	0	0	0	0	-	-
Husvask								
Kvinnen gjør mest	60	49	57	60	55	56	54	54
De gjør like mye	32	46	42	35	39	39	40	40
Mannen gjør mest	4	4	1	4	4	4	4	4
Andre	3	1	0	2	2	2	2	2
Antall	89	257	71	278	175	870	3554	4443

¹ Med eller uten behov for hjelp.

² Inkluderer 19 respondenter der vi ikke har informasjon om funksjonsbegrensning eller behov for hjelp.

Også i de tilfellene hvor begge partene er funksjonshemmet (enten bare funksjonsbegrenset eller også med behov for hjelp), er andelen hvor kvinnen gjør mest husarbeid høyere enn i de tilfellene ingen av partene er funksjonshemmet. Det gjelder matlaging (67 mot 55 prosent), oppvask (47 mot 31 prosent). Det samme gjelder klesvask og golvvask, men der er forskjellene små og ikke signifikante på 5 prosentnivå.

Når mannen er hjelpetrengende, er det færre som deler på å lage mat og handle dagligvarer (henholdsvis 28 og 43 prosent) enn når ingen av partene er funksjonshemmet (henholdsvis 33 og 50 prosent), ikke bare fordi kvinnen gjør mest i flere tilfeller, men også fordi mannen gjør det. Mens mannen gjør mest matlaging og handling i 17 prosent av tilfellene hvor mannen er hjelpetrengende, gjelder dette bare 12 og 13 prosent av tilfellene hvor ingen av partene er funksjonshemmet, men disse forskjellene er for små til å være statistisk signifikante på 5 prosentnivå. Vi kan derfor ikke være sikre på at det dreier seg om reelle forskjeller.

Stikk i strid med våre hypoteser, kan det altså se ut til at kvinnens innsats i husarbeidet er større når hun er funksjonshemmet enn når hun ikke er det, og større desto mer funksjonshemmet hun er. Men hennes deltagelse er ikke vesentlig større når mannen er funksjonshemmet enn når han ikke er det. Her er det likevel på plass

med noen forbehold. For det første gjelder ikke dette for alle husarbeidsaktiviteter. Det er ingen forskjell i andelen hvor hun gjør mest ”klesvask” og ”golvvask” mellom par der hun er hjelpetrengende (henholdsvis 76 og 55 prosent) og par der ingen av partene er funksjonshemmet (henholdsvis 76 og 54 prosent). For det andre kan det være at fordelingen av alle disse husarbeidsaktivitetene er korrelert med andre variabler som betyr vel så mye for denne fordelingen som eventuell funksjonshemming. Særlig er det grunn til å regne med at sysselsetting og arbeidstid har konsekvenser for hvor mye husarbeid den enkelte gjør.

Omsorg for barn

Tabell 4.1b viser hvordan ansvaret for fire ulike barneomsorgsoppgaver fordeles mellom kvinnen og mannen i ulike grupper av par med barn i alderen 1-13 år. Spørsmålene som ligger til grunn for svarene, ble av naturlige grunner bare stilt til personer med barn under 14 år. Barn eldre enn dette vil i de fleste tilfellene selv sørge for påkledning og legging. De vil heller ikke i samme grad som de yngre barna ha behov for at foreldrene er hjemme når de selv er hjemme fra skolen, eller for at foreldrene deltar i deres leik og fritidsaktiviteter. En god del av barna under 14 år vil nok heller ikke ha behov for slik hjelp fra foreldrene. Det ser vi av at gruppen hvor ”andre” gjør vedkommende aktivitet, er nokså høy i tabell 4.1b, og disse ”andre” er i de aller fleste tilfellene barna selv. Vi ser for eksempel at i 16 prosent av tilfellene er det barna selv (”andre”) som har ansvaret for barnas påkledning. Når denne andelen ikke er enda høyere, skyldes nok det måten spørsmålet er formulert på. Aktiviteten er ikke avgrenset til faktisk å kle på barnet, men omfatter også å ”passe på at de er skikkelig kledd” (se vedlegg 4.1). Ellers er tabellen bygd opp på samme måten som tabell 4.1a.

Vi ser at foreldre med funksjonshemming i mindre grad enn foreldre uten funksjonshemming deler på de enkelte barneomsorgsoppgavene. Det er først og fremst kvinnen som tar en større andel av barneomsorgen når foreldre er funksjonshemmet. Kvinnen tar seg av leggingen i 23 prosent av disse tilfellene, mot 15 prosent når foreldrene er funksjonsfriske. Når en eller begge foreldre er funksjonshemmet, er det kvinnen som er hjemme med sykt barn i 39 prosent av tilfellene, mot 32 prosent av tilfellene blant ikke funksjonshemmede foreldre. Derimot ser det ikke ut til at fordelingen av legging og av leik/fritidsaktiviteter er vesentlig annerledes blant funksjonshemmede foreldre enn blant ikke funksjonshemmede foreldre.

Det avgjørende er *hvem* av foreldrene som har en funksjonsbegrensning og/eller som har behov for hjelp. Når kvinnen har behov for hjelp, har hun oftere ansvaret for påkledning, legging og for å være hjemme med sykt barn enn når ingen av foreldrene er funksjonshemmet, 48 mot 39 prosent for leggingens vedkommende, 30 mot 15 prosent for påkledningen og 53 mot 32 prosent for det å være hjemme med sykt barn.

Når mannen er hjelpetrengende, gjør han mer av påkledning og av å være hjemme med sykt barn enn når ingen av foreldrene er funksjonshemmet. Han har da hovedansvaret for påkledningen i 9 prosent av tilfellene, mot 2 prosent blant ikke funksjonshemmede foreldre, og han er oftest hjemme med sykt barn i 21 prosent av tilfellene, mot 6 prosent av tilfellene blant foreldre uten funksjonshemming. Kvinnen har derimot oftere hovedansvaret for legging og deltagelse i barnas leik og fritidsaktiviteter når mannen har behov for hjelp enn når begge foreldre er funksjonsfriske, 21 mot 15 prosent når det gjelder legging, 19 mot 12 prosent når det gjelder deltagelse i leik/fritidsaktiviteter. Gruppen med funksjonshemmet mann er likevel for liten til at tallene er sikre. Ingen av prosentdifferansene er signifikante på 5 prosents nivå.

Tabell 4.1b Fordeling av barneomsorg i par 18-61 år med barn 1 - 13 år. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent

	Med funksjonsbegrensning					Alle	Uten funksjonsbegrensning	Alle ²
	Begge ¹	Bare far		Bare mor				
		Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp	Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp			
Alle	100	100	100	100	100	100	100	100
Påkledning								
Kvinnen gjør mest	40	39	34	42	48	41	39	39
De gjør like mye	42	36	44	38	35	38	43	42
Mannen gjør mest	0	3	9	4	1	3	2	2
Andre ²	17	22	13	17	16	18	16	16
Legging								
Kvinnen gjør mest	19	23	21	20	30	23	15	17
De gjør like mye	61	63	72	61	58	62	72	70
Mannen gjør mest	9	6	4	7	6	7	5	6
Andre ²	10	8	4	11	7	9	7	7
Hjemme med sykt barn								
Kvinnen gjør mest	37	29	29	44	53	39	32	33
De gjør like mye	51	53	50	49	40	49	57	56
Mannen gjør mest	8	12	21	3	4	8	6	6
Andre ²	4	5	0	4	3	4	5	4
Lek/fritidsaktiviteter								
Kvinnen gjør mest	10	13	19	13	16	14	12	12
De gjør like mye	70	75	70	70	74	72	78	77
Mannen gjør mest	13	11	9	16	8	12	9	9
Andre ²	7	-	2	2	1	2	2	2
Antall	63	190	58	200	129	640	2844	3500

¹ Med eller uten behov for hjelp.

² Inkluderer 16 respondenter der vi ikke har informasjon om funksjonsbegrensning eller behov for hjelp.

Tallene i tabellen kan også tyde på at det er mindre likedeling av barneomsorgsaktivitetene når begge foreldrene er funksjonshemmet, enn når ingen er det. Kvinnen og mannen gjør like mye legging i 61 prosent av tilfellene når begge er funksjonshemmet, 72 prosent når ingen av dem er det. De er like ofte hjemme med sykt barn i 51 prosent av tilfellene når begge er funksjonshemmet, mot 57 prosent når ingen er funksjonshemmet, og de deltar like ofte i lek/fritidsaktiviteter i 70 prosent av tilfellene når begge er funksjonshemmet, mot 78 prosent når verken kvinnen eller mannen er det. Gruppen med to funksjonshemmede foreldre er for liten til at tallene er sikre.

Heller ikke når det gjelder omsorg for barn, ser det ut til at alle våre hypoteser bekreftes av de bivariate fordelingene. Riktignok kan det se ut til at funksjonshemmede foreldre er mindre likestilte enn ikke funksjonshemmede, men den funksjonshemmede forelderen gjør ikke mindre, men mer av vedkommende aktivitet enn når ingen av partene er funksjonshemmet. Dette gjelder først og fremst kvinnen. Vi må likevel ta det samme forbeholdet som da vi analyserte fordelingen av husarbeidsaktivitetene: Så lenge vi ikke har kontrollert for andre relevante variable, vet vi ikke om det er funksjonshemmingen som sådan eller andre forhold som bidrar til at funksjonshemmede er mindre likestilte enn ikke funksjonshemmede.

Bakgrunnsvariabler

Skiller par med funksjonshemmede kvinner og menn seg fra andre par på måter som kan forventes å ha betydning for likestillingen i heimen? Tabellene 4.2a og 4.2b viser sammensettingen av den største gruppa med barn 1-19 år. Sammensettingen av den minste gruppa med barn 1-13 år omtales i teksten og refereres bare til hvor det er vesentlige avvik mellom de to gruppene.

Tabell 4.2a. Par 18-61 år med barn 1 - 19 år etter bakgrunnsinformasjon. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent

	Med funksjonsbegrensning					Alle	Uten funksjonsbegrensning	Alle ¹
	Begge ²	Bare far		Bare mor				
		Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp	Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp			
Alle	100	100	100	100	100	100	100	100
Respondentens kjønn								
Mann	44	43	64	58	24	46	54	52
Kvinne	56	57	36	42	76	54	46	48
Mannens alder								
Mindre enn 35	11	9	14	15	16	13	16	15
35 – 44	44	48	47	44	42	45	46	46
45 eller mer	45	43	40	42	42	42	38	39
Mors alder								
Mindre enn 35	18	19	25	16	23	19	25	24
35 – 44	52	55	54	52	48	52	49	50
45 eller mer	30	27	21	32	29	29	26	26
Fars utdanning								
Videregående skole eller lavere (referanse)	72	66	72	65	61	66	57	59
Høgskole eller universitet	24	27	17	32	28	27	36	35
Uoppgitt	4	7	11	3	11	7	7	7
Mors utdanning								
Videregående skole eller lavere (referanse)	71	59	60	62	71	64	50	53
Høgskole eller universitet	24	35	21	35	28	31	42	40
Uoppgitt	5	6	19	3	1	5	8	8
Sivilstatus								
Gift (referanse)	83	77	71	86	72	79	76	76
Samboer	17	23	29	14	28	21	24	24
Antall barn under 20 år								
1 barn	40	27	29	35	36	33	33	33
2 barn	39	49	41	47	44	46	43	43
3 barn eller mer	20	24	30	18	20	22	24	24
Yngste barns alder								
1-5 år (referanse)	28	28	39	28	34	30	39	37
6-13 år	40	46	42	43	40	43	41	41
14-19 år	32	26	19	28	27	27	21	22
Antall	89	257	71	278	175	870	3554	4443

¹ Inkluderer 19 respondenter der vi ikke har informasjon om funksjonsbegrensning eller behov for hjelp. ² Med eller uten behov for hjelp.

Av tabell 4.2a fremgår det at mennene er i flertall blant respondentene i parene uten noen funksjonshemmet forelder (54 prosent menn), mens det er flertall av kvinner blant respondentene i parene der minst én av partene er funksjonshemmet (46 prosent menn). Spesielt lav er mannsandelen blant respondentene i gruppen der bare kvinnen er funksjonshemmet og hjelpetrengende. I denne gruppen er bare én av fire respondenter mann (24 prosent). Dette har, som allerede nevnt, sammenheng med at kvinner i større grad enn menn svarer bekreftende på spørsmål om egen funksjonshemming og behov for hjelp (se vedlegg 4.2c).

Vi ser også at par der minst en av partene har funksjonsbegrensning eller behov for hjelp er noe eldre enn par der ingen av partene er funksjonshemmet, men forskjellen er ikke stor. Eldst er gruppen med to funksjonshemmede parter. I denne gruppen er 45 prosent av mennene og 30 prosent av kvinnene minst 45 år, mens dette gjelder 38 prosent av mennene og 26 prosent av kvinnene i gruppen der begge partene er funksjonsfriske. I den grad funksjonshemmede kvinner og menn er noe eldre enn ikke funksjonshemmede kvinner og menn, kan dette være med å bidra til mindre likestilling i hjemmet blant funksjonshemmede enn blant ikke funksjonshemmede kvinner og menn.

Forskjellene er større når det gjelder utdanning. I gruppen uten funksjonshemming hadde 36 prosent av mennene høyere utdanning, mot 27 prosent i gruppen hvor minst én av partene var funksjonshemmet. Lavest var andelen menn med høyere utdanning der hvor bare han var hjelpetrequende, bare 17 prosent. Også kvinnens utdanning var vesentlig lavere blant par med funksjonshemming enn blant dem uten. I den første gruppen hadde bare 31 prosent av kvinnene høyere utdanning, i den andre 42 prosent. Lavest andel kvinner med høy utdanning var det tilsynelatende i gruppen med hjelpetrequende mann, bare 21 prosent. Den høye andelen "uoppgitt" i denne gruppen (19 prosent) og det lave antallet observasjoner (N=71) gjør at tallet er usikkert. Lavere utdanning blant funksjonshemmede enn blant ikke funksjonshemmede par kan også være noe av forklaringen på at det er en noe mer tradisjonell arbeidsdeling i husholdninger med en eller flere funksjonshemmede enn i andre husholdninger.

Funksjonshemmede par er i noe større grad gifte enn ikke funksjonshemmede par, 79 mot 76 prosent. Høyest andel gifte er det blant par hvor bare hun (ikke han) har funksjonsbegrensning, men ikke behov for hjelp (86 prosent) og i par hvor begge er funksjonshemmet (bare funksjonsbegrensning eller også behov for hjelp) (83 prosent). I den grad gifte har mer tradisjonelle verdier enn samboere, må vi regne med at den høyere andelen gifte i enkelte grupper av funksjonshemmede par bidrar til at husarbeid og barneomsorg er mindre likedelt i disse gruppene enn blant ikke funksjonshemmede par.

Vi ser at par hvor kvinnen er funksjonshemmet og har behov for hjelp, har noe færre barn enn par uten funksjonshemming, mens par hvor mannen har behov for hjelp har noe flere barn enn denne gruppen. Tallene er usikre. Prosentdifferansene er ikke signifikant på 5 prosents nivå. Det er derimot ikke tvil om at funksjonshemmede par alt i alt har noe eldre barn enn ikke funksjonshemmede par. Blant par med hjemmeboende barn 1-19 år er andelen med yngste barn 1-5 år lavere blant dem hvor minst én av partene har en funksjonsbegrensning (30 prosent) enn blant dem uten funksjonshemmede (39 prosent). Andelen med yngste barn 14-19 år er høyere blant par med funksjonshemming (27 prosent) enn blant par uten funksjonshemming (21 prosent).

Arbeid og inntekt

Mens det bare er liten forskjell med hensyn til mannens sysselsetting i par med minst én funksjonshemmet og par uten funksjonshemming, er det en betydelig forskjell i kvinnens sysselsetting og arbeidstid. Blant funksjonshemmede er 30 prosent av kvinnene ikke sysselsatte, mot 10 prosent blant de ikke funksjonshemmede. 37 prosent av kvinnene i gruppen av funksjonshemmede arbeider heltid, 58 prosent i gruppen av ikke funksjonshemmede (se tabell 4.2b).

Det er når kvinnen eller mannen er hjelpetrequende at andelen ikke sysselsatte er høyest, noe høyere blant kvinnene enn blant mennene. Når kvinnen har behov for hjelp, er annenhver kvinne ikke sysselsatt (50 prosent). Når det er mannen som har behov for hjelp, er 40 prosent av mennene ikke sysselsatte. Dette gjelder likevel ikke når vi begrenser oss til dem med barn under 14 år. Blant dem er det ingen forskjell mellom sysselsettingsandelen blant hjelpetrequende menn og hjelpetrequende kvinner (tabell ikke vist). Vi ser også at 17 prosent av kvinnene er ute av arbeid når mannen er hjelpetrequende, mens bare 3 prosent av fedrene er ikke sysselsatte når det er kvinnen som har behov for hjelp. Det kan altså se ut til at kvinnene ikke bare har lavere arbeidslivsdeltagelse når de selv er hjelpetrequende, men også når mannen er det. Men kvinner har lavere deltagelse på arbeidsmarkedet enn mennene også når begge partene er funksjonsfriske (10 prosent ikke sysselsatte mot 3 prosent blant mennene). Differansen mellom andelen ikke sysselsatte kvinner blant par der mannen er hjelpetrequende (17 prosent) og par uten funksjonshemming (10 prosent) er ikke større enn at den kan skyldes statistisk tilfeldighet. Prosentdifferansen er ikke signifikant på 5 prosents nivå.

Tabell 4.2b. Par 18-61 år med barn 1 – 19 år etter inntekt og arbeid. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent

	Med funksjonsbegrensning					Alle	Uten funksjonsbegrensning	Alle ¹
	Begge ²	Bare far		Bare mor				
		Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp	Ikke behov for hjelp	Med behov for hjelp			
Alle	100	100	100	100	100	100	100	100
Husholdsinntekt (kroner)								
- 500 000	20	16	23	3	10	12	6	7
500 000 – 649 000	39	21	26	25	25	26	16	18
650 000 – 799 000	20	25	23	37	22	28	24	25
800 000 – 949 000	9	12	5	13	16	12	19	18
950 000 +	8	20	14	18	20	18	28	26
Ubesvart	4	6	10	3	8	6	6	6
Kvinnens inntekt i prosent av mannens								
- 80 prosent	55	43	43	72	76	60	58	59
80 – 119 prosent	29	27	34	22	14	24	24	24
120 prosent +	11	23	14	3	3	11	11	11
Ubesvart	4	6	10	3	8	6	6	6
Mannens sysselsetting								
Sysselsatt	65	71	57	97	95	93	96	93
Ikke sysselsatt	35	27	40	1	3	6	3	6
Ubesvart	0	1	2	1	2	1	1	1
Kvinnens sysselsetting								
Sysselsatt, full tid	26	58	52	28	21	37	58	53
Sysselsatt, deltid	25	25	27	40	28	30	31	31
Ikke sysselsatt	48	14	17	31	50	30	10	14
Ubesvart	2	3	3	2	2	2	1	2
Antall	89	257	71	278	175	870	3554	4443

¹ Inkluderer 19 respondenter der vi ikke har informasjon om funksjonsbegrensning eller behov for hjelp. ² Med eller uten behov for hjelp.

Lavere sysselsetting blant funksjonshemmede par enn blant ikke funksjonshemmede, bidrar til at funksjonshemmede har lavere husholdsinntekt enn ikke funksjonshemmede. Blant funksjonshemmede par generelt hadde 12 prosent en husholdsinntekt etter skatt under 500 000 kroner, 30 prosent over 800 000 kroner. Blant ikke funksjonshemmede par hadde 6 prosent inntekt under 500 000 kroner, mens nesten halvparten (47 prosent) hadde inntekt over 800 000 kroner. Husholdsinntekten er lavere når det er mannen som har behov for hjelp enn når det er kvinnen. Når mannen er hjelpetrengende, har nesten ett av fire par (23 prosent) en husholdsinntekt under 500 000 kroner og knapt én av fem (19 prosent) på 800 000 kroner eller mer. Når kvinnen er hjelpetrengende, er de tilsvarende prosentandelene 10 og 36 prosent.

Fordelingen av inntekten mellom partene er jevnere når han er hjelpetrengende enn når hun er det. Når han er hjelpetrengende, har hun mindre enn 80 prosent av hans inntekt i 43 prosent av tilfellene, når hun er hjelpetrengende, har hun så lav inntekt relativt til ham i 76 prosent av tilfellene. I gjennomsnitt er det liten forskjell på inntektsfordelingen mellom par med og uten funksjonshemming.

Multivariate analyser

Vi har sett at det er en viss forskjell i fordelingen av tradisjonelt husarbeid og barneomsorg mellom par hvor én eller begge parter er funksjonshemmet og par hvor ingen er det. Funksjonshemmede ser ut til å innrette seg noe mer tradisjonelt ved at partene da er mindre likestilte og at kvinnen har et større ansvar for de ulike oppgavene. Det er først og fremst når kvinnen er hjelpetrengende at partene innretter seg slik.

Vi har også sett at de ulike gruppene av par med funksjonshemming skiller seg fra ikke funksjonshemmede par på andre måter som kan ha sammenheng med

fordelingen av husarbeid og barneomsorg. Menn og kvinner svarer litt forskjellig på spørsmål om hvordan husarbeidet fordeles og på spørsmål om egen og partners helse. Siden det er et flertall av kvinnelige respondenter i parene der minst én av partene er funksjonshemmet, mens det er flertall av menn blant respondentene i parene uten noen funksjonshemmet, er det god grunn til å anta at den ulike kjønnsbalansen mellom funksjonshemmede og ikke funksjonshemmede par påvirker fordelingen av husarbeidet i tabell 4.1a og av barneomsorgen i tabell 4.1b.

Tabell 4.3. Uavhengige variabler inkludert i de tre regresjonsmodellene

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Funksjonshemming			
Ingen forelder funksjonshemmet (referanse)	X	X	X
Begge funksjonsbegrenset eller med behov for hjelp ...	X	X	X
Mannen funksjonsbegrenset	X	X	X
Mannen med behov for hjelp	X	X	X
Kvinnen funksjonsbegrenset	X	X	X
Kvinnen med behov for hjelp	X	X	X
Mannens alder (kontinuerlig)			
		X	X
Kvinnens alder (kontinuerlig)			
		X	X
Mannens utdanning			
Videregående skole eller lavere (referanse)		X	X
Høgskole eller universitet		X	X
Ubesvart		X	X
Kvinnens utdanning			
Videregående skole eller lavere (referanse)		X	X
Høgskole eller universitet		X	X
Ubesvart		X	X
Sivilstatus			
Gift (referanse)		X	X
Samboer		X	X
Antall barn (kontinuerlig)			
		X	X
Yngste barns alder (kontinuerlig)			
		X	X
Kvinnens inntekt i prosent av mannens			
- 80 prosent		X	X
80 – 119 prosent (referanse)		X	X
120 prosent +		X	X
Ubesvart		X	X
Mannens sysselsetting			
Sysselsatt (referanse)			X
Ikke sysselsatt			X
Ubesvart			X
Kvinnens sysselsetting			
Sysselsatt, full tid (referanse)			X
Sysselsatt, deltid			X
Ikke sysselsatt			X
Ubesvart			X

Ellers skiller de to gruppene seg fra hverandre ved at funksjonshemmede par har lavere utdanning enn ikke funksjonshemmede, at de i noe større grad er gifte og at de er noe eldre og har eldre barn enn dem. Viktigere er det nok at funksjonshemmede par i større grad enn ikke funksjonshemmede står utenfor arbeidsmarkedet. Dette gjelder i større grad for kvinnen enn for mannen. Lavere sysselsetting og mer deltid blant hjelpetrengende kvinner gjør at de får bedre tid til å gjøre husarbeid og ta seg av barn. Det bidrar også til at hennes andel av parets samlede inntekt blir mindre. Dette kan svekke hennes forhandlingsposisjon når arbeidsoppgavene skal fordeles.

For å kunne avgjøre om det er funksjonshemmingen som sådan eller andre forskjeller mellom de ulike gruppene som er grunnen til at funksjonshemmede par i større grad enn ikke funksjonshemmede par fordeler husarbeid og barneomsorg tradisjonelt, har vi gjennomført multivariate analyser (lineær regresjon) der vi har kontrollert for mulige andre forklaringer. Vi har modellert korrelasjonen mellom mannens relative deltakelse i de ulike aktivitetene og forekomsten og graden av funksjonshemming blant partene på tre ulike måter (se tabell 4.3). I modell 1 er det ingen kontrollvariabler, bare den avhengige variabelen og den viktigste uavhengige

variabelen, funksjonshemming. I modell 2 har vi tatt med alle bakgrunnsvariablene fra tabell 4.1a og 4.1b unntatt størrelsen på husholdsinntekten og partenes arbeid. I modell 3 har vi også tatt med kvinnens og mannens arbeid. Dette er gjort for å kunne isolere effekten av partenes arbeid på korrelasjonen mellom funksjonshemming og mannens deltagelse i husarbeid og omsorg for barn.

Tabell 4.4. Betydningen av funksjonshemming for mannens deltakelse i tradisjonelt kvinne-dominert husarbeid og barneomsorg i hjemmet. Regresjonskoeffisienter

	Begge funksjonsbegrenset	Han funksjonsbegrenset	Han hjelpe-trengende	Hun funksjonsbegrenset	Hun hjelpe-trengende
Modell 1					
Husarbeid:					
Matlaging	-0,16*	-0,02	-0,04	-0,01	-0,32**
Oppvask	-0,26**	-0,07	0,00	-0,01	-0,16**
Vasking/stryking av tøy	-0,19**	-0,08	-0,21**	-0,12**	-0,03
Innkjøp av dagligvarer	0,16*	-0,01	-0,03	0,03	-0,17**
Rengjøring/rydding	-0,10	0,02	-0,13	-0,09*	-0,07
Husarbeid samlet	-0,55**	-0,17	-0,40	-0,20	-0,74**
Barneomsorg:					
Påkledning	-0,08	-0,04	-0,03	-0,10*	-0,19**
Legging	0,04	-0,17**	-0,12	-0,08*	-0,20**
Hjemme med sykt barn	-0,12	0,15**	0,01	-0,18**	-0,37**
Lek/fritidsaktiviteter	-0,00	-0,01	-0,16**	0,07*	-0,09*
Barneomsorg samlet	-0,17	-0,07	-0,29	-0,29**	-0,85**
Modell 2					
Husarbeid:					
Matlaging	-0,12	-0,02	-0,04	0,03	-0,21**
Oppvask	-0,19**	-0,03	0,03	-0,00	-0,04
Vasking/stryking av tøy	-0,10	-0,02	-0,19*	-0,08	0,09
Innkjøp av dagligvarer	0,24**	0,03	-0,06	0,05	-0,03
Rengjøring/rydding	-0,04	0,05	-0,15*	-0,06	-0,07
Husarbeid samlet	-0,20	-0,00	-0,40	-0,06	-0,11
Barneomsorg:					
Påkledning	-0,03	0,00	0,01	-0,07	-0,07
Legging	0,08	-0,13**	-0,07	-0,08*	-0,12**
Hjemme med sykt barn	-0,10	0,17**	0,05	-0,16**	-0,25**
Lek/fritidsaktiviteter	0,01	0,01	-0,14**	0,06	-0,05
Barneomsorg samlet	-0,03	0,04	-0,16	-0,24*	-0,49**
Modell 3					
Husarbeid:					
Matlaging	-0,06	-0,07	-0,09	0,10*	-0,12*
Oppvask	-0,14	-0,04	0,02	0,04	0,02
Vasking/stryking av tøy	-0,08	-0,04	-0,21**	-0,05	0,12*
Innkjøp av dagligvarer	0,18*	-0,02	-0,12	0,06	-0,05
Rengjøring/rydding	-0,04	0,02	-0,17*	-0,04	-0,08
Husarbeid samlet	-0,14	-0,15	-0,56*	0,11	0,06
Barneomsorg:					
Påkledning	0,02	-0,00	0,01	-0,02	-0,01
Legging	0,15*	-0,11**	-0,05	-0,05	-0,09
Hjemme med sykt barn	0,01	0,12*	-0,00	-0,04	-0,09
Lek/fritidsaktiviteter	-0,00	-0,01	-0,17**	0,07	-0,04
Barneomsorg samlet	0,17	-0,00	-0,22	-0,05	-0,23

** = signifikant på 5 prosents nivå, * = signifikant på 10 prosents nivå.

Resultatene fra de lineære regresjonsanalysene er vist i tabell 4.4. Først presenterer vi resultatene fra analysene av hver enkelt husarbeidsoppgave for deretter å presentere resultatene fra analysene av samlemålet for tradisjonelt kvinne-dominert husarbeid. Deretter gjør vi det samme for barneomsorg, først resultater fra analyser av enkeltoppgaver, deretter resultatet fra analysen av samlemålet for barneomsorg.

Resultatene er presentert som regresjonskoeffisienter. Disse koeffisientene viser forandringen i den avhengige variabelen når den uavhengige variabelen forandres med en enhet og vi holder alle de andre kontrollvariablene konstant. I vårt tilfelle (tabell 4.4) kan vi betrakte koeffisientene for de ulike gruppene av par med funksjonshemming som forskjellen mellom mannens relative engasjement i vedkommende aktivitet(er) for vedkommende gruppe sammenlignet med de parene hvor verken kvinnen eller mannen er funksjonshemmet (referanse-kategorien).

Negative koeffisienter betyr, som nevnt, at mannens relative deltagelse er lavere enn i referansegruppen, positive koeffisienter betyr at den er høyere. Koeffisienter som er signifikante på minst 5 prosents nivå er merket med to stjerner, mens de som bare er signifikant på 10 prosents nivå er merket med én stjerne.

Husarbeid

Vi ser først på graden av likedeling eller mannens relative involvering i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid. Koeffisientene i modell 1 viser de samme bivariate sammenhengene som vi så i tabell 4.1a, men på en annen måte. Vi ser at når kvinnen har en funksjonsbegrensning, er mannens relative deltakelse i husarbeidet mindre enn når begge er funksjonsfriske, og den er mindre desto mer funksjonshemmet kvinnen er. Når kvinnen har en så sterk funksjonsbegrensning at hun trenger hjelp til ett eller flere daglige gjøremål, deltar mannen relativt sett mindre i matlaging, oppvask og innkjøp av dagligvarer enn i de tilfellene der begge er funksjonsfriske. Alle tre koeffisientene er negative og signifikante på minst 5 prosents nivå. Dermed blir også koeffisienten for samleindikatoren for husarbeid negativ og signifikant. Modell 1 viser altså at mannens relative deltagelse i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid er mindre når kvinnen er hjelpetrengende.

Når mannen er hjelpetrengende deltar han relativt sett noe mindre i vasking og stryking av tøy enn når ingen av partene er funksjonshemmede. De fleste regresjonskoeffisientene er negative, men bare vasking/stryking av tøy er signifikant på 5 prosents nivå. Dette er ikke nok til at samleindikatoren for husarbeid blir signifikant. Det ser altså ikke ut til at en hjelpetrengende manns relative deltagelse i husarbeid generelt er signifikant forskjellig fra den relative deltagelsen til en ikke funksjonshemmet mann.

Til sist ser vi at når begge er funksjonsbegrenset (og eventuelt også har behov for hjelp), er det en klar negativ sammenheng mellom denne funksjonsbegrensningen og mannens relative deltagelse i enkelte husarbeidsoppgaver (oppvask, vasking/stryking av tøy). Også samleindikatoren for mannens relative deltagelse i husarbeidet er negativt korrelert med funksjonsbegrensningen, og signifikant på 5 prosents nivå.

Mannens relative deltagelse i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid er altså mindre både blant par der begge er funksjonshemmet og blant par der bare hun er hjelpetrengende enn blant par der ingen av partene er funksjonshemmet. Derimot er det så å si ingen forskjell mellom hans relative deltagelse i husarbeidet mellom par der han er funksjonsbegrenset eller hjelpetrengende og par der ingen av partene er det. Dette betyr at hans funksjonshemming ikke betyr noe for graden av likedeling av husarbeidet, mens hennes funksjonshemming ser ut til å føre til at hun gjør mer husarbeid, det vil si at graden av likedeling blir mindre. Men i hvilken grad skyldes dette funksjonshemmingen i seg selv, og i hvilken grad skyldes det at funksjonshemmede og ikke funksjonshemmede er ulike på andre måter som kan ha betydning for fordelingen av husarbeidet?

Modell 2 viser hva som skjer når vi kontrollerer for kvinnens og mannens alder og utdanning, partenes sivilstatus, antall barn, yngste barns alder og kvinnens inntekt i prosent av mannens inntekt. Sammenhengen mellom kvinnens behov for hjelp og mannens deltagelse i husarbeidet blir mer eller mindre borte. Nå er det bare mannens relative deltagelse i matlaging som er lavere blant par der kvinnen er funksjonsbegrenset og har behov for hjelp enn blant par uten funksjonshemming. Regresjonskoeffisienten er negativ og signifikant på 5 prosents nivå. Når vi slår sammen indikatorene for de fem husarbeidsoppgavene som inngår i tabellen og lager en generell additiv husarbeidsindeks, får vi ingen signifikant korrelasjon mellom kvinnens hjelpebehov og mannens relative deltagelse i husarbeidet. Det kan altså se ut til at den negative sammenhengen vi fant mellom kvinnens hjelpebehov og fordelingen av husarbeidet i modell 1 i denne tabellen og i tabell 4.1a, skyldes andre forhold enn selve funksjonshemmingen.

Heller ikke når mannen har funksjonsbegrensning eller hjelpebehov betyr dette noe for fordelingen av husarbeidet. Ingen av regresjonskoeffisientene for ulike husarbeidsoppgaver eller den generelle indikatoren for fordelingen av husarbeidet er signifikante på 5 prosents nivå. Det samme ser vi når begge partene er funksjonshemmet (bare funksjonsbegrenset eller også med behov for hjelp). Heller ikke denne situasjonen ser ut til å ha noen betydning for fordelingen av husarbeidet. Ingen av regresjonskoeffisientene som gjelder det samlede husarbeidet er signifikante på 5 prosents nivå.

Når vi i tillegg til de variablene det er kontrollert for i modell 2, inkluderer kvinnens sysselsetting og arbeidstid og mannens sysselsetting i modell 3, står vi igjen med en eneste signifikant regresjonskoeffisient for husarbeid. Det er når mannen har behov for hjelp. Da deltar han relativt sett mindre i arbeidet med vasking og stryking av tøy enn når begge partene er funksjonsfriske. Koeffisienten for korrelasjonen mellom mannens hjelpebehov og den generelle indikatoren for hans relative involvering i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid er også negativ. Den er ikke signifikant på 5 prosents nivå, men på 10 prosents nivå. Vi finner altså en negativ sammenheng mellom det at mannen er hjelpetrequende og graden av likedeling i det tradisjonelt kvinnedominerte husarbeidet, men sammenhengen er noe usikker.

Barneomsorg

Hva så med fordelingen av barneomsorgen i hjemmet, betyr partenes funksjonshemming noe for den? Koeffisientene i modell 1 forsterker inntrykket fra tabell 4.1b om at kvinnens funksjonsbegrensning og behov for hjelp har en klar negativ sammenheng med mannens relative deltagelse i barneomsorgen. Det at kvinnen er hjelpetrequende er negativt korrelert med mannens relative deltagelse i både påkledning, legging og det å være hjemme med sykt barn samt med barneomsorg generelt. Det er også en klar negativ sammenheng mellom hennes funksjonsbegrensning og det at han er hjemme med sykt barn og med barneomsorg generelt. Vi ser også at ”effekten” av at hun er funksjonsbegrenset er mindre enn ”effekten” av at hun har behov for hjelp.

Det er ingen sammenheng mellom hans funksjonsbegrensning eller behov for hjelp og hans relative deltagelse i barneomsorgen generelt. Ingen av de aktuelle regresjonskoeffisientene er signifikante på 5 prosents nivå. Derimot er det klare sammenhenger mellom hans funksjonshemming og relative deltagelse i enkeltaktiviteter. Det er en negativ korrelasjon mellom mannens funksjonsbegrensning og hans relative deltagelse i legging av barn, men en positiv korrelasjon mellom hans funksjonsbegrensning og det at han er hjemme med sykt barn. Likeledes er det en negativ korrelasjon mellom det at mannen har behov for hjelp og hans relative deltagelse i barnas lek og fritidsaktiviteter. Det at begge partene er funksjonsbegrenset, har ingen sammenheng med graden av likedeling av husarbeidet. Ingen av koeffisientene er signifikante på 5 prosents nivå.

I modell 2 har vi, som allerede nevnt, kontrollert for kvinnens og mannens alder og utdanning, partenes sivilstatus, antall barn, yngste barns alder og kvinnens inntekt i prosent av mannens inntekt. Vi ser at det fortsatt er klare sammenhenger mellom partenes funksjonshemming og fordelingen av barneomsorgen i hjemmet, selv om virkningen av kvinnens funksjonshemming er noe svekket. Når hun er hjelpetrequende, er hans relative deltagelse i barneomsorg generelt, i legging og i å være hjemme med sykt barn signifikant mindre enn i situasjoner der begge partene er funksjonsfriske. Alle disse koeffisientene er signifikante på 5 prosents nivå. Det at kvinnen har funksjonsbegrensning, uten å ha behov for hjelp, er også negativt korrelert med at mannen er hjemme med sykt barn. ”Effekten” av hennes funksjonsbegrensning er mindre enn ”effekten” av hennes hjelpebehov. Koeffisientene er henholdsvis -0,16 og -0,25.

Virkingen av mannens funksjonshemming er ikke svekket. Det er fortsatt en negativ korrelasjon mellom mannens funksjonsbegrensning og hans relative deltagelse i legging av barn, en positiv korrelasjon mellom hans funksjonsbegrensning og det at han er hjemme med sykt barn og en negativ korrelasjon mellom det at mannen har behov for hjelp og hans relative deltagelse i barnas lek og fritidsaktiviteter. Derimot er det heller ikke i modell 2 noen signifikant sammenheng mellom mannens funksjonsbegrensning eller hjelpebehov og hans relative deltagelse i barneomsorgen generelt og heller ikke mellom det at begge er funksjonshemmet og hans relative deltagelse i barneomsorg generelt.

I modell 3, hvor vi også har kontrollert for kvinnens sysselsetting og arbeidstid og mannens sysselsetting, er det ikke lenger noen korrelasjon mellom kvinnens funksjonsbegrensning eller hjelpebehov på den ene siden og mannens relative deltagelse i barneomsorgen på den andre siden. Ingen av koeffisientene er nå signifikante på 5 prosents nivå. Derimot er det fortsatt en viss effekt av mannens funksjonsbegrensning og hjelpebehov. Det at mannen er funksjonsbegrenset er negativt korrelert med hans relative deltagelse i legging av barn. Det at han er hjulpetrengende er negativt korrelert med hans deltagelse i barnas lek og fritidsaktiviteter. Begge koeffisienter er signifikante på 5 prosents nivå. Det er ingen sammenheng mellom mannens funksjonsbegrensning eller hjelpebehov og graden av likedeling i barneomsorg generelt, heller ikke mellom det at begge to er funksjonshemmede og graden av likedeling i barneomsorgen.

4.6. Sammendrag og konklusjon

Vi antok i utgangspunktet at en funksjonsbegrensning bidrar til at vedkommende relativt sett ville gjøre mindre husarbeid og barneomsorg enn om han eller hun ikke var funksjonshemmet (hypotese A) og at "effekten" ville være sterkere desto sterkere funksjonsbegrensningen er (hypotese B). Vi antok imidlertid også at denne "effekten" ville være sterkere for menn enn for kvinner (hypotese D og E).

Våre analyser har vist at de aller fleste korrelasjonene mellom funksjonshemming og grad av likedeling i husarbeid og barneomsorg er negative. Dette gjelder enten vi ser på enkeltoppgaver eller på husarbeid eller barneomsorg generelt, det gjelder enten vi ikke kontrollerer for noen andre forhold enn selve funksjonshemmingen eller vi kontrollerer for andre forhold som kan antas å ha betydning for fordelingen av husholdsarbeidet, og det gjelder enten det er han, hun eller begge som er funksjonshemmet. I den grad funksjonshemmingen betyr noe for partenes organisering av oppgavene i hjemmet, er det *mannen som reduserer sin deltagelse i husarbeid og særlig i barneomsorg, enten det er mannen eller kvinnen eller begge som er funksjonshemmet.*

Men analysene har, som allerede nevnt, også vist at "effekten" av funksjonshemming blir borte for barneomsorg generelt når vi tar hensyn til partenes sysselsetting og arbeidstid (modell 3) og for husarbeid generelt allerede før vi kontrollerer for disse variablene (modell 2). Men mannens relative deltagelse i noen enkeltoppgaver (vasking og stryking av tøy, legging av barn, deltagelse i barns lek og fritidsaktiviteter) er fortsatt negativt korrelert med hans funksjonshemming. Dette kan tolkes slik at par hvor en eller begge er funksjonshemmet, fordeler oppgavene seg imellom slik andre par gjør, blant annet ved at den ene arbeider mer ute, mens den andre gjør mer hjemme og ved at de i omtrent samme grad som andre par balanserer ansvaret for enkeltoppgaver mot hverandre. Men vi finner en klar kjønnsdimensjon i dette mønsteret. Kort kan den oppsummeres slik: *Når mannen har en funksjonsbegrensning, reduserer han arbeidet hjemme i større grad enn hun gjør i samme situasjon. Når kvinnen er funksjonshemmet, reduserer hun deltagelsen i arbeidet ute i større grad enn han gjør i samme situasjon.*

5. Yrkesarbeid blant par: Hvor finner vi de utradisjonelle tilpasningene?

Ragni Hege Kitterød

5.1. Innledning

Bakgrunn

Det har vært en viktig målsetting i norsk familiepolitikk at både yrkesarbeid og hus- og omsorgsarbeid skal deles likere mellom kvinner og menn. Man har lagt til rette for at kvinner skal kunne delta i yrkeslivet på linje med menn, og at menn skal involvere seg mer hjemme. En romslig foreldrepermisjon, god barnehagedekning, maksimumspris i barnehagene samt utbygging av skolefritidsordningen har gjort det lettere for både mødre og fedre å kombinere jobb og barn.

Selv om det har vært en klar tilnærming mellom menns og kvinners arbeidstid de siste tiåra, bruker kvinner fremdeles jevnt over mindre tid i arbeidsmarkedet enn menn. Kvinner arbeider ofte deltid, særlig mens de har små barn, mens deltid er lite utbredt blant menn. Dessuten har kvinner sjelden veldig lang arbeidstid, mens menn ofte jobber mer enn vanlig fulltid. Skrede (2004) har brukt betegnelsen "likestilling light" om den typiske fordelingen av lønnet og ulønnet arbeid blant norske par. Kvinner har høy yrkesdeltakelse, men tar gjerne lang foreldrepermisjon og reduserer ofte arbeidstiden for å få mer tid til familien. Menns arbeidstid varierer mindre med familiesituasjonen.

Tidligere analyser av yrkesarbeid blant par (Kitterød 2007, Kitterød og Rønsen 2010a) har vist at det fremdeles er forholdsvis lite utbredt i Norge at kvinnen har lengre arbeidstid enn mannen. Etter hvert som kvinner i større grad enn menn tar lang utdanning, vil dette muligens bli en vanligere tilpasning.

I dette kapitlet viser vi utbredelsen av ulike arbeidstidskombinasjoner blant par, samt hva som kjennetegner de ulike mønstrene. Vi legger særlig vekt på utradisjonelle tilpasninger der kvinnen jobber like mye som mannen, eller mer enn mannen. Sett på bakgrunn av den sterke etterspørselen etter kvinnelig arbeidskraft, samt idealet om likedeling av arbeid hjemme og ute, mener vi det er viktig med kunnskap om hva som kjennetegner slike par. Analysene er basert på studien Livsløp, generasjon og kjønn - LOGG 2007 (se kapitlet om prosjektbeskrivelse og data for nærmere omtale).

Innen den komparative velferdsstatsforskningen er det utviklet flere typologier for pars arbeidstidsmønstre. Noen er i hovedsak abstrakte og teoretiske, mens andre benyttes i empiriske analyser av forskjeller mellom land eller mellom ulike typer velferdstater. Noen legger hovedvekten på strukturelle og/eller kulturelle forskjeller mellom land eller velferdsstatstyper, mens andre legger mest vekt på empiriske mønstre (Haas 2005, Haas et al 2006). Typologiene er gjerne laget for å få fram bestemte poeng knyttet til kvinners integrering i arbeidsmarkedet eller til ulike mønstre for fordeling av yrkes- og hjemmearbeid blant par. Ettersom hovedfokus i dette kapitlet er par med likedeling eller utradisjonell fordeling av yrkesarbeidet, har vi funnet det mer fruktbart å prøve ut egne inndelinger av pars arbeidstidsmønstre enn å benytte en typologi laget for et annet formål. Dessuten er ikke typologier som er utviklet for å sammenligne på tvers av land, nødvendigvis like velegnet til å studere variasjon innen enkeltland. I avsnitt 3.3 gir vi imidlertid en kort omtale av en typologi fra et nyere forskningsarbeid (Haas m. fl. 2006), dels for illustrasjonens skyld og dels for å få et inntrykk av hvordan norske par skiller seg fra par i andre land.

For øvrig benytter vi flere forskjellige inndelinger av parets yrkestilpasning. Når vi kombinerer kvinnens og mannens arbeidstid, får vi fort mange mulige utfall. Dette

blir lett uoversiktlig, og vi har derfor valgt ut noen kombinasjoner for multivariate analyser ut fra ønsket om å se hva som kjennetegner par med utradisjonelle mønstre. Kapitlet har form av en kommentert tabellsamling med forholdsvis mange tabeller og noen forklarende kommentarer. En mer fokusert artikkel er publisert i *Samfunnsspeilet* 1/2010 (Kitterød og Rønsen 2010b).

Hvilke par ser vi på?

Hvilket bilde vi får av pars yrkestilpasninger, avhenger selvsagt av hvordan vi avgrensner analyseutvalget. Vi har valgt å ta utgangspunkt i gifte og samboende kvinner i alderen 25-54 år, altså en gruppe der de fleste er ferdige med utdanningen, mens få har gått ut av yrkeslivet. Vi har ikke satt noen nedre eller øvre aldersgrense for partneren. En del partnere er derfor over 54 år, mens noen få er under 25 år. Partenes arbeidstid er målt ved et spørsmål om hvor mange timer de vanligvis jobber per uke (se neste avsnitt). Ettersom foreldre ofte har betalt eller ubetalt permisjon når barna er helt små, er det usikkert hvilken arbeidstid de sikter til når de besvarer dette spørsmålet. Derfor holder vi utenfor kvinner med barn under to år.

Analyseutvalget vårt består dermed av gifte og samboende kvinner 25-54 år, uten hjemmeboende barn under to år. Vi ser først på alle kvinner, uansett egen og partners yrkestilknytning. Deretter ser vi på kvinner i par der begge parter er yrkesaktive, definert ved at de arbeider minst en time per uke.

Måling av arbeidstid

I LOGG ble opplysninger om arbeidstid målt gjennom følgende spørsmål: ”*Hvor mange timer per uke arbeider du vanligvis i ditt hovedyrke? Regn med overtidstimer og ekstraarbeid hjemme i forbindelse med dette yrket*”. Et tilsvarende spørsmål ble stilt for eventuelle bijobber. I analysene summerer vi arbeidstiden i hoved- og biyrke. Deltakerne i undersøkelsen ble også spurt om partnerens arbeidstid. Vi baserer oss her på kvinnens opplysninger om egen og partners arbeidstid og ser altså på forholdet mellom hennes og hans vanlige ukentlige arbeidstid.

Grunnen til at vi tar utgangspunkt kun i kvinnenes svar, og ikke også i svar fra menn, er at bakgrunnsopplysningene om partner er litt mindre fullstendige enn bakgrunnsopplysningene om deltakeren selv. Dette gjelder særlig for utdanningsnivå og -felt. I og med at det er kvinnens arbeidstid som varierer mest, er det viktig å få best mulig bakgrunnsinformasjon om kvinnen. Særlig har lengden og typen av utdanning stor betydning for hvor mye kvinner jobber. Ulikt de øvrige analysene i dette prosjektet, forankrer vi derfor analysene i kvinnenes opplysninger om seg selv og partneren.

Vi minner om at det arbeidstidsmålet som benyttes i LOGG, nemlig *vanlig* ukentlig arbeidstid, skiller seg fra det som brukes i Statistisk sentralbyrås Arbeidskraftundersøkelse (AKU), der man kartlegger *avtalt* og *faktisk* arbeidstid i en gitt referanseuke. Det kan ofte være et visst avvik mellom det antall timer folk skal jobbe ifølge den formelle arbeidstidavtalen, og det antall timer de vanligvis jobber. Spørsmålet i LOGG er i tråd med det som gjerne stilles i andre utvalgsundersøkelser utenom AKU, for eksempler i EU-SILC (European Survey of Income and Living Conditions). Noen ganger spør man om *gjennomsnittlig* ukentlig arbeidstid, mens man andre ganger, som i LOGG, spør om *vanlig* ukentlig arbeidstid.

Variasjon mellom par

Vi ønsker, som nevnt, å vise hva som kjennetegner par med ulike yrkestilpasninger. Både kvinnens og mannens arbeidstid har betydning for hvordan parets tilpasning ser ut. Vi ser derfor på kjennetegn ved begge parter. Ettersom det særlig er variasjon i kvinnens arbeidstid som bidrar til forskjeller mellom par, legger vi størst vekt på kjennetegn ved kvinnen. Vi benytter både enkle tabellanalyser og multivariate analyser og ser på betydningen av følgende forhold:

Kvinnens utdanning: Vi vet fra tidligere at kvinner med lang utdanning bruker mer tid i arbeidsmarkedet enn kvinner med kortere utdanning. Høyt utdannede kvinner har høyere yrkesdeltakelse og jobber oftere fulltid. Det er særlig kvinner med lang utdanning fra universitet eller høgskole som skiller seg ut. I analysene skiller vi mellom fire nivåer for høyeste fullførte utdanning for kvinner, nemlig ungdomskolenivå, videregående skole, universitet eller høgskole ett til fire år, og universitet eller høgskole av minst fem års varighet.

Det norske arbeidsmarkedet er svært kjønnsdelt med en overvekt av kvinner i offentlig sektor og i pleie-, omsorgs- og undervisningsyrker, og en overvekt av menn i privat sektor og innen industri og finans. Mange kvinneyrker, særlig innen pleie og omsorg, er preget av en deltidskultur, mens det i andre yrker er vanligere med full jobb. I tillegg til å skille mellom utdanningens lengde, skiller vi derfor mellom ulike typer utdanning for kvinner. For dem med kort høgskole- eller universitetsutdanning skiller vi mellom dem som har utdanning innen humanistiske fag, dem som har utdanning innen pedagogikk, dem som har utdanning innen økonomi og administrasjon, dem som har utdanning innen helse og sosialfag, og dem som har annen type utdanning. Ettersom det er forholdsvis få kvinner med lang universitetsutdanning (6 prosent av vårt analyseutvalg), kan vi ikke dele opp etter utdanningstype her. Inndelingen av dem med kortere universitetsutdanning vil imidlertid fange opp typiske profesjonsutdanninger som sykepleie, lærerskole og førskolelærerskole.

Forholdet mellom partenes utdanningsnivå Vi skiller mellom par der partene har like lang utdanning, par der mannen har lengst utdanning og par der kvinnen har lengst utdanning. Dessverre mangler vi utdanningsopplysninger for en del partnere. Vi inkluderer derfor også en kategori for uoppgitt her. Antakelsen er at utradisjonelle yrkestilpasninger er vanligst når partene har like lang utdanning og når kvinnen har lengst utdanning.

Vi har litt mindre nøyaktige opplysninger om partners utdanning enn om deltakerens egen utdanning. For deltakere i LOGG ble det innhentet opplysninger fra Statistisk sentralbyrås utdanningsregister. Det samme ble gjort for partneren så sant denne var registrert med personnummer fra register. Når dette ikke var tilfellet, ble deltakeren bedt om å angi partnerens høyeste utdanning, målt ved fire kategorier. Forholdet mellom partenes utdanningsnivå er dermed beregnet på grunnlag av en forholdsvis grov inndeling av utdanning.

Kvinnens og partnerens helse Ettersom god helse gjør det lettere å ha full jobb, antar vi at utradisjonelle mønstre er mindre vanlig når kvinner har nedsatt helse og mer vanlig når mannen har nedsatt helse. LOGG inneholder en rekke spørsmål om deltakernes og eventuelle husholdningsmedlemmers helse. Det stilles litt ulike spørsmål for respondenten selv og for partner. For kinnene selv skiller vi i analysen her mellom dem som oppgir at de begrenses i sine daglige gjøremål på grunn av dårlig helse, psykiske problemer eller funksjonshemming på den ene siden, og dem som ikke har slike begrensninger på den annen. For partnerne skiller vi mellom dem som har en langvarig sykdom, kronisk helseproblem, funksjonshemming eller psykiske problemer på den ene siden, og dem som ikke har slike problemer på den annen.

Barn Vi vet at kvinner ofte reduserer arbeidstiden når de har barn, særlig når barna er små. Dette er mindre vanlig blant menn. Dermed antar vi at utradisjonelle yrkestilpasninger er vanligst blant kvinner uten hjemmeboende barn og blant dem med store barn. Vi skiller mellom dem som ikke har barn under 20 år i husholdningen, dem som har yngste barn 2-6 år, dem som har yngste barn 7-12 år og dem som har yngste barn 13-19 år. For dem med de minste barna (2-6 år) skiller vi i tillegg mellom kvinner med ett eller to barn, og kvinner med tre eller flere barn.

Sivilstand For å undersøke om utradisjonelle tilpasninger er vanligere blant samboende enn blant gifte kvinner, skiller vi mellom samboende og formelt gifte.

<i>Kvinnens alder</i>	Vi antar at utradisjonelle tilpasninger er vanligere blant yngre enn eldre kvinner og skiller mellom kvinner 25-34 år, 35-45 år og 45-54 år.
<i>Forholdet mellom partenes alder</i>	Vi skiller mellom par der begge er like gamle, par der kvinnen er minst fem år yngre enn mannen og par der kvinnen er minst fem år eldre enn mannen. Antakelsen er at utradisjonelle tilpasninger er vanligst når kvinnen er yngst.
<i>Landsdel</i>	Det er klare regionale forskjeller i kvinners yrkesdeltaking og i holdningene til kvinners yrkes- og familierolle. Vi skiller derfor mellom kvinner bosatt i ulike deler av landet. Agder-fylkene preges av mer tradisjonelle holdninger enn landet ellers (Magnussen m. fl. 2005), noe som også framgår av Statistisk sentralbyrås Indeks for kjønnslikestilling (http://www.ssb.no/likekom). Vi skiller derfor mellom Agder-fylkene og Rogaland. Mange kommuner i Nord-Norge skårer derimot høyt på Indeks for kjønnslikestilling. Dermed kan vi forvente at utradisjonelle tilpasninger er særlig vanlig der.
<i>Hovedsakelig gjøremål</i>	Deltakerne i undersøkelsen ble spurt om de betraktet seg som hovedsakelig yrkesaktive, studenter/lærlinger, arbeidsledige, uføretrygdet, pensjonister, hjemmearbeidende, i militær-/siviltjeneste, eller noe annet. Det samme spørsmålet ble stilt for partneren. I enkelte tabeller inkluderer vi dette som en grupperingsvariabel, men skiller da mellom hovedsakelig yrkesaktive på den ene siden, og alle de øvrige på den annen.
<i>Kjennetegn ved kvinnens og mannens jobber</i>	Kvinner jobber ofte i andre sektorer og yrker enn menn, og trekk ved partenes jobb og arbeidsplass kan ha betydning for hvem av dem som arbeider mest. Vi ser på betydningen av å være selvstendig næringsdrivende versus det å være ansatt, av å jobbe i privat versus offentlig sektor, av å være leder og av å ha fleksibel arbeidstid. Alt dette er basert på spørsmål til kvinnen om hennes egen og partnerens arbeidssituasjon. Det å ha lederoppgaver er her ganske vidt definert. Det er målt ved et spørsmål om man selv (og partneren) leder eller koordinerer andres arbeid. Forholdsvis mange svarte bekræftende på dette. Ettersom selvstendig næringsdrivende ofte har lengre arbeidstid enn ansatte, antar vi at i par der den ene parten er selvstendig, er det denne som jobber mest. Likedan antar vi at de som jobber i privat sektor ofte jobber mer enn dem som jobber i offentlig sektor, at de som har lederoppgaver, jobber mer enn dem uten lederoppgaver, og at de med fleksibel arbeidstid jobber mer enn dem uten fleksibel arbeidstid.
<i>Yrkesgruppe</i>	Vi ser også på forskjeller mellom yrkesgrupper, basert på en internasjonal standard for yrkesklassifisering som benyttes i Statistisk sentralbyrås offisielle statistikk. Vi skiller mellom undervisning, syke- og hjelpepleiere, helse og sosial ellers, ledere og akademikere, andre høgskoleyrker, kontor, salg og service, og en restgruppe av andre yrker. "Andre yrker" omfatter hovedsakelig jobber innenfor primærnæringene, transport og industri, håndverk og jobber uten krav til utdanning. Inndelingen passer bedre for kvinner enn for menn, men for sammenlignbarhetens skyld benytter vi samme inndeling for begge kjønn. Gruppen av ledere innen yrkeskategorien "ledere og akademikere" er snevrere definert enn hva som er tilfellet i intervju spørsmålet om deltakeren/partneren leder eller koordinerer andres arbeid.

Organisering av kapitlet

Kapitlet er organisert som følger: I avsnitt 5.2. gir vi eksempler på mulige inndelinger av parets yrkesmønster. I avsnitt 5.3. omtales en typologi av partenes yrkestilpasning, hentet fra den internasjonale forskningslitteraturen. I avsnitt 5.4. diskuterer vi ulike arbeidstidskombinasjoner blant par i Norge når vi ser alle par under ett, altså også par der en eller begge parter ikke er yrkesaktive. I avsnitt 5.5. viser vi resultater fra bivariate og multivariate analyser av arbeidstidskombinasjoner blant par der begge er yrkesaktive, basert på en tredeling av begge parters arbeidstid. I avsnitt 5.6. viser vi resultater fra analyser av arbeidstidskombinasjoner blant par der begge er yrkesaktive, basert på en litt annen inndeling. Avsnitt 5.7 gir en oppsummering av noen hovedfunn i analysene.

5.2. Inndeling av partenes arbeidstid. To eksempler

Ettersom parets yrkestilpasning er resultat av både kvinnens og mannens arbeidstid, finnes et utall av mulige inndelinger. Her gir vi to eksempler som en illustrasjon. Vi viser også hvor lang arbeidstid kvinnene i vårt utvalg har, og hvor lang arbeidstid partneren deres har.

I tabell 5.1 har vi delt inn begge parters ukentlige arbeidstid i 6 kategorier, nemlig 0 timer, 1-24 timer, 25-34 timer, 35-39 timer, 40-44 timer, og 45 timer eller mer. Vi viser også gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid for alle kvinner og for alle partnere, og for hver av arbeidstidsgruppene. I gjennomsnitt har kvinnene en vanlig ukentlig arbeidstid på 31,2 timer, mens gjennomsnittet for partneren er 39,6 timer. 11 prosent av kvinnene er ikke yrkesaktive, 13 prosent arbeider 1-24 timer per uke, 18 prosent arbeider 25-34 timer per uke, 34 prosent arbeider 35-39 timer per uke, 13 prosent arbeider 40-44 timer per uke, og 11 prosent arbeider minst 45 timer per uke. Blant partnerne er det få som ikke er yrkesaktive og få som jobber mindre enn 35 timer per uke. 41 prosent jobber 35-39 timer per uke, 20 prosent jobber 40-44 timer per uke, og hele 29 prosent jobber minst 45 timer per uke.

Tabell 5.1. Kvinnens og partners arbeidstid, inndeling 1. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent og gjennomsnitt

	0 timer	1-24 timer	25-34 timer	35-39 timer	40-44 timer	45 timer +	Alle
Prosent							
Kvinner	11	13	18	34	13	11	100
Menn	6	2	2	41	20	29	100
Gjennomsnitt							
Kvinner	0	17,5	29,6	37,5	40,7	50,7	31,2
Menn	0	15,3	30,4	37,9	40,6	51,9	39,6
Antall							
Kvinner	244	348	468	865	341	305	2571
Menn	139	66	54	1034	516	760	2571

En krysskjøring av partenes arbeidstid med denne inndelingen gir hele 36 kategorier (tabell 5.2). Dette er selvsagt altfor detaljert og uoversiktlig når vi ønsker å studere forskjeller mellom grupper av par. Den vanligste tilpasningen, målt på denne måten, er at begge parter arbeider 35-39 timer per uke. 18 prosent av parene har en slik tilpasning. Samtlige av de øvrige kombinasjonene er forholdsvis sjeldne. Diagonalen fra øverste venstre til nederste høyre hjørne viser tilpasninger der partene jobber omtrent like mye. Vi kan merke oss at kun i 1 prosent av parene er ingen av partene yrkesaktive. Også en tilpasning med lang arbeidstid for begge parter er forholdsvis sjelden. Kun i 6 prosent av parene jobber begge minst 45 timer per uke. Cellene under diagonalen viser tilpasninger der kvinnen arbeider mer enn mannen, mens cellene over diagonalen viser tilpasninger der mannen arbeider mest. Som vi kunne vente, er det langt flere par som befinner seg over enn under diagonalen. Eksempelvis er det en ganske vanlig tilpasning at kvinnen arbeider 25-34 timer per uke, mens mannen arbeider minst 35 timer per uke. Totalt 18 prosent av parene (8 +4+6) har en slik tilpasning.

Tabell 5.2. Krysskjøring av kvinnens og mannens arbeidstid, inndeling 1. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent

	Mannens arbeidstid					
	0 timer	1-24 timer	25-34 timer	35-39 timer	40-44 timer	45 timer +
Kvinnens arbeidstid						
0 timer	1	1	0	4	2	2
1-24 timer	1	1	0	6	2	4
25-34 timer	1	0	0	8	4	6
35-39 timer	2	1	1	18	5	7
40-44 timer	1	0	0	3	4	4
45 timer +	1	0	0	2	2	6

Tabell 5.3 viser en annen framstilling basert på denne seksdelingen av partenes arbeidstid. Her ser vi partnerens arbeidstid blant kvinner og menn med ulik arbeidstid. Også dette blir veldig detaljert, og vi trekker fram kun ett poeng som er

viktig å merke seg her. Vi ser at kvinner som jobber mye, sjelden har en partner som jobber mindre. Blant kvinner som jobber minst 45 timer per uke, har omtrent halvparten en partner som jobber like mye, og 19 prosent en partner som jobber 40-44 timer per uke. Tar vi utgangspunkt i mannens arbeidstid, ser vi et helt annet mønster. Kun 19 prosent av mennene som jobber minst 45 timer per uke, har en partner som jobber like mye. De aller fleste har en partner som jobber betydelig mindre. Dette tyder på at menn med lang arbeidstid langt oftere enn kvinner med lang arbeidstid har støtte hjemme av en partner som jobber mindre enn dem selv.

Tabell 5.3. Partners arbeidstid blant kvinner og menn med ulik arbeidstid, inndeling 1. Prosent

	Partners arbeidstid						Alle	Antall
	0 timer	1-24 timer	25-34 timer	35-39 timer	40-44 timer	45 timer+		
Kvinnens arbeidstid								
0 timer	11	6	1	40	22	21	100	244
1-24 timer	5	4	3	42	17	29	100	348
25-34 timer	4	1	2	41	21	31	100	468
35-39 timer	5	2	2	54	16	21	100	865
40-44 timer	4	1	2	25	33	35	100	341
45 timer +	5	2	3	22	19	49	100	305
Mannens arbeidstid								
0 timer	21	12	14	33	9	11	100	139
1-24 timer	26	25	8	27	7	7	100	66
25-34 timer	2	22	17	34	10	15	100	54
35-39 timer	11	13	18	44	8	6	100	1036
40-44 timer	12	11	19	26	20	11	100	516
45 timer +	8	13	20	24	15	19	100	760

For å få et mer oversiktlig bilde, må vi gruppere partenes arbeidstid litt grovere. Dette gir selvsagt mindre detaljrikdom. I tabellene 5.4-5.6 deles arbeidstiden i 0 timer per uke, 1-34 timer per uke, 35-44 timer per uke og 45 timer eller mer per uke. En arbeidstid på 1-34 timer vil i de fleste tilfelle være en deltidsjobb, men det kan også tenkes at noen av disse har full jobb i et yrke med kort arbeidstid. Dette er imidlertid ikke noe poeng i analysen her. Vi er først og fremst interessert i hvor mye partene jobber. En arbeidstid på 35-44 timer per uke kaller vi her for normal heltid, mens 45 timer eller mer kalles lang heltid.

Tabell 5.4. Kvinnens og partners arbeidstid, inndeling 2. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent og gjennomsnitt

	0 timer	1-34 timer	35-44 timer	45 timer +	Alle
Prosent					
Kvinner	11	32	46	11	100
Menn	6	4	61	29	100
Gjennomsnitt					
Kvinner	0	24,5	38,4	50,7	31,2
Menn	0	22,3	38,8	51,9	39,6
Antall					
Kvinner	244	816	1206	305	2571
Menn	139	120	1552	760	2571

Tabell 5.5. Krysskjøring av kvinnens og mannens arbeidstid, inndeling 2. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent

	Mannens arbeidstid			
	0 timer	1-34 timer	35-44 timer	45 timer +
Kvinnens arbeidstid				
0 timer	1	1	7	2
1-34 timer	1	2	19	9
35-44 timer	2	2	31	11
45 timer +	1	0	5	6

En krysskjøring av partenes arbeidstid gir her 16 kategorier (tabell 5.5). Den vanligste tilpasningen målt på denne måten, er at begge parter arbeider 35-44 timer per uke. 31 prosent av parene har en slik tilpasning. Det er også ganske mange par (19 prosent) der hun jobber 1-34 timer per uke og han jobber 35-44 timer. Også denne inndelingen gir en del celler med svært sjeldne tilpasninger, noe som blant

annet bunner i at menn sjelden jobber mindre enn 35 timer per uke. I multivariate analyser av hva som kjennetegner par med ulike tilpasninger, må vi derfor slå sammen noen av kategoriene i tabell 5.5 (se avsnitt 5.5).

Tabell 5.6 er laget på samme måte som tabell 5.4, men med en litt grovere inndeling av partenes arbeidstid. Også her ser vi tydelig at kvinner med lang arbeidstid sjelden har en partner som jobber atskillig mindre enn dem selv, mens det motsatte er tilfellet for menn med lang arbeidstid.

Tabell 5.6. Partners arbeidstid blant kvinner og menn med ulik arbeidstid, inndeling 2. Prosent

	Partners arbeidstid				Alle	Antall
	0 timer	1-34 timer	35-44 timer	45 timer +		
Kvinnens arbeidstid						
0 timer	11	6	62	21	100	244
1-34 timer	5	5	61	30	100	816
35-44 timer	5	4	66	25	100	1206
45 timer +	5	4	41	49	100	305
Mannens arbeidstid						
0 timer	21	26	43	11	100	139
1-34 timer	15	35	39	11	100	120
35-44 timer	11	31	50	8	100	1552
45 timer +	8	33	40	19	100	760

5.3. Typologi for parets yrkestilpasning. Et eksempel fra forskningslitteraturen

Som nevnt, er det utviklet flere typologier for arbeidstidmønstre blant par i forskningslitteraturen. Disse har hatt litt ulike siktemål. Som et eksempel omtaler vi her en forholdsvis ny typologi og prøver å plassere Norge innenfor denne rammen. Typologien presenteres i Haas m. fl. (2006) og ble laget for å undersøke hvorvidt tradisjonelle teorier om hvilke faktorer som påvirker kvinners yrkesdeltakelse, er fruktbare også for østeuropeiske land. Mye forskning på dette feltet har tidligere dreid seg om land i Vest-Europa og om USA. Haas m. fl. (2006) inkluderer åtte land i sin analyse. Nederland, Storbritannia og Sverige representerer ulike typer vestlige velferdsstater, mens Bulgaria, Romania, Slovenia, Tsjekia og Ungarn representerer Øst-Europa. Typologien tar utgangspunkt i strukturelle forhold som familie- og arbeidsmarkedspolitik, i kulturelle forhold som normer for kvinners yrkes- og familierolle, og i hvordan par faktisk fordeler yrkesarbeidet.

I tillegg til å se på utbredelsen av ulike yrkesmønstre i de åtte landene, er forskerne særlig opptatt av hvilken betydning små barn har for husholdningens yrkestilpasning, og undersøker om det er slik det ofte antas i litteraturen at små barn har mindre innvirkning på mødres yrkesarbeid i land med god institusjonell og normativ støtte for mødres yrkesarbeid, enn i land med mindre slik støtte. Her nøyer vi oss med å omtale selve typologien og å vise hvor utbredt de ulike mønstrene er i ulike land.

Forskerne skiller mellom følgende typer par eller husholdninger:

- *Male breadwinner households*: Mannen arbeider fulltid, mens kvinnen er hjemmearbeidende.
- *Modified male breadwinner households*: Mannen arbeider fulltid og kvinnen deltid. Deltid er her definert som mindre enn 30 timer per uke.
- *Dual moderates*: Begge arbeider fulltid, men ingen jobber mer enn 47 timer per uke.
- *High commitment households*: Begge jobber fulltid, og minst en av partene jobber 48 timer eller mer.
- *Dual-part time earner households*: Begge arbeider deltid (under 30 timer per uke).
- *Female breadwinner households*: Kvinnen jobber fulltid, og mannen arbeider deltid eller er ikke yrkesaktiv.
- *Low involvement households*: Husholdninger der ingen av partene er yrkesaktive, eller der en av partene er yrkesaktiv, men kun på deltid.

Den empiriske analysen er basert på en utvalgsundersøkelse fra 2001, gjennomført i flere land i forbindelse med et prosjekt kalt "Households, Work and Flexibility". Partenes arbeidstid ble fanget opp gjennom spørsmål om egen og partners vanlige ukentlige arbeidstid i hovedyrke og eventuelle biyrker, altså tilsvarende det som ble gjort i LOGG 2007. I sin analyse ser Haas m. fl. (2006) på par der begge parter er i alderen 20-60 år, altså en litt annen avgrensning enn vi benytter i vår analyse.

Tabell 5.7 viser hvor vanlig de ulike tilpasningene er i de åtte landene i analysen. Eksempelvis ser vi at tilpasningen med en mannlig hovedforsørger er vanligst i Nederland og Romania og minst vanlig i Sverige. En tilpasning der mannen jobber fulltid og kvinnen deltid, er derimot ganske utbredt i Nederland og Storbritannia, men lite vanlig i de øvrige landene. I Sverige har omtrent halvparten av parene en tilpasning der begge parter arbeider vanlig fulltid (dual moderates), og dette er en høyere andel enn i noen av de andre landene. Dette må sees i lys av den aktive politikken i Sverige for å fremme en familieform der partene deler på arbeidet ute og hjemme. Det at begge jobber fulltid og en eller begge jobber minst 48 timer per uke er vanligst i Tsjekkia og Ungarn. En tilpasning med begge partner på deltid er sjelden i samtlige land. Den såkalte female-breadwinner modellen er også forholdsvis sjelden i de fleste land, men har større utbredelse i østeuropeiske enn i vesteuropeiske land. Dette har dels sammenheng med høy arbeidsledighet blant menn i disse landene, og med en sterk tradisjon for at kvinner har full jobb. I samtlige land er det forholdsvis få par der ingen har yrkesarbeid (low involvement A), mens det både i Romania, Ungarn og Bulgaria er relativt mange par der en av partene ikke er yrkesaktiv og den andre arbeider deltid (low involvement B). Igjen har dette sammenheng med høy arbeidsledighet i disse landene.

For å illustrere hvordan par i Norge fordeler yrkesarbeidet sammenlignet med par i andre land, har vi kategorisert deltakerne i LOGG i tråd med typologien i Haas m. fl. (2006) (vises nederst i tabell 5.7). Vi benytter samme aldersinndeling for parene (20-60 år for begge parter), men har altså et datasett fra 2007, og ikke fra 2001 slik som Haas m. fl. Sammenligningen må derfor gjøres med forsiktighet. Ikke uventet ser vi at det norske mønsteret ligner mye på det svenske, med "dual moderates" som den vanligste tilpasningen.

En slik typologi gir mye informasjon om forskjeller mellom land, men er ikke helt egnet for vårt formål i dette kapitlet. I kategorien "high commitment households" skiller man ikke mellom hvorvidt det er mannen eller kvinnen som har særlig lang arbeidstid. Heller ikke for kategorien "low involvement" skiller man mellom om det er kvinnen eller mannen som arbeider deltid. Ettersom vi ønsker å belyse hva som kjennetegner par der kvinnen arbeider mer enn mannen, må vi velge enn litt annen inndeling. Dessuten benytter Haas m. fl. en høyere timegrense for lang arbeidstid (high commitment) enn hva som er vanlig og hensiktsmessig for Norges del. I Norge setter man gjerne skillet for lang arbeidstid ved 45 timer per uke, mens Haas m. fl. altså setter grensen ved 48 timer per uke.

Tabell 5.7. Yrkestilpasninger blant par i en del EU-land og Norge, basert på en typologi utviklet av Haas m. fl. (2006). Tall for par der begge parter er 20-60 år. Prosent¹

	Male breadwinner	Moderate male breadwinner	Dual moderates	High commitment	Dual part-time	Female breadwinner	Low involvement A	Low involvement B	N
Nederland	28	35	19	7	1	3	3	4	724
Romania	27	4	15	14	1	12	4	23	898
Tsjekkia	23	6	27	30	0	6	1	7	849
Ungarn	22	3	15	28	0	13	3	15	647
Bulgaria	19	3	22	10	1	17	6	22	121
UK	19	26	26	14	0	4	5	6	441
Slovenia	17	3	36	23	0	12	2	7	447
Sverige	12	10	49	17	0	7	1	4	779
Norge	14	18	46	14	1	5	1	1	3305

¹ Data for Norge: LOGG 2007. Data for EU-land: Utvalgsundersøkelse fra 2001 gjennomført under prosjektet Work and Flexibility project.

Tabell 5.8. Yrkestilpasninger blant ulike grupper av par i Norge, basert på typologi utviklet av Haas m. fl. (2006). Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år. Prosent

	Male breadwinner	Moderate male breadwinner	Dual moderate	High commitment	Dual part-time	Female breadwinner	Low involvement A	Low involvement B	N
Alle	9	17	50	15	1	5	2	1	2571
Kvinnens utdanning									
Ungdomsskole	14	20	44	12	1	5	3	2	668
Videregående skole	8	19	50	16	1	5	2	0	655
Universitet kort, humanistiske fag	10	16	54	15	-	4	-	1	112
Universitet kort, lærer	6	12	60	16	0	5	0	0	302
Universitet kort, økonomi og adm	5	10	50	26	1	5	2	1	128
Universitet kort, helse og sosial	3	21	53	15	1	5	1	1	327
Universitet kort, annet	13	7	51	18	2	7	2	-	107
Universitet, lang	2	4	65	26	0	4	-	-	207
Uoppgitt	13	23	40	11	3	3	4	5	65
Forholdet mellom partenes utdanning									
Kvinnen kortere enn mannen	11	21	47	13	1	5	1	1	627
Samme nivå	9	18	51	15	1	4	2	1	978
Kvinnen lengre enn mannen	5	14	52	19	1	6	2	1	664
Uoppgitt	11	12	51	15	2	5	2	2	302
Kvinnen helsemessig begrensning									
Ja	29	25	24	9	1	3	2	5	410
Nei	5	15	55	17	1	5	1	0	2161
Mannen kronisk sykdom el lidelse									
Ja	8	11	34	10	3	23	4	7	263
Nei	9	18	52	16	0	3	1	1	2308
Kvinnens alder									
25-34 år	11	15	52	15	1	4	1	1	530
35-44 år	7	18	52	16	0	4	1	1	1077
45-54 år	11	18	47	15	1	6	2	2	964
Aldersforskjell mellom partene									
Kvinnen minst 5 år eldre enn partner	27	17	43	8	-	5	-	1	59
Like gamle	10	17	50	16	1	4	1	1	1782
Kvinnen minst 5 år yngre enn partner	7	17	49	15	1	7	2	2	722
Barn									
Ingen barn under 20 år i husholdet	11	12	52	13	1	5	2	2	772
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	9	18	52	17	1	3	1	-	458
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	12	25	44	13	0	2	3	1	243
Yngste barn 7-12 år	7	20	49	17	0	5	2	1	613
Yngste barn 13-19 år	8	17	49	17	1	7	1	1	485
Sivilstatus									
Gift	9	18	49	15	1	5	2	1	1907
Samboende	9	14	53	15	1	5	2	1	664
Landsdel									
Oslo/Akershus	10	14	50	19	0	6	1	1	591
Hedmark/Oppland	11	14	51	14	1	3	1	4	164
Østlandet ellers	12	16	47	15	1	6	2	2	352
Agder	7	25	45	12	1	5	3	1	275
Rogaland	5	22	53	12	1	4	3	-	158
Vestlandet	10	19	50	15	1	4	1	0	394
Trøndelag	6	19	51	16	0	4	2	2	378
Nord-Norge	8	13	54	15	0	5	3	1	258
Hovedsakelig virksomhet, kvinnen									
Yrkesarbeid	1	17	57	18	1	5	1	-	2262
Annet	63	17	2	1	1	1	6	9	309
Hovedsakelig virksomhet, mannen									
Yrkesarbeid	9	18	54	16	1	1	0	-	2394
Annet	2	2	2	2	2	57	17	17	177

Selv om vi videre i kapitlet benytter andre inndelinger av parets yrkestilpasning, har vi laget en tabell som viser yrkestilpasninger blant ulike grupper av par i Norge, basert på typologien fra Haas m. fl. (tabell 5.8). Analyseutvalget er da, som ellers i kapitlet, gifte og samboende kvinner 25-54 år uten barn under to år i husholdningen. Vi benytter de samme grupperingsvariablene som videre i kapitlet, men ser ikke på kjennetegn ved partenes yrker fordi både yrkesaktive og ikke yrkesaktive personer inngår i tabellen.

Vi ser at halvparten av de gifte/samboende kvinnene 25-54 år i Norge er i et såkalt "dual moderate par", 17 prosent er i et "moderate male breadwinner par", og 15 prosent inngår i et "high-commitment par". Det er forholdsvis små forskjeller

mellom kvinner i ulike grupper, men noen grupper skiller seg ut. Eksempelvis ser vi at en tilpasning med mannlig hovedforsørger (male breadwinner) er særlig utbredt når kvinnen har nedsatt helse, når kvinnen er minst fem år eldre enn partneren og, selvsagt, når kvinnen oppgir å ha et annet hovedsakelig gjøremål enn yrkesarbeid (f. eks. student, uførepensjonist, arbeidsledig, hjemmearbeidende). Både "male breadwinning" og "moderate male breadwinning" er mindre vanlig blant kvinner med lang universitetsutdanning enn blant andre kvinner. På den annen side inngår høyt utdannede kvinner oftere enn andre i såkalte "dual moderate par" og "high commitment-par". "Female breadwinning" er generelt lite vanlig, men forekommer i en del par der mannen har dårlig helse og der mannen ikke i hovedsak er yrkesaktiv. I mange av disse parene er mannen pensjonert eller uføretrygdet.

5.4. Arbeidstid blant par, uavhengig av partenes yrkestilknytning

Hvilket bilde vi får av pars yrkestilpasninger, er selvsagt avhengig av hvilke par vi ser på. De fleste av analysene i dette kapitlet vil gjelde for kvinner i par der begge parter er yrkesaktive. I dette avsnittet gir vi en oversikt over arbeidstiden blant samtlige par, uavhengig av partenes yrkestilknytning, og ser på forskjeller mellom ulike grupper. Vi viser kvinnens og mannens arbeidstid separat, samt gjennomsnitt for kvinnen, mannen og paret. Vi viser også andel par der en eller begge parter ikke er yrkesaktive, samt hva som kjennetegner disse parene. Som yrkesaktive regner vi dem som vanligvis utfører arbeid av minst en times varighet per uke. De øvrige regnes som ikke yrkesaktive.

I tabell 5.9 skiller vi, for både kvinner og menn, mellom dem som ikke er yrkesaktive, dem som arbeider 1-34 timer per uke, dem som arbeider 35-44 timer per uke, og dem som arbeider minst 45 timer per uke. Dette er samme inndeling som i tabellene 5.4-5.6 (se avsnitt 5.2).

Andelen ikke yrkesaktive kvinner er forholdsvis lav i samtlige grupper bortsett fra blant kvinner med nedsatt helse, og, selvsagt, blant dem som ikke er hovedsakelig yrkesaktive. Dette er ofte studenter, uføretrygdede eller hjemmearbeidende. En arbeidstid på 1-34 timer per uke er særlig utbredt blant kvinner med flere små barn og blant kvinner i Agder-fylkene. Henholdsvis 44 prosent og 43 prosent av kvinnene i disse gruppene arbeider 1-34 timer per uke, mot 32 prosent av samtlige kvinner. Kvinner med lang utdanning skiller seg ut ved at de oftere enn andre har en arbeidstid tilsvarende vanlig full jobb (35-44 timer) eller lang arbeidstid (minst 45 timer per uke).

Vi ser mindre variasjon i menns enn i kvinners arbeidstid. I de aller fleste grupper jobber hovedtyngden av mennene minst 35 timer per uke. Unntaket er menn med nedsatt helse og menn som ikke har yrkesarbeid som hovedbeskjeftigelse. Her er det, som vi kunne vente, mange som ikke er yrkesaktive overhodet (henholdsvis 26 og 81 prosent).

I gjennomsnitt har parene i analysen en ukentlig arbeidstid på 70,8 timer. Av dette utgjør kvinnens arbeidstid 44 prosent eller 31,2 timer. Den samlede arbeidstiden varierer mye mellom par i ulike grupper. Kvinnens utdanningsnivå har stor betydning. Par der kvinnen har utdanning på ungdomsskolenivå har i gjennomsnitt en samlet arbeidstid på 65,9 timer per uke, mot hele 82,5 timer blant par der kvinnen har lang universitetsutdanning. For øvrig er parets samlede arbeidstid kortere enn ellers når en av partene har nedsatt helse og når en av dem ikke har yrkesarbeid som sitt viktigste gjøremål.

Tabell 5.9. Arbeidstid for kvinnen, mannen og paret. Fordelinger (prosent) og gjennomsnitt (timer). Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet

	Kvinnen				Mannen				Gjennomsnitt			N
	0	1-34	35-44	45+	0	1-34	35-44	45+	Kvinnen	Mannen	Par	
Alle	11	32	46	11	6	4	61	29	31,2	39,6	70,8	2571
Kvinnens utdanning												
Ungdomsskole	17	36	40	7	8	4	65	24	27,3	38,6	65,9	668
Videregående skole	9	33	47	11	5	4	61	30	32,0	40,0	72,0	655
Universitet kort, humanistiske fag	11	33	43	13	2	8	53	37	31,0	41,7	72,7	112
Universitet kort, lærer	7	24	54	15	5	5	65	25	34,5	39,9	74,4	302
Universitet kort, økonomi og adm	6	20	54	20	7	3	51	38	35,9	40,3	76,2	128
Universitet kort, helse og sosial	4	40	49	7	4	5	59	32	32,4	40,5	72,9	327
Universitet kort, annet	16	19	51	14	4	9	53	34	31,1	39,0	70,1	107
Universitet, lang	2	11	61	26	2	3	56	38	40,8	41,7	82,5	207
Uoppgitt	19	38	34	9	9	7	61	23	26,7	36,6	63,3	65
Forholdet mellom partenes utdanning												
Kvinnen kortere enn mannen	14	39	41	9	5	5	61	30	29,0	40,0	60,0	627
Samme nivå	11	33	46	11	5	5	63	28	31,0	39,8	70,8	978
Kvinnen lengre enn mannen	6	28	50	15	7	4	58	31	34,1	39,7	73,8	664
Uoppgitt	14	23	51	12	7	4	63	25	31,4	38,2	69,6	302
Kvinnen helsemessig begrensning												
Ja	36	38	21	5	9	5	59	28	19,0	38,3	57,4	410
Nei	6	30	51	13	5	4	62	29	33,6	39,9	73,5	2161
Mannen kronisk sykdom eller lidelse												
Ja	16	29	43	12	26	11	39	23	29,7	29,0	58,7	263
Nei	10	32	46	11	3	4	63	29	31,3	40,7	72,1	2308
Kvinnens alder												
25-34 år	12	28	50	10	4	6	65	25	30,8	39,7	70,4	530
35-44 år	9	34	46	12	5	4	59	32	31,9	40,1	72,0	1077
45-54 år	13	32	44	11	7	4	61	28	30,7	39,1	69,7	964
Aldersforskjell mellom partene												
Kvinnen minst 5 år eldre enn partner ...	27	26	40	7	6	6	66	22	24,8	39,0	63,9	59
Like gamle	11	32	47	11	4	4	61	30	31,2	40,3	71,4	1782
Kvinnen minst 5 år yngre enn partner ...	10	32	45	13	9	5	60	27	31,7	38,2	69,9	722
Barn												
Ingen barn under 20 år i husholdningen	14	23	51	12	7	5	62	25	30,0	38,1	69,1	772
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	9	33	48	9	2	3	67	27	31,3	41,2	72,5	458
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	15	44	34	8	4	5	57	34	27,7	41,3	69,0	243
Yngste barn 7-12 år	8	36	43	13	6	4	59	31	32,1	39,8	71,9	613
Yngste barn 13-19 år	10	33	45	12	6	5	58	31	31,8	39,6	71,4	485
Sivilstatus												
Gift	11	34	44	11	5	4	60	30	30,8	40,0	70,8	1907
Samboende	11	25	53	12	6	5	64	25	32,1	38,7	70,8	664
Landsdel												
Oslo/Akershus	11	24	51	14	6	4	57	34	32,3	40,1	72,4	591
Hedmark/Oppland	15	30	45	9	7	5	58	30	29,4	39,6	68,9	164
Østlandet ellers	14	34	42	11	7	4	59	31	30,0	39,2	69,2	352
Agder	8	43	39	10	7	4	62	27	29,9	38,8	68,7	275
Rogaland	7	41	38	14	5	5	69	21	31,8	38,7	70,5	158
Vestlandet	10	34	46	10	4	5	64	26	30,8	40,5	71,3	394
Trøndelag	9	36	46	10	5	4	62	29	31,8	39,7	71,5	378
Nord-Norge	10	22	55	12	6	5	64	25	32,8	38,6	71,3	258
Hovedsakelig virksomhet, kvinnen												
Yrkesarbeid	1	33	53	13	5	3	61	30	35,4	40,1	75,5	2262
Annet	76	21	3	1	10	7	59	24	4,1	36,7	40,8	309
Hovedsakelig virksomhet, mannen												
Yrkesarbeid	10	32	47	11	0	4	65	31	31,5	42,2	73,7	2394
Annet	21	27	41	11	81	13	6	1	27,1	4,5	31,6	177

Hva kjennetegner par der en eller begge ikke er yrkesaktive?

Tabell 5.10 viser hvor utbredt det er at bare en av partene, eller begge parter, ikke er yrkesaktive, og hvordan dette varierer mellom grupper. Kun en prosent av gifte/samboende kvinner 25-54 år oppgir at verken de selv eller partneren er yrkesaktive. I 10 prosent av parene det kun kvinnen som ikke er yrkesaktiv, og i 4 prosent av parene er kun mannen ikke yrkesaktiv. I de resterende 85 prosent av parene er begge parter yrkesaktive (jobber minst en time per uke). Høyest andel par der en eller begge parter ikke er yrkesaktive finner vi, som vi kunne vente, når en av partene har nedsatt helse. Lavest er denne andelen når kvinnen har lang utdanning. Kun fire prosent av kvinnene oppgir her at enten de selv eller partneren ikke er yrkesaktive.

Tabell 5.11 viser kvinnens og mannens hovedsakelige virksomhet, alder og helse blant par der ingen er yrkesaktive, par der bare kvinnen ikke er yrkesaktiv, par der bare mannen ikke er yrkesaktiv, og par der begge er yrkesaktive. Ettersom det er få par der ingen er yrkesaktive (kun 26 observasjoner), hefter det stor usikkerhet ved tallene for denne gruppen.

Blant kvinner som ikke er yrkesaktive oppgir 21 prosent at de i hovedsak er studenter, 35 prosent at de er uføretrygdet, og 19 prosent at de er hjemmearbeidende. Vel halvparten har helsemessige begrensninger, og dette er langt flere enn blant alle par sett under ett. Menn som ikke er yrkesaktive, er ofte uføretrygdet, arbeidsledige eller alderspensjonister, og mange har en kronisk sykdom eller lidelse. Disse mennene er også jevnt over eldre enn menn i par der begge er yrkesaktive.

Tabell 5.10. Andel par der begge eller en av partene ikke er yrkesaktive, blant ulike grupper. Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år, der ingen, en av partene eller begge er yrkesaktive. Prosent

	Ingen yrkesaktive	Hun ikke yrkesaktiv	Han ikke yrkesaktiv	Begge yrkesaktive	N
Alle	1	10	4	85	2571
Kvinnens utdanning					
Ungdomsskole	2	15	6	77	668
Videregående skole	0	8	5	87	655
Universitet kort, humanistiske fag	1	10	2	87	112
Universitet kort, lærer	0	7	4	89	302
Universitet kort, økonomi og adm	1	5	6	88	128
Universitet kort, helse og sosial	1	3	3	94	327
Universitet kort, annet	-	16	4	80	107
Universitet, lang	-	2	2	96	207
Uoppgitt	5	15	4	76	65
Forholdet mellom partenes utdanning					
Kvinnen kortere enn mannen	1	12	3	83	627
Samme nivå	1	10	4	85	978
Kvinnen lengre enn mannen	1	5	6	88	664
Uoppgitt	2	12	5	81	302
Kvinnen helsemessig begrensning					
Ja	5	31	3	61	410
Nei	0	6	5	90	2161
Mannen kronisk sykdom eller lidelse					
Ja	7	10	20	63	263
Nei	1	10	3	87	2308
Barn					
Ingen barn under 20 år i husholdningen	2	12	5	81	772
Yngste barn 2-6 år, 1 barn	-	9	3	88	458
Yngste barn 2-6 år, 2 barn +	1	14	3	83	234
Yngste barn 7-12 år	1	7	5	87	613
Yngste barn 13-19 år	1	9	5	84	485
Sivilstatus					
Gift	1	10	4	84	1907
Samboende	1	9	5	85	664
Kvinnens alder					
25-34 år	1	11	3	85	530
35-44 år	1	8	4	87	1077
45-54 år	2	11	6	82	964
Aldersforskjell mellom partene					
Kvinnen minst 5 år eldre enn partner	1	27	5	68	59
Like gamle	1	10	4	86	1782
Kvinnen minst 5 år yngre enn partner	2	8	7	84	722
Landsdel					
Oslo/Akershus	1	11	5	84	591
Hedmark/Oppland	4	11	3	82	164
Østlandet ellers	2	12	5	81	352
Agder	1	7	6	85	275
Rogaland	-	7	5	89	158
Vestlandet	0	10	4	86	394
Trøndelag	2	7	3	88	378
Nord-Norge	1	10	5	84	258

Tabell 5.11. Hovedsakelig virksomhet, helse og alder blant par der ingen er yrkesaktive, der kvinnen ikke er yrkesaktiv, der partneren ikke er yrkesaktiv og der begge er yrkesaktive. Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år, der ingen, en av partene eller begge er yrkesaktive. Prosent

	Ingen yrkesaktive	Hun ikke yrkesaktiv	Han ikke yrkesaktiv	Begge yrkesaktive	Alle
Alle	100	100	100	100	100
Kvinnens hovedsakelige virksomhet					
Yrkesaktiv	-	8	95	96	86
Student	4	21	2	1	3
Arbeidsledig	13	7	1	0	1
Uføretrygdet	53	35	1	1	5
Pensjonist	-	-	-	-	-
Hjemmearbeidende	5	19	1	1	3
Annet	26	9	-	1	2
Kvinnens alder					
25-34 år	12	25	15	21	21
35-44 år	33	32	38	41	40
45-54 år	55	44	48	37	38
Kvinnen helsemessig begrensning					
Ja	73	52	13	12	17
Nei	27	48	87	88	83
Mannens hovedsakelige virksomhet					
Yrkesaktiv	-	97	1	99	93
Student	3	1	9	1	1
Arbeidsledig	19	-	19	-	1
Uføretrygdet	54	1	46	0	3
Pensjonist	6	-	11	0	1
Hjemmearbeidende	-	1	3	-	0
Annet	17	1	12	0	1
Mannens alder					
25-34 år	14	17	9	14	14
35-44 år	11	31	29	37	35
45-54 år	44	42	37	38	38
55 år +	26	10	25	11	12
Uoppgitt	6	0	-	0	0
Mannen kronisk sykdom eller lidelse					
Ja	53	9	42	7	9
Nei	47	91	58	93	91
N	26	218	113	2214	2571

5.5. Utradisjonelle mønstre blant yrkesaktive par. Inndeling 1

I dette avsnittet ser vi på arbeidstidskombinasjoner blant par der begge er yrkesaktive, definert ved at begge parter jobber minst en time per uke. Dette gjelder 85 prosent av det opprinnelige analyseutvalget (se tabell 5.10), og vi har 2214 observasjoner i analysene. For begge parter skiller vi mellom en arbeidstid på 1-34 timer per uke, 35-44 timer per uke, og minst 45 timer per uke, kalt henholdsvis deltid, vanlig fulltid og lang arbeidstid. Dette gir ni mulige kombinasjoner for paret. Vi presenterer både bivarierte sammenhenger og resultater fra en del multivarierte analyser.

Oversiktstabeller

Tabell 5.12 viser gruppert arbeidstid for kvinner separat og menn separat, samt gjennomsnittlig arbeidstid for kvinnen, mannen og paret. Ettersom kun yrkesaktive personer inngår i analysen, inngår også kjennetegn ved partenes jobber som grupperingsvariabler i tabellene. I gjennomsnitt arbeider kvinnene 35 timer per uke og deres partnere 42,1 timer per uke. Samlet jobber paret i gjennomsnitt 77,1 timer per uke. Igjen ser vi at den gjennomsnittlige arbeidstiden for par varierer mye, først og fremst som et resultat av variasjon i kvinners arbeidstid. Men det er også en viss variasjon blant menn. Eksempelvis ser vi at menn som er selvstendig næringsdrivende i gjennomsnitt arbeider 47,4 timer per uke, mot 41,2 timer blant de ansatte. Par som skiller seg ut med lang samlet arbeidstid er blant annet par der kvinnen har lang universitetsutdanning, par der begge er selvstendig næringsdrivende og par der begge parter er ledere. Alle disse gruppene er imidlertid forholdsvis små.

Tabell 5.12. Arbeidstid for kvinnen, partneren og paret. Fordelinger (prosent) og gjennomsnitt (timer). Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år der begge parter er yrkesaktive. Prosent

	Kvinnen			Partner			Gjennomsnitt			N
	1-34	35-44	45+	1-34	35-44	45+	Kvinnen	Partner	Par	
Alle	36	52	13	4	64	31	35,0	42,1	77,1	2214
Kvinnens utdanning										
Ungdomsskole	43	48	9	3	69	27	33,1	42,0	75,2	524
Videregående skole	36	51	12	4	63	33	35,1	42,2	77,2	571
Universitet kort, humanistiske fag	38	47	15	9	54	37	34,8	42,2	77,0	96
Universitet kort, lærer	27	58	15	5	70	25	36,9	41,8	78,7	271
Universitet kort, økonomi og adm	20	60	20	4	55	41	38,2	43,4	81,6	114
Universitet kort, helse og sosial	42	51	8	5	61	34	33,5	42,2	75,7	302
Universitet kort, annet	24	58	18	9	58	33	36,8	41,1	77,9	88
Universitet, lang	12	63	26	4	57	39	40,9	42,7	83,6	198
Uoppgitt	48	41	11	7	66	28	33,2	41,2	74,3	50
Forholdet mellom partenes utdanning										
Kvinnen kortere enn mannen	43	47	10	4	63	33	33,4	42,3	75,7	532
Samme nivå	37	51	12	5	66	29	34,9	41,9	76,9	847
Kvinnen lengre enn mannen	39	55	15	4	62	34	36,2	42,6	78,8	588
Uoppgitt	26	58	15	4	67	29	36,7	41,6	78,2	247
Kvinnen helsemessig begrensning										
Ja	59	33	8	6	59	34	29,7	42,3	72,0	265
Nei	32	54	13	4	65	31	35,8	42,1	77,9	1949
Mannen kronisk sykdom eller lidelse										
Ja	37	50	13	16	53	31	34,6	39,4	74,0	171
Nei	35	52	13	4	65	31	35,1	42,3	77,4	2043
Kvinnens alder										
25-34 år	32	57	11	6	67	27	34,8	41,4	76,3	454
35-44 år	37	50	13	4	63	33	35,0	42,2	77,2	129
45-54 år	37	51	13	4	64	32	35,2	42,4	77,6	197
Aldersforskjell mellom partene										
Kvinnen minst 5 år eldre enn partner	38	52	10	8	66	25	33,7	42,1	75,9	41
Like gamle	36	52	12	4	64	32	35,0	42,2	77,2	1550
Kvinnen minst 5 år yngre enn partner	35	51	14	5	66	29	35,1	41,9	77,1	617
Barn										
Ingen barn under 20 år i husholdningen	27	59	14	6	67	27	36,1	41,2	77,4	640
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	42	54	10	3	67	30	34,4	42,4	76,9	407
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	51	40	9	5	63	32	32,6	43,0	75,6	205
Yngste barn 7-12 år	39	47	13	4	62	34	34,8	42,2	76,9	543
Yngste barn 13-19 år	37	49	14	4	61	35	35,3	42,7	78,0	419
Sivilstatus										
Gift	39	49	12	4	63	33	34,6	42,4	77,0	1644
Samboende	27	60	13	5	67	28	36,1	41,4	77,5	570
Landsdel										
Oslo/Akershus	28	56	16	4	59	37	36,5	42,6	79,0	506
Hedmark/Oppland	33	55	11	6	61	33	34,8	42,2	77,0	139
Østlandet ellers	41	47	12	4	61	36	34,6	42,5	77,0	289
Agder	45	44	10	4	66	30	32,8	41,6	74,4	240
Rogaland	44	41	14	4	72	22	34,0	41,1	75,1	140
Vestlandet	37	52	11	6	66	28	34,3	42,3	76,6	344
Trøndelag	39	50	10	3	66	31	35,0	42,2	77,2	334
Nord-Norge	25	62	14	3	70	27	36,8	41,1	77,9	221
Hovedsakelig virksomhet, kvinnen										
Yrkesarbeid	34	53	13	4	64	31	35,7	42,1	77,9	2138
Annet	89	8	3	8	58	34	16,8	41,5	58,3	76
Hovedsakelig virksomhet, mannen										
Yrkesarbeid	36	52	13	4	65	32	35,1	42,4	77,4	2182
Annet	38	42	20	68	24	8	31,9	23,1	55,0	32
Ansatt/selvstendig, kvinnen										
Ansatt	36	53	11	4	66	30	34,8	42,0	76,8	2097
Selvstendig næringsdrivende	29	33	39	9	40	50	39,7	44,2	83,9	117
Ansatt/selvstendig, mannen										
Ansatt	35	53	12	5	69	26	35,0	41,2	76,3	1879
Selvstendig næringsdrivende	42	41	17	4	34	62	35,0	47,4	82,3	335
Ansatt/selvstendig, par										
Begge ansatt	35	54	11	4	70	26	34,9	41,2	76,0	1805
Hun ansatt, han selvstendig	44	42	14	4	35	61	34,1	47,4	81,5	292
Han ansatt, hun selvstendig	30	31	39	12	46	42	39,1	42,7	81,8	74
Begge selvstendige	27	35	38	4	28	67	40,9	47,2	88,2	43
Privat/offentlig, kvinnen										
Privat	33	51	15	4	63	33	35,8	42,3	78,1	969
Offentlig	37	52	10	5	65	30	34,4	42,1	76,4	1239

	Kvinnen			Partner			Gjennomsnitt			N
	1-34	35-44	45+	1-34	35-44	45+	Kvinnen	Partner	Par	
Privat/offentlig, mannen										
Privat	38	50	12	4	61	35	34,7	42,8	77,5	1637
Offentlig	28	57	15	6	74	20	36,3	40,0	76,3	541
Uoppgitt	43	47	10	5	70	25	33,5	40,4	73,9	36
Privat/offentlig, par										
Begge privat	33	52	15	4	61	36	35,8	42,8	78,5	810
Hun privat, han offentlig	33	48	19	8	72	19	36,1	39,8	75,9	144
Han privat, hun offentlig	42	48	9	4	62	34	33,6	42,8	76,4	824
Begge offentlig	26	61	13	5	74	20	36,3	40,2	76,5	395
Uoppgitt	42	50	8	4	74	21	33,0	40,0	73,0	41
Leder, kvinnen										
Ja	24	56	20	4	62	34	38,1	42,6	80,6	948
Nei	44	49	7	5	67	29	32,9	41,7	74,6	1235
Uoppgitt	41	40	19	5	30	66	33,1	47,2	80,3	31
Leder, mannen										
Ja	36	50	14	3	58	40	35,3	43,9	79,2	1273
Nei	34	55	10	7	76	17	34,7	39,2	73,9	836
Uoppgitt	40	47	14	5	48	48	34,2	44,2	78,3	105
Leder, par										
Ingen av partene leder	39	54	7	7	77	17	33,3	39,3	72,6	520
Han leder, hun ikke	47	46	7	3	60	37	32,6	43,5	76,0	654
Hun leder, han ikke	24	59	17	8	76	16	37,5	38,9	76,4	309
Begge ledere	24	54	22	2	55	43	38,5	44,2	82,6	604
Uoppgitt	41	44	14	4	44	52	33,7	45,0	78,6	127
Fleksibel arbeidstid, kvinnen										
Ja	30	54	15	4	63	33	36,0	42,3	78,3	1357
Nei	44	48	9	4	66	29	33,6	41,8	75,4	847
Fleksibel arbeidstid, mannen										
Ja	36	51	13	3	59	38	35,3	43,0	78,3	1401
Nei	34	53	13	7	71	22	35,0	40,5	75,5	693
Uoppgitt	42	51	7	4	81	15	32,9	40,8	73,7	120
Fleksibel arbeidstid, par										
Ingen fleksibel arbeidstid	38	52	10	6	72	22	34,5	40,7	75,2	330
Han fleksibel, hun ikke	47	45	9	3	60	37	33,3	42,8	76,2	465
Hun fleksibel, han ikke	31	54	15	7	71	22	35,5	40,4	75,9	362
Begge fleksibel arbeidstid	30	54	16	3	59	38	36,3	43,1	79,4	930
Uoppgitt	43	50	7	3	79	17	32,6	41,2	73,7	127
Yrkesgruppe, kvinnen										
Undervisning	27	58	14	2	72	25	36,9	42,3	79,2	297
Syke- og hjelpepleiere	55	41	3	6	61	33	31,1	42,4	73,6	341
Helse og sosial ellers	39	52	9	5	62	33	34,4	42,3	76,7	313
Ledere/akademikere	11	59	30	4	59	37	40,4	42,2	82,6	330
Andre høyskoleyrker	21	62	17	5	61	34	37,5	42,0	79,5	305
Kontor/salg/service	49	43	7	3	67	30	32,2	42,2	74,4	395
Andre yrker	41	51	8	6	66	28	32,8	41,2	74,0	156
Uoppgitt	27	55	18	6	72	22	37,8	41,0	78,8	77
Yrkesgruppe, mannen										
Undervisning	27	55	19	10	65	24	37,8	40,4	78,2	129
Syke- og hjelpepleiere	(19)	(65)	(16)	(25)	(64)	(11)	(37,4)	(34,3)	(71,6)	22
Helse og sosial ellers	30	56	14	5	63	32	35,5	41,3	76,8	62
Ledere/akademikere	35	51	15	2	54	44	35,8	44,0	79,7	488
Andre høyskoleyrker	36	52	12	4	65	31	34,9	42,4	77,3	430
Kontor/salg/service	34	50	16	10	75	15	34,3	38,6	72,9	217
Andre yrker	42	48	10	3	67	29	33,9	42,4	76,3	704
Uoppgitt	20	69	11	3	63	34	36,8	42,1	78,9	162

Tabell 5.13. Ulike arbeidstidskombinasjoner blant par der begge parter er yrkesaktive (minst 1 time per uke). Inndeling 1. Prosent

	Hun 1-34			Hun 35-44			Hun 45+			N
	Han 1-34	Han 35-44	Han 45 +	Han 1-34	Han 35-44	Han 45 +	Han 1-34	Han 35-44	Han 45 +	
Alle	2	23	11	2	36	14	1	5	7	2214
Kvinnens utdanning										
Ungdomsskole	1	32	10	2	34	12	0	4	5	524
Videregående skole	2	21	14	2	36	13	1	6	6	571
Universitet kort, humanistiske fag	3	21	13	6	30	12	-	4	12	96
Universitet kort, lærer	1	20	5	2	43	13	1	7	7	271
Universitet kort, økonomi og adm	1	8	11	1	41	19	2	6	12	114
Universitet kort, helse og sosial	3	24	15	2	33	15	-	3	4	302
Universitet kort, annet	3	14	8	4	36	18	2	8	7	88
Universitet, lang	1	7	3	1	40	21	1	10	14	198
Uoppgitt	6	20	21	-	41	-	-	4	7	50
Forholdet mellom partenes utdanning										
Kvinnen kortere enn mannen	2	27	14	2	32	12	0	2	7	532
Samme nivå	2	24	11	2	36	13	1	6	5	847
Kvinnen lengre enn mannen	1	19	11	3	37	16	0	6	8	588
Uoppgitt	3	15	8	0	43	15	1	8	7	247
Kvinnen helsemessig begrensning										
Ja	5	34	20	1	22	9	-	3	5	265
Nei	1	21	10	2	38	14	1	6	7	1949
Mannen kronisk sykdom eller lidelse										
Ja	8	18	11	5	31	13	2	4	6	171
Nei	1	23	11	2	37	14	0	6	7	2043
Kvinnens alder										
25-34 år	3	22	7	3	40	13	0	5	6	454
35-44 år	1	24	11	2	34	15	1	5	7	954
45-54 år	2	21	14	2	36	12	0	6	6	806
Aldersforskjell mellom partene										
Kvinnen minst 5 år eldre enn partner	5	23	10	3	41	7	-	2	8	41
Like gamle	2	22	12	2	36	14	1	5	6	1550
Kvinnen minst 5 år yngre enn partner	1	24	10	3	36	12	1	6	7	617
Barn										
Ingen barn under 20 år i husholdningen	3	16	8	2	44	12	0	7	7	640
Yngste barn 2-6 år, 1-3 barn	1	25	11	2	37	14	0	5	4	407
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	2	35	14	2	25	13	1	3	5	205
Yngste barn 7-12 år	1	26	12	2	31	15	1	5	7	543
Yngste barn 13-19 år	1	21	15	2	34	13	0	6	8	419
Sivilstatus										
Gift	2	24	13	2	34	13	1	5	7	1644
Samboende	2	18	7	2	43	15	1	7	6	570
Landsdel										
Oslo/Akershus	1	17	9	2	36	18	0	6	9	506
Hedmark/Oppland	3	20	11	4	37	16	-	5	6	139
Østlandet ellers	2	22	16	1	33	13	0	5	6	289
Agder	3	29	13	1	33	11	1	4	6	240
Rogaland	2	35	7	2	34	6	-	5	9	140
Vestlandet	3	22	12	3	37	13	1	7	3	344
Trøndelag	1	28	10	2	33	15	0	4	6	334
Nord-Norge	0	18	7	2	48	12	1	4	8	221
Hovedsakelig virksomhet, kvinnen										
Yrkesarbeid	2	22	11	2	37	14	1	6	7	2138
Annet	8	51	29	-	7	1	-	-	3	76
Hovedsakelig virksomhet, mannen										
Yrkesarbeid	2	23	11	2	36	14	0	6	7	2182
Annet	23	11	4	32	10	-	13	3	3	32
Ansatt/selvstendig										
Begge ansatt	2	25	8	2	40	12	0	5	5	1805
Hun ansatt, han selvstendig	2	13	29	1	19	21	1	2	11	292
Han ansatt, hun selvstendig	3	11	15	6	13	12	3	21	15	74
Begge selvstendige	3	7	16	1	15	19	1	5	32	43
Privat/offentlig										
Begge privat	2	20	12	1	35	16	1	6	8	810
Hun privat, han offentlig	3	23	7	5	39	4	1	10	9	144
Han privat, hun offentlig	1	27	14	2	31	15	0	3	5	824
Begge offentlig	3	17	5	2	49	10	1	8	5	395
Uoppgitt	-	31	12	4	39	7	-	5	3	41

	Hun 1-34			Hun 35-44			Hun 45+			N
	Han 1-34	Han 35-44	Han 45 +	Han 1-34	Han 35-44	Han 45 +	Han 1-34	Han 35-44	Han 45 +	
Leder										
Ingen av partene leder	4	28	7	3	43	8	0	5	1	520
Han leder, hun ikke	2	28	18	1	29	16	1	3	3	654
Hun leder, han ikke	2	20	3	5	47	7	2	9	6	309
Begge ledere	1	14	9	1	34	19	0	7	15	604
Uoppgitt	3	16	23	1	24	19	1	3	11	127
Fleksibel arbeidstid										
Ingen fleksibel arbeidstid	3	27	8	3	41	8	0	4	5	330
Han fleksibel, hun ikke	1	27	19	2	29	14	1	4	5	465
Hun fleksibel, han ikke	3	22	6	3	39	12	1	10	4	362
Begge fleksibel arbeidstid	1	18	11	2	35	17	1	5	10	930
Uoppgitt	2	31	10	1	44	5	1	5	2	127
Yrkesgruppe, kvinnen										
Undervisning	1	20	7	2	45	12	0	7	7	297
Syke- og hjelpepleiere	4	33	18	2	27	13	1	1	2	341
Helse og sosial ellers	2	22	15	2	35	14	0	5	4	313
Ledere/akademikere	1	7	4	2	39	18	2	13	16	330
Andre høyskoleyrker	1	13	7	4	42	17	0	6	10	305
Kontor/salg/service	1	33	15	1	30	12	0	4	3	395
Andre yrker	3	26	11	2	38	10	1	1	7	156
Uoppgitt	2	19	6	4	42	10	0	11	7	77
Yrkesgruppe, mannen										
Undervisning	5	14	8	4	44	7	2	7	10	129
Syke- og hjelpepleiere	(8)	(9)	(2)	(12)	(50)	(4)	(6)	(5)	(6)	22
Helse og sosial ellers	5	12	13	-	43	13	-	8	7	62
Ledere/akademikere	0	19	16	1	30	20	0	6	9	488
Andre høyskoleyrker	1	23	12	2	37	13	1	5	6	430
Kontor/salg/service	6	26	4	4	39	7	0	12	4	217
Andre yrker	1	29	12	2	34	12	0	4	6	704
Uoppgitt	1	11	8	1	48	19	1	4	7	162

Tabell 5.13 viser fordelingen for de ni kombinasjonene av kvinnens og mannens arbeidstid når vi for begge parter skiller mellom dem som arbeider 1-34 timer, 35-44 timer og minst 45 timer per uke. Den vanligste tilpasningen er at begge parter har det vi kan kalle en vanlig full jobb, dvs. at begge jobber 35-44 timer per uke. 36 prosent av parene har en slik tilpasning. Nest vanligst er det at hun arbeider 1-34 timer, mens han arbeider 35-44 timer. 23 prosent har en slik tilpasning. Ellers ser vi at i 11 prosent av parene har han lang ukentlig arbeidstid (minst 45 timer), mens hun jobber mindre enn 35 timer, og i 14 prosent av parene har han lang arbeidstid, mens hun jobber 35-44 timer. Til sammen har altså ett av fire par en tilpasning der han har lang arbeidstid, mens hun jobber mindre. Det er imidlertid forholdsvis sjeldent at begge parter jobber veldig mye. Kun i 7 prosent av parene arbeider begge minst 45 timer per uke.

Tabellen viser partenes kombinerte arbeidstid for ulike grupper av par. Jevnt over er ikke forskjellene mellom grupper veldig store, men en del variasjon finnes. Eksempelvis ser vi at en tilpasning der kvinnen har kort arbeidstid og mannen vanlig fulltid, er særlig vanlig blant par med yngste barn i alderen 2-6 år og som har minst tre barn. En tilpasning der begge parter arbeider 35-44 timer per uke er særlig vanlig blant par uten hjemmeboende barn og blant dem som er bosatt i Nord-Norge. Lang arbeidstid blant begge parter er forholdsvis sjeldent i de fleste grupper, bortsett fra i par der begge parter er selvstendig næringsdrivende. Her har om lag ett av tre par en slik tilpasning.

Multivariate analyser

Slike sammenhenger mellom to og to variabler som vises i tabell 5.13, for eksempel mellom kvinnens utdanning og parets arbeidstid, kan være vanskelige å tolke. Kanskje bunner forskjellen mellom kvinner med kort og lang utdanning egentlig i at disse gruppene har forskjellige typer jobber? For å få bedre innsikt i de ulike faktorenes betydning, har vi derfor laget analyser som tar hensyn til flere forklaringsfaktorer samtidig, såkalte multivariate analyser. Her undersøker vi altså de ulike faktorenes betydning, gitt at alt annet er likt. Vi inkluderer de samme forklaringsfaktorene som i tabell 5.13. Ettersom det er en klar sammenheng

mellom partenes yrke på den ene siden, og flere av de andre kjennetegnene ved partenes jobber på den annen (f. eks. hvorvidt man er ansatt eller selvstendig, jobber i offentlig eller privat sektor), kan vi ikke la disse variablene inngå i samme analyse. Vi presenterer derfor to modeller for hver analyse.

Ettersom den avhengige variabelen, parets yrkestilpasning, har hele ni mulige utfall, må vi gjøre noen valg med hensyn til hvilke grupper vi sammenligner. Vi viser resultater fra litt ulike inndelinger.

Når har begge parter lang arbeidstid?

Tabellene 5.14a og 5.14b viser resultater fra en logistisk regresjon av hvorvidt både kvinnen og mannen arbeider minst 45 timer per uke. Dette dreier seg altså om forholdsvis få par, kun 7 prosent (se tabell 5.13). Referansegruppen er her alle andre par, altså også par der kun en av partene har lang arbeidstid. For hver av forklaringsvariablene har vi valgt en referansegruppe som de øvrige gruppene sammenlignes med, merket "ref" i tabellene. Eksempelvis er kvinner med utdanning på videregående skole-nivå valgt som referansegruppe for kvinners utdanning. Tall (oddsrater) høyere enn 1 innebærer at par i den aktuelle gruppen har større sannsynlighet for å jobbe veldig mye, enn par i referansegruppen, gitt likhet med hensyn til de andre faktorene i tabellen. Tall mindre enn 1 innebærer mindre sannsynlighet for at begge parter har lang arbeidstid. Uthevet skrift og kursiv viser at effekten er statistisk utsagnskraftig, det vil si at det er lite trolig at den skyldes tilfeldigheter. Uthevet skrift markerer signifikans på 0,05-nivå, og kursiv markerer signifikans på 0,10-nivå. I tillegg til oddsforholdet, presenteres kjikvadratet i tabellene. Høye verdier her innebærer at effekten er statistisk signifikant. Eksempelvis innebærer et kjikvadrat på 2,71 at oddsforholdet er signifikant på 0,10-nivå, mens et kjikvadrat på 3,81 innebærer at oddsforholdet er signifikant på 0,05-nivå. For hver modell presenteres også en R^2 * (ofte kalt psuedo forklart varians) som gir et mål for modelltilpasning. Høye verdier viser at den valgte modellen forklarer mer enn lignende modeller med lavere verdier.

Selv om de bivariate analysene i tabell 5.13 viser forholdsvis små forskjeller mellom grupper av par når det gjelder andelen der begge parter har lang arbeidstid, finner vi flere klare sammenhenger i den multivariate analysen. Som vi ser i tabell 5.14a, har følgende grupper av par oftere enn andre lang arbeidstid: par der kvinnen har kort universitetsutdanning innen humanistiske fag, par der kvinnen har lang universitetsutdanning, par der enten han eller hun er selvstendig næringsdrivende, par der begge er selvstendig næringsdrivende, par der hun, men ikke han, er leder, og par der begge er ledere. Følgende grupper av par har sjeldnere enn andre lang arbeidstid: Par med barn i husholdningen, og særlig de med små barn (2-6 år), par bosatt i Agder-fylkene, par på Vestlandet og par der kun en av partene har fleksibel arbeidstid.

Tabell 5.14b viser betydningen av partenes yrke. Kjennetegn ved partenes jobber inngår ikke i modellen her, og heller ikke kvinnens utdanning. Ellers inngår de samme forklaringsfaktorer som i Tabell 5.14a. Disse har omtrent samme effekt i begge modeller. Derfor kommenterer vi kun effekter av kvinnens og mannens yrke her. Sammenlignet med par der kvinnen har et undervisningsyrke, har par der kvinnen er leder eller akademiker oftere lang arbeidstid. Når kvinnen er syke- eller hjelpepleier eller jobber innen kontor, salg og service, er det derimot sjeldnere at begge parter har lang arbeidstid. Når det gjelder mannens yrke, ser vi at lang arbeidstid for begge parter er sjeldnere når mannen jobber innen kontor, salg og service, enn når han har et undervisningsyrke.

Tabell 5.14a. Logistisk regresjon av hvorvidt begge jobber minst 45 timer per uke. Ref: alle andre (Analyseutvalg: gifte/samboende kvinner 25-54 år, i par der begge jobber minst en time per uke.)

	Oddsratio	Kjikavdrat
Kvinnens utdanning (ref: videregående)		
Ungdomsskole	0,73	1,07
Universitet, kort, humanistiske fag	1,98	2,96
Universitet, kort, lærer	1,07	0,04
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	1,67	1,83
Universitet, kort, helse og sosial	0,73	0,77
Universitet, kort, annet	1,06	0,02
Universitet, 5 år +	2,75	10,20
Uoppgitt	1,78	0,87
Partenes utdanning (ref: kvinnens kortest)		
Samme nivå	0,72	1,59
Kvinnen lengre enn partner	0,88	1,18
Uoppgitt	0,81	0,34
Kvinnen har helsemessige begrensinger		
Ja	0,90	0,11
Mannen har kronisk helseproblem		
Ja	0,79	0,42
Barn i husholdning (ref: ingen)		
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,36	9,01
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,28	8,30
7-12 år	0,60	3,00
13-19 år	0,86	0,28
Sivilstand (ref: gift)		
Samboer	0,73	1,72
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)		
35-44 år	1,39	1,14
45-54 år	0,88	0,63
Aldersforskjell (ref: samme alder)		
Partner minst 5 år yngre	0,94	0,01
Partner minst 5 år eldre	1,13	0,38
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)		
Østlandet ellers	0,95	0,03
Agder	0,51	3,25
Rogaland	1,34	0,66
Vestlandet	0,43	5,72
Trøndelag	0,66	1,67
Nord-Norge	1,22	0,40
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)		
Hun ansatt/han selvstendig	1,58	2,73
Han ansatt, hun selvstendig	2,19	4,07
Begge selvstendige	3,82	10,45
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)		
Hun offentlig/han privat	1,45	1,36
Han offentlig/hun privat	1,73	1,72
Begge privat	1,64	2,31
Uoppgitt	0,62	0,20
Leder (ref: ingen)		
Han leder, hun ikke	1,84	2,00
Hun leder, han ikke	3,73	8,95
Begge ledere	8,37	29,02
Uoppgitt	4,33	8,16
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)		
Han fleksibel, hun ikke	0,49	3,95
Hun fleksibel, han ikke	0,40	5,97
Begge fleksible	0,65	1,99
Uoppgitt	0,40	2,39

R²=0,17

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå.

Tabell 5.14b. Logistisk regresjon av hvorvidt begge jobber minst 45 timer per uke. Ref: alle andre (Analyseutvalg: gifte/samboende kvinner 25-54 år, i par der begge jobber minst en time per uke.)

	Oddsratio	Kjikkvadrat
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)		
Samme nivå	0,94	0,06
Kvinnen lengre enn partner	1,39	1,57
Uoppgitt	1,19	0,27
Kvinnen har helsemessige begrensinger		
Ja	0,87	0,22
Mannen har kronisk helseproblem		
Ja	0,80	0,38
Barn i husholdning (ref: ingen)		
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,43	6,81
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,39	4,80
7-12 år	0,82	0,40
13-19 år	1,08	0,09
Sivilstand (ref: gift)		
Samboer	0,73	1,91
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)		
35-44 år	1,31	0,89
45-54 år	0,89	0,59
Aldersforskjell (ref: same alder)		
Partner minst 5 år yngre	1,25	0,12
Partner minst 5 år eldre	1,16	0,60
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)		
Østlandet ellers	0,81	0,69
Agder	<i>0,54</i>	2,90
Rogaland	1,20	0,27
Vestlandet	0,40	7,18
Trøndelag	0,65	1,98
Nord-Norge	1,13	0,16
Kvinnens yrke (ref: undervisning)		
Syke- og hjelpepleiere	0,31	6,75
Helse og sosial ellers	0,54	2,47
Leder/akademikere	2,53	10,10
Andre høyskoleyrker	1,49	1,58
Kontor/salg/service	0,49	3,31
Andre yrker	1,75	2,05
Uoppgitt	0,94	0,01
Mannens yrke (ref: undervisning)		
Syke- og hjelpepleiere, helse og sosial ellers	0,62	0,71
Leder/akademikere	0,76	0,59
Andre høyskoleyrker	0,55	2,44
Kontor/salg/service	0,27	6,45
Andre yrker	0,59	1,98
Uoppgitt	0,52	2,04

R²=0,10

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Når har hun, men ikke han, lang arbeidstid?

Mens det er ganske vanlig at mannen har lang ukentlig arbeidstid, mens kvinnen jobber mindre, er det motsatte mønsteret forholdsvis sjeldent. Kun i 6 prosent av parene arbeider kvinnen minst 45 timer per uke, mens mannen jobber mindre (tabell 5.13). Tabellene 5.15a og 5.15b viser resultater fra logistiske regresjonsanalyser av hva som kjennetegner disse parene. Referansegruppen er da alle andre par, altså alle par der kvinnen jobber under 45 timer per uke, og par der både kvinnen og mannen har lang arbeidstid.

Vi ser dels de samme mønstrene som i analysen over, men det er også noen forskjeller. Tabellene 5.15a og 5.15b viser at følgende faktorer øker sjansen for at kvinnen, men ikke mannen, har lang ukentlig arbeidstid: at kvinnen har kort universitetsutdanning innen andre fag enn dem som er spesifisert i modellen, at paret er bosatt på Vestlandet, at hun er selvstendig næringsdrivende, mens han er ansatt, at begge er selvstendig næringsdrivende, at hun, men ikke han, har fleksibel arbeidstid og at hun har et ledende eller akademisk yrke. Følgende faktorer innebærer lavere odds for at kvinnen, men ikke mannen, har lang arbeidstid: hun har kort universitetsutdanning innen humanistiske fag eller helse- og sosialfag, hun

har nedsatt helse, små barn og mange barn i husholdningen, bare kvinnen arbeider i privat sektor, begge arbeider i privat sektor, hun er syke- eller hjelpepleier, mannen har et ledende eller akademisk yrke, eller han har et yrke klassifisert under ”andre yrker” (hovedsakelig jobber innenfor primærnæringene, transport og industri, håndverk og jobber uten krav til utdanning).

Tabell 5.15a. Logistisk regresjon av hvorvidt hun jobber minst 45 timer per uke, mens han jobber mindre. Ref: alle andre (Analyseutvalg: kvinner i par der begge jobber minst en time per uke.)

	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens utdanning (ref: videregående)		
Ungdomsskole	0,66	1,95
Universitet, kort, humanistiske fag	<i>0,38</i>	2,38
Universitet, kort, lærer	1,11	0,10
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	1,34	0,56
Universitet, kort, helse og sosial	0,38	5,34
Universitet, kort, annet	<i>2,04</i>	3,22
Universitet, 5 år +	1,48	1,47
Uoppgitt	0,37	1,47
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)		
Samme nivå	1,53	2,17
Kvinnen lengre enn partner	1,49	1,42
Uoppgitt	1,99	3,12
Kvinnen har helsemessige begrensinger		
Ja	0,50	3,67
Mannen har kronisk helseproblem		
Ja	1,17	0,23
Barn i husholdning (ref: ingen)		
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,64	1,79
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,27	6,03
7-12 år	0,87	0,25
13-19 år	0,75	1,03
Sivilstand (ref: gift)		
Samboer	1,11	0,20
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)		
35-44 år	1,42	1,30
45-54 år	1,31	2,84
Aldersforskjell (ref: samme alder)		
Partner minst 5 år yngre	0,32	1,18
Partner minst 5 år eldre	1,11	0,26
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)		
Østlandet ellers	1,00	0,00
Agder	0,78	0,42
Rogaland	1,11	0,06
Vestlandet	1,35	1,07
Trøndelag	0,83	0,30
Nord-Norge	0,76	0,54
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)		
Hun ansatt/han selvstendig	0,95	0,02
Han ansatt, hun selvstendig	4,65	17,17
Begge selvstendige	1,56	0,44
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)		
Hun offentlig/han privat	0,54	4,68
Han offentlig/hun privat	0,95	0,02
Begge privat	0,62	2,78
Uoppgitt	0,79	0,13
Leder (ref: ingen)		
Han leder, hun ikke	0,69	1,55
Hun leder, han ikke	1,38	1,23
Begge ledere	1,14	0,24
Uoppgitt	0,66	0,61
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)		
Han fleksibel, hun ikke	1,27	0,38
Hun fleksibel, han ikke	2,20	5,37
Begge fleksible	1,24	0,41
Uoppgitt	1,35	0,37

R²=0,11

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Tabell 5.15b. Logistisk regresjon av hvorvidt hun jobber minst 45 timer per uke, mens han jobber mindre. Ref: Alle andre (Analyseutvalg: kvinner i par der begge jobber minst en time per uke.)

	Oddsratio	Kjikkvadrat
Partners yrke (ref: undervisning)		
Syke- og hjelpepleiere	0,26	8,01
Helse og sosial ellers	0,84	0,25
Leder/akademikere	2,39	8,26
Andre høyskoleyrker	0,96	0,02
Kontor/salg/service	0,64	1,47
Andre yrker	0,46	2,07
Uoppgitt	1,97	2,21
Mannens yrke (ref: undervisning)		
Syke- og hjelpepleiere, helse og sosial ellers	0,89	0,05
Leder/akademikere	0,46	4,03
Andre høyskoleyrker	0,61	1,66
Kontor/salg/service	1,21	0,21
Andre yrker	<i>0,51</i>	3,17
Uoppgitt	0,54	1,65

R²=0,09

Også følgende uavhengige variabler inngår i modellen: Forholdet mellom partenes utdanning, kvinnens helse, mannens helse, barn, samboer/gift, kvinnens alder, forholdet mellom partenes alder, landsdel.

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Full jobb og lang arbeidstid: Hun, han eller begge?

I de multivariate analysene over er det kun to mulige utfall på den avhengige variabelen (begge har lang arbeidstid versus alle andre, bare hun har lang arbeidstid versus alle andre). Ved å definere flere mulige utfall på den avhengige variabelen, kan vi få et mer nyansert bilde av forskjellen mellom grupper. I tabellene 5.16a og 5.16b viser vi resultater fra en multivariat analyse med fem mulige utfall: en eller begge parter arbeider under 35 timer per uke (referansegruppe), begge arbeider 35-44 timer per uke, hun arbeider 35-44 timer og han arbeider minst 45 timer, han arbeider 35-44 timer per uke og hun minst 45 timer, begge arbeider minst 45 timer per uke. Siden vi her har definert en avhengig variabel med fem mulige utfall, benytter vi multinomisk logistisk regresjon. Samtlige grupper sammenlignes altså med referansegruppen - par der en eller begge har kort arbeidstid. Oppstillingen nedenfor viser andel og antall par i de ulike gruppene. Ettersom det er atskillig færre observasjoner i de to siste gruppene enn i de to første, skal det sterkere sammenhenger til for å få statistisk signifikante utslag her.

Fordeling:	%	N
En eller begge 1-34 timer per uke (referanse)	38	846
Begge 35-44 timer per uke	36	792
Hun 35-44 timer, han 45 timer +	14	306
Hun 45 timer +, han 35-44 timer	5	118
Begge 45 timer +	7	152
Totalt	100	2214

Tabellene 5.16a og 5.16b viser en rekke interessante funn, blant annet følgende:

Når kvinnen har 1-4 års lærerutdanning, øker sannsynligheten for at begge parter arbeider vanlig full tid. Dette gjenspeiler blant annet at lærere og førskolelærere ofte har full jobb, men sjelden veldig lang arbeidstid (jf tabell 5.13).

Kort universitetsutdanning innen økonomi og administrasjon for kvinnen, gir økt sannsynlighet for at begge parter har lang arbeidstid, samt for at kvinnen har vanlig full jobb, mens mannen jobber mye.

Lang universitetsutdanning for kvinnen gir økt sannsynlighet for alle de fire heltidskombinasjonene for paret, og særlig for at begge parter har lang arbeidstid. Dette gjenspeiler blant annet at kvinner med lang utdanning sjelden arbeider deltid, og at de oftere enn andre jobber veldig mye.

Tabell 5.16a. Multinomisk logistisk regresjon av ulike kombinasjoner av vanlig fulltid og lang fulltid blant par. Ref: par der en eller begge jobber under 35 timer per uke. (Analyseutvalg: par der begge parter jobber minst en time per uke)

	Begge 35-44 timer		Hun 35-44/han 45+		Hun 45+/han 35-44		Begge 45+	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens utdanning (ref: videregående)								
Ungdomsskole	0,95	0,09	0,84	0,66	0,63	1,92	0,67	1,56
Universitet, kort, humanistiske fag	0,64	2,43	0,55	2,44	0,34	2,74	1,38	0,58
Universitet, kort, lærer	1,72	7,68	1,17	0,33	1,35	0,67	1,38	0,79
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	1,57	2,57	1,78	2,95	1,52	0,73	2,40	4,21
Universitet, kort, helse og sosial	0,71	3,34	0,93	0,11	0,35	5,84	0,58	2,00
Universitet, kort, annet	1,16	0,23	1,12	0,09	1,98	2,04	1,21	0,13
Universitet, 5 år +	2,40	10,90	3,16	14,25	3,50	10,21	6,18	23,97
Uoppgitt	0,61	1,76	0,00	0,00	0,27	2,43	0,90	0,02
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)								
Samme nivå	1,19	1,37	1,05	0,07	1,50	1,65	0,78	0,85
Kvinnen lengre enn partner	1,35	2,75	1,23	0,78	1,88	2,95	1,06	0,03
Uoppgitt	1,82	6,24	2,37	7,97	3,10	6,73	1,33	0,50
Kvinnen har helsemessige begrensinger								
Ja	0,36	34,44	0,44	11,57	0,36	7,16	0,53	3,94
Mannen har kronisk helseproblem								
Ja	0,86	0,60	0,85	0,34	0,54	1,81	0,70	0,83
Barn i husholdning (ref: ingen)								
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,50	13,87	0,63	3,57	0,42	5,56	0,23	17,08
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,30	26,63	0,42	7,89	0,09	12,76	0,12	19,91
Yngste barn 7-12 år	0,53	13,27	0,82	0,77	0,56	3,22	0,42	7,48
Yngste barn 13-19 år	0,73	3,36	0,87	0,34	0,63	2,12	0,70	1,47
Sivilstand (ref: gift)								
Samboer	1,29	3,47	1,08	0,18	1,32	1,14	0,85	0,41
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)								
35-44 år	0,91	0,36	0,87	0,42	1,21	0,30	1,28	0,59
45-54 år	0,90	1,38	0,81	2,92	1,20	1,05	0,80	1,62
Aldersforskjell (ref: same alder)								
Partner minst 5 år yngre	1,09	0,05	0,45	1,43	0,35	0,97	0,81	0,09
Partner minst 5 år eldre	1,01	0,01	0,80	1,85	1,17	0,49	1,12	0,28
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)								
Østlandet ellers	0,90	0,35	0,78	1,25	1,00	0,00	0,87	0,24
Agder	0,61	6,15	0,36	12,98	0,43	3,53	0,33	7,96
Rogaland	0,86	0,37	0,30	9,06	1,05	0,01	1,04	0,01
Vestlandet	0,92	0,22	0,67	2,98	1,14	0,17	0,38	6,81
Trøndelag	0,92	0,18	0,79	0,98	0,76	0,54	0,60	2,27
Nord-Norge	1,69	5,81	1,01	0,00	0,89	0,07	1,55	1,52
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)								
Hun ansatt/han selvstendig	0,43	17,07	0,97	0,02	0,45	2,77	1,15	0,22
Han ansatt, hun selvstendig	0,28	11,09	0,51	2,03	2,45	4,23	1,45	0,76
Begge selvstendige	0,27	6,29	0,55	1,32	0,76	0,11	2,11	2,39
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)								
Hun offentlig/han privat	0,55	13,85	0,98	0,00	0,41	7,72	1,01	0,00
Han offentlig/hun privat	0,54	6,12	0,27	8,32	0,62	1,35	1,04	0,01
Begge privat	0,65	6,11	1,07	0,08	0,52	3,98	1,23	0,36
Uoppgitt	0,41	5,08	0,37	2,17	0,52	0,88	0,32	1,08
Leder (ref: ingen)								
Han leder, hun ikke	0,66	7,77	1,50	3,52	0,58	2,75	1,65	1,29
Hun leder, han ikke	1,27	1,84	1,03	0,01	1,50	1,50	4,43	10,72
Begge ledere	1,63	9,12	3,13	24,65	2,23	7,05	13,38	40,25
Uoppgitt	1,08	0,07	2,61	7,58	0,76	0,19	5,34	9,79
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)								
Han fleksibel, hun ikke	0,82	1,16	0,96	0,03	1,20	0,18	0,44	4,83
Hun fleksibel, han ikke	1,15	0,56	1,55	2,33	2,47	5,56	0,49	3,32
Begge fleksible	1,24	1,63	1,78	5,21	1,61	1,63	0,79	0,54
Uoppgitt	1,08	0,10	0,47	2,31	1,23	0,14	0,39	2,42

R²* 0,13

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Tabell 5.16b. Multinomisk logistisk regresjon av ulike kombinasjoner av vanlig fulltid og lang fulltid blant par. Ref: par der en eller begge jobber under 35 timer per uke. (Omfatter par der begge parter jobber minst en time per uke)

	Begge 35-44 timer		Hun 35-44/han 45+		Hun 45+/han 35-44		Begge 45+	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens yrke (ref: undervisning)								
Syke- og hjelpepleiere	0,28	41,72	0,56	4,75	0,09	17,97	0,15	15,98
Helse og sosial ellers	0,55	8,83	0,80	0,66	<i>0,52</i>	2,73	0,38	5,47
Ledere/akademikere	1,59	4,12	2,35	8,90	3,62	13,11	4,20	18,41
Andre høyskoleyrker	0,90	0,27	1,18	0,37	0,89	0,09	1,43	1,09
Kontor/salg/service	0,35	28,85	0,55	4,86	0,33	7,87	0,28	9,95
Andre yrker	0,58	4,69	0,71	0,94	0,21	5,65	1,23	0,25
Uoppgitt	0,85	0,26	0,67	0,70	1,51	0,63	0,85	0,08
Mannens yrke (ref: undervisning)								
Syke- og hjelpepleier, helse og sosial ellers	1,03	0,01	1,95	1,65	1,21	0,08	0,71	0,30
Ledere/akademikere	0,56	5,20	<i>2,01</i>	3,05	0,57	1,40	0,62	1,38
Andre høyskoleyrker	0,68	2,38	1,23	0,25	0,57	1,35	<i>0,45</i>	3,68
Kontor/salg/service	0,94	0,05	0,97	0,00	1,58	0,85	0,27	5,62
Andre yrker	<i>0,65</i>	3,10	1,43	0,78	0,61	1,13	<i>0,48</i>	3,19
Uoppgitt	1,22	0,41	2,78	5,06	0,80	0,14	0,66	0,67

R²* 0,09

Også følgende uavhengige variabler inngår i modellen: Forholdet mellom partenes utdanning, kvinnens helse, mannens helse, barn, samboer/gift, kvinnens alder, forholdet mellom partenes alder, landsdel.

Oddsreter markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsreter markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Nedsatt helse for kvinnen gir redusert sannsynlighet for alle tilpasninger der begge har full jobb. Dette gjenspeiler at yrkesaktive kvinner med nedsatt helse sjeldnere enn andre har full jobb.

Det å ha barn i husholdningen, særlig små barn og mange barn, gir redusert sannsynlighet for alle tilpasninger der begge har full jobb, og særlig for en tilpasning der begge har lang arbeidstid. Dette gjenspeiler i hovedsak at kvinner med barn sjeldnere enn andre har vanlig full jobb eller lang arbeidstid.

Par bosatt i Agder-fylkene har sjeldnere enn referansegruppen (par i Oslo og Akershus) tilpasninger der begge har full jobb. Særlig tilpasninger der begge jobber veldig mye, er sjeldnere i Agder-fylkene enn i Oslo-området. Dette bunner særlig i at kvinner i Agder-fylkene ofte jobber deltid.

Par i Nord-Norge har oftere enn referansegruppen en tilpasning der både kvinnen og mannen har vanlig full jobb. Dette reflekterer at vanlig full jobb er utbredt blant både kvinner og menn i Nord-Norge.

Det at hun er ansatt, mens han er selvstendig næringsdrivende, gir redusert sannsynlighet for en tilpasning der begge har vanlig fulltid, og der hun har lang arbeidstid og han vanlig full tid. Det at hun er selvstendig næringsdrivende, mens han er ansatt, gir redusert sannsynlighet for en tilpasning der begge har vanlig full tid, men økt sannsynlighet for at hun har lang arbeidstid og han vanlig full tid. Det at begge er selvstendig næringsdrivende, gir redusert sannsynlighet for at begge arbeider vanlig full tid, men ikke for tilpasninger der en eller begge har lang arbeidstid.

Det at hun arbeider i offentlig sektor og han i privat, reduserer sannsynligheten for tilpasninger der begge har vanlig full jobb, og der han har vanlig full jobb, mens hun har lang arbeidstid. Det at han arbeider i offentlig og hun i privat sektor, reduserer sannsynligheten for at begge har vanlig full jobb, og for at hun har vanlig full jobb og han lang arbeidstid. Det at begge arbeider i privat sektor reduserer sannsynligheten for at begge har vanlig full jobb, og for at han har vanlig full jobb, mens hun har lang arbeidstid.

Det at hun er leder, men ikke han, gir økt sannsynlighet for at begge har lang arbeidstid. Det at begge parter er ledere, gir økt sannsynlighet for alle tilpasninger der begge arbeider minst fulltid, og særlig for at begge har lang arbeidstid.

Ser vi på kvinnens yrke, finner vi at par der kvinnen er syke- eller hjelpepleier har redusert sannsynlighet for alle tilpasninger der begge parter arbeider fulltid, sammenlignet med referansegruppen (kvinner som har et undervisningsyrke). Dette gjenspeiler blant annet at kvinner i pleieyrker oftere arbeider deltid enn kvinner innen undervisning. Også når kvinnen arbeider innen helse- og sosial ellers, eller innen kontor, salg og service, har paret redusert sannsynlighet for nesten alle tilpasninger der begge har full jobb. Det at kvinnen har et ledende eller akademisk yrke, gir derimot økt sannsynlighet for alle tilpasninger der begge parter har full jobb, og særlig for tilpasninger der bare kvinnen, eller begge parter, har lang arbeidstid.

Tar vi utgangspunkt i mannens yrke, finner vi at par der mannen har et ledende eller akademisk yrke, har redusert sannsynlighet for en tilpasning der begge arbeider vanlig fulltid, men økt sannsynlighet for en tilpasning der hun arbeider vanlig full tid, mens han har lang arbeidstid. Referansegruppen er par der mannen arbeider innen undervisning. Det at mannen har et annet høyskoleyrke gir redusert sannsynlighet for en tilpasning der begge har vanlig full jobb, og en tilpasning der begge arbeider veldig mye. Det at mannen arbeider innen kontor, salg og service, gir redusert sannsynlighet for at begge parter har lang arbeidstid. Dette gjenspeiler blant annet at menn i slike yrker sjeldnere enn andre arbeider veldig mye (jf tabell 5.13).

Bare hun har lang arbeidstid, og begge har lang arbeidstid

Vi har også laget en multivariat analyse av hva som kjennetegner par der bare kvinnen arbeider minst 45 timer per uke, og par der begge parter arbeider 45 timer per uke. Begge disse gruppene kan sies å ha utradisjonelle tilpasninger i den forstand at kvinnen bruker mye tid i arbeidsmarkedet. Referansekategori er her alle par der hun arbeider 1-44 timer per uke, altså enten deltid eller det vi her kaller vanlig fulltid. Dette er altså en annen referansegruppe enn i de foregående tabellene, og dermed får vi også litt andre effekter av forklaringsvariablene. Vi har her definert en avhengig variabel med tre mulige utfall og benytter derfor multinomisk logistisk regresjon. Fordelingen under viser andelen par i de ulike gruppene. Hele 87 prosent tilhører referansegruppen, mens 6 prosent av parene har en tilpasning der hun har lang arbeidstid og han kortere arbeidstid, og 7 prosent av parene har en tilpasning der begge har lang arbeidstid. Resultatene vises i tabellene 5.17a og 5.17b.

Fordeling:	%	N
Hun 1-44 timer per uke (referanse)	87	1927
Hun 45 timer +, han 1-44 timer	6	135
Begge 45 timer+	7	152
Totalt	100	2214

Det at hun har lang arbeidstid, mens hans jobber mindre, representerer utvilsomt en utradisjonell tilpasning. Som vi ser av tabellene 5.17a og 5.17b, gir følgende faktorer økt sannsynlighet for denne tilpasningen: Hun har 1-4 års universitetsutdanning innenfor andre fagområder enn dem som er spesifisert her, hun er selvstendig næringsdrivende, mens han er ansatt, hun, men ikke han, har fleksibel arbeidstid, og hun har et ledende eller akademisk yrke. Følgende faktorer gir derimot redusert sannsynlighet for en slik tilpasning: Hun har kort universitetsutdanning innenfor helse og sosial, hun har helsemessige begrensninger, paret har små barn og mange barn, hun jobber i offentlig og han i privat sektor, hun er syke- eller hjelpepleier, han har et ledende eller akademisk yrke, og han jobber innenfor "andre yrker", altså i hovedsak jobber innenfor primærnæringene, transport, industri og håndverk og jobber uten krav til utdanning.

Økt sannsynlighet for at begge parter har lang arbeidstid finner vi når kvinnen har lang universitetsutdanning, når han er ansatt og hun er selvstendig næringsdrivende, når begge parter er selvstendig næringsdrivende, når hun, men ikke han, er leder, når begge parter er ledere, og når hun har et ledende eller akademisk yrke. Redusert sannsynlighet for at begge parter har lang arbeidstid finner vi når det er

barn i husholdningen, særlig små barn, blant par på Vestlandet, når kun en av partene har fleksibel arbeidstid, når kvinnen er syke- eller hjelpepleier, når kvinnen jobber innen kontor, salg og service, og når mannen har et høyskoleyrke.

Tabell 5.17a. Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45 timer +) og han kortere arbeidstid (1-44 timer), og om begge har lang arbeidstid (45 timer +). Ref: hun jobber 1-44 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 45+, han kortere		Hun 45+, han 45+	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens utdanning (ref: videregående)				
Ungdomsskole	0,64	2,16	0,70	1,30
Universitet, kort, humanistiske fag	0,40	2,12	1,85	2,38
Universitet, kort, lærer	1,12	0,12	1,06	0,03
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	1,41	0,75	1,72	2,02
Universitet, kort, helse og sosial	0,37	5,52	0,68	1,07
Universitet, kort, annet	2,07	3,32	1,14	0,07
Universitet, 5 år +	1,68	2,58	2,94	11,42
Uoppgitt	0,38	1,38	1,66	0,67
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)				
Samme nivå	1,50	1,94	0,74	1,33
Kvinnen lengre enn partner	1,48	1,37	0,91	0,10
Uoppgitt	1,98	3,09	0,86	0,18
Kvinnen har helsemessige begrensinger				
Ja	0,49	3,69	0,86	0,25
Mannen har kronisk helseproblem				
Ja	1,14	0,16	0,79	0,42
Barn i husholdning (ref: ingen)				
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,59	2,46	0,35	9,53
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,24	7,10	0,25	9,47
7-12 år	0,83	0,39	<i>0,59</i>	3,11
13-19 år	0,75	1,01	0,84	0,39
Sivilstand (ref: gift)				
Samboer	1,09	0,12	0,74	1,57
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)				
35-44 år	1,46	1,48	1,44	1,38
45-54 år	1,29	2,57	0,90	0,39
Aldersforskjell (ref: samme alder)				
Partner minst 5 år yngre	0,32	1,19	0,87	0,04
Partner minst 5 år eldre	1,13	0,36	1,15	0,49
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)				
Østlandet ellers	0,99	0,00	0,96	0,02
Agder	0,75	0,59	<i>0,50</i>	3,33
Rogaland	1,13	0,08	1,36	0,72
Vestlandet	1,26	0,63	0,44	5,36
Trøndelag	0,80	0,47	0,65	1,84
Nord-Norge	0,78	0,47	1,21	0,33
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)				
Hun ansatt/han selvstendig	0,99	0,00	<i>1,61</i>	2,88
Han ansatt, hun selvstendig	5,41	19,78	2,83	6,87
Begge selvstendige	2,20	1,36	4,17	11,41
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)				
Hun offentlig/han privat	0,56	4,23	1,38	1,02
Han offentlig/hun privat	1,01	0,00	1,79	1,93
Begge privat	0,65	2,32	1,57	1,88
Uoppgitt	0,78	0,13	0,61	0,21
Leder (ref: ingen)				
Han leder, hun ikke	0,69	1,49	1,80	1,86
Hun leder, han ikke	1,44	1,53	3,87	9,42
Begge ledere	1,32	1,02	8,51	29,37
Uoppgitt	0,68	0,52	4,11	7,53
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)				
Han fleksibel, hun ikke	1,21	0,24	0,49	3,78
Hun fleksibel, han ikke	2,05	4,44	0,43	5,01
Begge fleksible	1,21	0,32	0,65	1,92
Uoppgitt	1,27	0,23	0,40	2,37

R^{2a} 0,14

Oddsrate markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsrate markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Tabell 5.17b. Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45 timer +) og han kortere arbeidstid (1-44 timer), og om begge har lang arbeidstid (45 timer +). Ref: hun jobber 1-44 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 45+, han kortere		Hun 45 +, han 45 +	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens yrke (ref: undervisning)				
Syke- og hjelpepleiere	0,25	8,55	0,29	7,40
Helse og sosial ellers	0,81	0,33	0,53	2,58
Ledere/akademikere	2,70	10,63	2,82	12,36
Andre høyskoleyrker	0,99	0,00	1,49	1,56
Kontor/salg/service	0,63	1,66	0,48	3,55
Andre yrker	0,49	1,82	1,69	1,78
Uoppgitt	1,97	2,21	1,00	0,00
Mannens yrke (ref: undervisning)				
Syke- og hjelpepleier, helse og sosial ellers	0,85	0,09	0,61	0,73
Ledere/akademikere	0,44	4,32	0,70	0,93
Andre høyskoleyrker	0,57	2,07	0,53	2,83
Kontor/salg/service	1,08	0,03	0,28	6,19
Andre yrker	0,48	3,72	0,55	2,47
Uoppgitt	0,51	2,02	0,48	2,41

R²* 0,10

Også følgende uavhengige variabler inngår i modellen: Forholdet mellom partenes utdanning, kvinnens helse, mannens helse, barn, samboer/gift, kvinnens alder, forholdet mellom partenes alder, landsdel.

Oddsreter markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsreter markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Hun, han eller begge jobber deltid

Tabellene 5.18a og 5.18b viser resultater fra multivariate analyser av hva som kjennetegner par der en eller begge parter jobber mindre enn 35 timer per uke. Referansegruppen er da alle par der minst en av partene har full jobb, definert som minst 35 timer per uke. Resultatene her blir til dels et speilbilde av hva vi har vist i tidligere analyser. I den grad vi kan snakke om utradisjonelle tilpasninger her, gjelder dette par der bare mannen arbeider deltid.

Oppstillingen under viser andelen par i de ulike kategoriene. 62 prosent av parene inngår i referansegruppen. I 34 prosent av parene arbeider hun, men ikke han, deltid. I 3 prosent av parene arbeider han, men ikke hun, deltid. I 2 prosent av parene jobber begge parter deltid, altså under 35 timer per uke. I begge de to siste gruppene er det få observasjoner. Det skal derfor sterke effekter til for å få statistisk signifikans. Ettersom vi her har definert en variabel med fire mulige utfall, benytter vi også her multinomisk logistisk regresjon.

Fordeling:	%	N
Begge 35 timer + per uke (referanse)	62	1368
Hun 1-34 timer, han 35 timer +	34	739
Han 1-34 timer, hun 35 timer +	3	64
Begge 1-34 timer	2	43
Totalt	100	2214

Vi ser først på hvilke faktorer som har betydning for at hun, men ikke han, arbeider deltid. Sannsynligheten for en slik tilpasning øker når kvinnen har kort universitetsutdanning innen helse og sosial, når kvinnen har nedsatt helse, når det er barn i husholdningen, særlig små barn og mange barn, når kvinnen er minst 45 år gammel, når paret er bosatt i Agder-fylkene, når hun er ansatt og han selvstendig næringsdrivende, når en eller begge parter arbeider i privat sektor, når han er leder, men ikke hun, når kvinnen er syke- eller hjelpepleier, når hun arbeider innen helse og sosial ellers, når hun arbeider innen kontor, salg og service, når mannen har et ledende eller akademisk yrke eller et annet høyskoleyrke, og når mannen har en jobb klassifisert innenfor "andre yrker".

Redusert sannsynlighet for at hun, men ikke han, arbeider deltid, finner vi når kvinnen har kort universitetsutdanning som lærer, førskolelærer eller lignende, når hun har kort universitetsutdanning innen økonomi og administrasjon, når hun har lang universitetsutdanning, når paret bor i Nord-Norge, når kvinnen er leder, når begge har fleksibel arbeidstid og når kvinnen har et ledende eller akademisk yrke.

Når det gjelder sannsynligheten for at han, men ikke hun, arbeider deltid, finner vi færre klare sammenhenger, noe som blant annet bunner i at dette gjelder veldig få. Sannsynligheten for dette øker når mannen har nedsatt helse, når en eller begge parter er selvstendig næringsdrivende, når han arbeider i offentlig og hun i privat sektor, når hun, men ikke han er leder og når hun har et høyskoleyrke. Sannsynligheten for en slik tilpasning reduseres når begge er ledere, når han har et ledende eller akademisk yrke eller et annet høyskoleyrke, og når han arbeider i et yrke klassifisert under ”andre yrker”.

Tabell 5.18a. Multinomisk logistisk regresjon av om en av partene eller begge parter jobber mindre enn 35 timer per uke. Ref: par der begge jobber minst 35 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 1-34, han 35 +		Han 1-34, hun 35 +		Begge 1-34	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens utdanning (ref: videregående)						
Ungdomsskole	1,22	1,81	0,90	0,06	0,96	0,01
Universitet, kort, humanistiske fag	1,44	1,92	2,35	2,18	2,01	0,85
Universitet, kort, lærer	0,62	6,40	1,09	0,04	0,68	0,27
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	0,57	4,35	0,86	0,05	0,52	0,35
Universitet, kort, helse og sosial	1,50	5,57	0,76	0,31	1,53	0,54
Universitet, kort, annet	0,63	2,25	2,15	1,75	3,06	2,21
Universitet, 5 år +	0,28	22,06	0,61	0,71	0,89	0,02
Uoppgitt	2,64	7,17	0,00	0,00	2,94	1,35
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)						
Samme nivå	0,90	0,64	0,86	0,16	0,69	0,66
Kvinnen lengre enn partner	0,76	2,63	0,80	0,25	0,55	1,03
Uoppgitt	0,51	8,05	0,28	3,29	0,74	0,20
Kvinnen har helsemessige begrensinger						
Ja	2,71	43,13	0,38	2,24	5,74	21,23
Mannen har kronisk helseproblem						
Ja	0,76	1,86	4,91	23,08	9,22	31,03
Barn i husholdning (ref: ingen)						
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	2,45	24,62	0,95	0,01	0,53	1,03
Yngste bar 2-6 år, 3 barn +	4,19	42,92	1,17	0,06	2,43	1,74
7-12 år	1,89	14,62	1,09	0,04	0,95	0,01
13-19 år	1,40	4,42	1,03	0,01	0,86	0,08
Sivilstand (ref: gift)						
Samboer	0,81	2,48	0,89	0,11	0,93	0,03
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)						
35-44 år	1,14	0,63	0,96	0,01	0,50	1,81
45-54 år	1,20	3,86	0,95	0,05	0,66	2,26
Aldersforskjell (ref: same alder)						
Partner minst 5 år yngre	1,15	0,13	1,55	0,17	1,50	0,13
Partner minst 5 år eldre	1,00	0,00	1,43	1,51	0,83	0,21
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)						
Østlandet ellers	1,18	1,00	0,61	1,28	2,05	1,49
Agder	2,01	13,73	0,94	0,02	5,09	7,08
Rogaland	1,43	2,51	0,45	1,05	2,83	1,80
Vestlandet	1,18	0,96	0,91	0,05	3,45	4,79
Trøndelag	1,25	1,65	0,63	0,93	1,08	0,01
Nord-Norge	0,70	2,73	0,63	0,81	0,34	0,90
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)						
Hun ansatt/han selvstendig	1,34	2,89	3,12	4,87	5,05	6,03
Han ansatt, hun selvstendig	1,26	0,57	4,99	7,86	8,35	6,08
Begge selvstendige	1,17	0,14	9,12	6,00	11,07	3,16
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)						
Hun offentlig/han privat	1,76	12,36	1,41	0,66	0,43	3,03
Han offentlig/hun privat	1,77	5,11	2,76	3,82	1,28	0,14
Begge privat	1,58	7,02	0,65	0,82	0,40	2,88
Uoppgitt	2,61	6,20	2,04	0,66	0,00	0,00
Leder (ref: ingen)						
Han leder, hun ikke	1,42	6,16	0,50	2,31	0,44	3,25
Hun leder, han ikke	0,64	5,98	2,36	5,20	0,25	5,36
Begge ledere	0,52	17,04	0,29	6,74	0,03	15,04
Uoppgitt	0,86	0,36	0,28	2,72	0,18	3,90
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)						
Han fleksibel, hun ikke	1,27	1,85	0,88	0,07	0,77	0,19
Hun fleksibel, han ikke	0,79	1,68	0,91	0,05	0,96	0,01
Begge fleksible	0,76	3,00	0,75	0,49	0,76	0,27
Uoppgitt	1,16	0,39	0,52	0,66	1,17	0,04

R^{2*} = 0,16

Oddsrate markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsrate markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Tabell 5.18b. Multinomisk logistisk regresjon av ulike yrkestilpasninger blant par. Ref: par der begge jobber minst 35 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 1-34, han 35 +		Han 1-44, hun 35 +		Begge 1-34	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Partners yrke (ref: undervisning)						
Syke- og hjelpepleiere	3,31	0,42	1,99	1,44	12,88	9,42
Helse og sosial ellers	1,64	6,66	1,76	0,95	5,77	4,14
Ledere/akademikere	0,34	21,87	2,21	2,21	1,41	0,11
Andre høyskoleyrker	0,85	0,69	2,41	2,73	3,21	1,57
Kontor/salg/service	2,66	28,76	1,51	0,48	4,50	2,98
Andre yrker	1,40	1,97	2,64	2,29	6,10	3,69
Uoppgitt	0,99	0,00	2,87	1,90	2,79	0,59
Mannens yrke (ref: undervisning)						
Syke- og hjelpepleier, helse og sosial ellers	1,02	0,00	0,58	0,59	0,95	0,01
Ledere/akademikere	2,16	8,70	0,16	10,98	0,15	6,11
Andre høyskoleyrker	2,09	7,80	0,41	3,49	0,33	2,94
Kontor/salg/service	1,42	1,44	0,52	1,46	0,82	0,11
Andre yrker	2,12	8,59	0,34	5,32	0,28	4,65
Uoppgitt	1,09	0,07	0,27	4,15	0,21	3,27

R^{2a} 0,15

Også følgende uavhengige variabler inngår i modellen: Forholdet mellom partenes utdanning, kvinnens helse, mannens helse, barn, samboer/gift, kvinnens alder, forholdet mellom partenes alder, landsdel.

Oddsreter markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsreter markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Sannsynligheten for at både kvinnen og mannen jobber mindre enn 35 timer per uke øker når partene har nedsatt helse, når paret bor i Agder-fylkene eller på Vestlandet, når en eller begge er selvstendig næringsdrivende, når hun er syke- eller hjelpepleier, arbeider innen helse og sosial ellers, eller innen kontor, salg og service, og når hun har et yrke klassifisert under ”andre yrker”. Sannsynligheten for at begge jobber deltid reduseres når bare han, eller begge parter, arbeider i privat sektor, når en eller begge parter er ledere, når han har et ledende eller akademisk yrke, et annet høyskoleyrke, eller et yrke klassifisert under ”andre yrker”.

5.6. Utradisjonelle mønstre blant yrkesaktive par. Inndeling 2

Vi har hittil studert parets yrkestilpasning ved hjelp av en fast timeinndeling av begge parters arbeidstid. I dette avsnittet benytter vi en litt annen inndeling og viser andel par der han jobber mest, der partene jobber like mye, og der hun jobber mest. Det kan diskuteres hva som skal regnes som lik arbeidstid for partene. Her definerer vi dette som samme antall timer per uke, pluss/minus fire timer. Når han jobber mest, har han altså minst fem timer lengre ukentlig arbeidstid enn henne, og når hun jobber mest, har hun minst fem timer lengre ukentlig arbeidstid enn han. Vi kunne selvsagt ha valgt en annen timegrense, men mener fem timer er best ettersom det er såpass mye at partene trolig tillegger forskjellen en viss betydning. Fem timer lengre eller kortere arbeidstid enn partneren har konsekvenser for hvor mye tid partene kan disponere til fritidsaktiviteter, husarbeid, barneomsorg osv. Også her ser vi på par der begge parter er yrkesaktive – det vil si at de jobber minst en time per uke.

Hvor ofte jobber hun mer enn han?

Tabell 5.19 viser forholdet mellom partenes arbeidstid for alle yrkesaktive par sett under ett (til høyre i tabellen), samt i kombinasjon med om kvinnen arbeider 1-34 timer per uke, 35-44 timer per uke, eller 45 timer + per uke. Tabellen viser bivariate sammenhenger.

For alle par sett under ett ser vi at partene jobber like mye i 39 prosent av parene, han jobber mest i 50 prosent av parene, og hun mest i 10 prosent av parene. Det at hun jobber mest er forholdsvis sjeldent i alle grupper av par, bortsett fra par der mannen har en annen hovedsakelig virksomhet enn yrkesarbeid (f. eks. student eller pensjonist), par der hun er selvstendig næringsdrivende og han er ansatt, og par der hun er leder. Like lang arbeidstid for partene er imidlertid ganske vanlig i mange grupper og gjelder nesten halvparten av parene der hun har kort universitetsutdanning som lærer/førskolelærer eller innen økonomi eller administrasjon, der hun har lang universitetsutdanning, der det ikke er hjemmeboende

barn i husholdningen, og der hun har et ledende eller akademisk yrke eller et annet høyskoleyrke. Det at hun jobber mindre enn han er særlig vanlig når hun har utdanning på ungdomsskolenivå, når hun har nedsatt helse, når det er små barn og mange barn i husholdningen, blant par i Agder-fylkene, når hun er ansatt og han selvstendig næringsdrivende, når han, men ikke hun har et ledende yrke, og når hun jobber som syke- eller hjelpepleier eller innen salg, kontor og service.

Når vi kombinerer inndelingen i hvem av partene som jobber mest med en tredelt inndeling av kvinnens arbeidstid, får vi ni mulige utfall. For alle yrkesaktive par sett under ett, er det da to tilpasninger som dominerer, nemlig at hun jobber 1-34 timer per uke og mindre enn han (34 prosent), og at hun jobber 35-44 timer per uke og like mye som han (35 prosent). Det er dessuten 14 prosent der hun jobber 35-44 timer per uke og mindre enn han. De seks øvrige kombinasjonene er forholdsvis sjeldne (tabell 5.19).

I det følgende viser vi resultater fra noen multivariate analyser av hva som kjenner utvalgte yrkeskombinasjoner der kvinnen har vanlig full jobb eller lang arbeidstid og jobber like mye som, eller mer enn, partneren. De fleste av disse mønstrene kan vi karakterisere som utradisjonelle ettersom de avviker fra et mer tradisjonelt mønster med mannen på fulltid og kvinnen på deltid.

Tabell 5.19. Ulike arbeidstidskombinasjoner blant par. Inndeling basert på kvinnens arbeidstid og om hun jobber mer enn partneren, like mye som partneren eller mindre enn partneren (+/-5 timer)

	Hun 1-34 timer			Hun 35-44 timer			Hun 45 timer +			Alle			N
	Mindre	Like mye	Mer	Mindre	Like mye	Mer	Mindre	Like mye	Mer	Mindre	Like mye	Mer	
Alle	34	1	0	14	35	2	2	3	7	50	39	10	2214
Kvinnens utdanning													
Ungdomsskole	42	1	0	13	33	2	2	3	5	57	36	6	524
Videregående skole	35	1	0	13	35	3	2	3	8	50	39	11	571
Universitet kort, humanistiske fag	35	3	-	12	30	6	3	6	6	50	39	12	96
Universitet kort, lærer	25	1	0	14	42	2	2	3	9	42	46	12	271
Universitet kort, økonomi og adm	19	1	-	19	40	1	3	7	10	41	48	11	114
Universitet kort, helse og sosial	41	1	0	15	32	3	1	2	4	57	35	8	302
Universitet kort, annet	23	0	1	20	33	5	3	5	11	45	38	17	88
Universitet, lang	10	2	-	21	38	3	6	7	13	37	48	15	198
Uoppgitt	42	6	-	-	40	1	-	3	8	42	49	9	50
Forholdet mellom partenes utdanning													
Kvinnen kortere enn mannen	41	1	0	13	31	3	2	4	4	56	36	8	532
Samme nivå	35	1	0	14	35	2	2	3	7	51	39	10	847
Kvinnen lengre enn mannen	29	1	0	16	35	3	3	4	8	49	40	11	588
Uoppgitt	24	2	0	14	43	1	1	3	11	40	48	12	247
Kvinnen helsemessig begrensning													
Ja	58	2	0	10	21	2	2	1	5	68	24	7	265
Nei	31	1	0	15	37	3	2	4	7	48	42	10	1949
Mannen kronisk sykdom eller lidelse													
Ja	31	4	2	13	31	5	1	4	8	45	39	16	171
Nei	34	1	0	14	35	2	2	3	7	51	40	10	2043
Kvinnens alder													
25-34 år	30	2	0	15	39	2	2	3	6	47	44	9	454
35-44 år	35	1	0	15	33	2	2	4	7	52	38	10	954
45-54 år	35	1	0	13	35	3	3	3	7	51	39	10	806
Aldersforskjell mellom partene													
Kvinnen minst 5 år eldre enn partner	38	-	-	7	41	4	-	6	4	45	47	8	41
Like gamle	34	1	0	15	35	2	2	3	7	51	39	9	1550
Kvinnen minst 5 år yngre enn partner	34	1	0	13	35	3	2	4	8	49	40	11	617

Tabell 5.20a. Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst like mye som partneren, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst like mye som partneren. Ref: alle andre. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke.)

	Hun 45+ og minst like mye som partner		Hun 35-44 timer og minst like mye som partner	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnen utdanning (ref: videregående)				
Ungdomsskole	0,61	3,79	0,93	0,26
Universitet, kort, humanistiske fag	0,89	0,09	0,89	0,21
Universitet, kort, lærer	1,52	2,31	1,59	6,65
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	1,72	2,74	1,17	0,40
Universitet, kort, helse og sosial	0,49	5,14	0,74	3,09
Universitet, kort, annet	1,79	2,50	1,17	0,34
Universitet, 5 år +	2,17	7,74	1,19	0,71
Uoppgitt	0,98	0,00	0,98	0,00
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)				
Samme nivå	1,19	0,59	1,15	1,06
Kvinnen lengre enn partner	1,20	0,48	1,21	1,34
Uoppgitt	1,63	2,40	1,30	1,58
Kvinnen har helsemessige begrensinger				
Ja	0,42	10,16	0,38	33,22
Mannen har kronisk helseproblem				
Ja	1,23	0,56	1,32	2,23
Barn i husholdning (ref: ingen)				
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,31	18,13	0,54	13,67
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,17	20,82	0,42	16,65
7-12 år	0,53	6,70	0,56	13,40
13-19 år	0,59	4,92	0,74	3,92
Sivilstand (ref: gift)				
Samboer	1,02	0,01	1,23	2,75
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)				
35-44 år	1,58	3,31	0,97	0,04
45-54 år	1,08	0,32	0,96	0,30
Aldersforskjell (ref: same alder)				
Partner minst 5 år yngre	0,96	0,01	1,51	1,20
Partner minst 5 år eldre	1,26	1,86	1,13	1,17
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)				
Østlandet ellers	1,03	0,02	0,98	0,01
Agder	0,62	2,47	0,73	2,74
Rogaland	1,14	0,16	1,08	0,12
Vestlandet	0,82	0,61	1,07	0,18
Trøndelag	0,72	1,45	0,99	0,00
Nord-Norge	1,13	0,17	1,68	7,33
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)				
Hun ansatt/han selvstendig	0,77	0,93	0,45	17,81
Han ansatt, hun selvstendig	3,10	11,80	0,48	4,56
Begge selvstendige	2,54	4,95	0,44	3,13
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)				
Hun offentlig/han privat	0,59	4,62	0,58	14,03
Han offentlig/hun privat	1,00	0,00	0,79	1,07
Begge privat	0,74	1,43	0,60	10,75
Uoppgitt	0,69	0,44	0,57	2,32
Leder (ref: ingen)				
Han leder, hun ikke	0,69	1,99	0,57	16,77
Hun leder, han ikke	2,18	8,16	1,54	6,76
Begge ledere	2,23	11,47	0,93	0,23
Uoppgitt	0,93	0,03	0,75	1,14
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)				
Han fleksibel, hun ikke	0,92	0,08	0,93	0,19
Hun fleksibel, han ikke	1,36	1,16	1,14	0,54
Begge fleksible	1,11	0,14	1,11	0,44
Uoppgitt	0,77	0,36	0,98	0,01

R²* 0,11

Oddsreter markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsreter markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Når har hun lang arbeidstid eller vanlig full jobb og jobber minst like mye som partneren?

Tabellene 5.20a og 5.20b viser resultater av to multinomiske logistiske regresjonsanalyser av hvorvidt hun arbeider minst 45 timer per uke og minst like mye som partneren, og hvorvidt hun arbeider 35-44 timer per uke og minst like mye som partneren. Referansegruppen er da alle andre par, dvs. par der hun jobber 1-34

timer per uke, og par der hun jobber minst 35 timer per uke, men mindre enn partneren. Oppstillingen under viser andelen par i de ulike gruppene (tallene kan gjenfinnes i øverste rad i tabell 5.19).

Fordeling:	%	N
Hun jobber 1-34 timer per uke, eller 35 timer + og mindre enn partner (referanse)	52	1148
Hun 45 timer +, og minst like mye som partner	11	240
Hun 35-44 og minst like mye som partner	38	826
Totalt	100	2214

De variablene som har effekt i analysene, er langt på vei de samme som dem som har effekt i analysene tidligere i kapitlet. Eksempelvis ser vi at en tilpasning der hun har lang arbeidstid og jobber minst like mye som han, er særlig vanlig blant kvinner med lang universitetsutdanning, blant kvinner som er selvstendig næringsdrivende og blant kvinner som er ledere. Tilpasningen forekommer sjeldnere enn ellers når kvinnen har kort utdanning, når hun har nedsatt helse, når det er barn i husholdningen (særlig små barn), når hun jobber i offentlig og han i privat sektor, når hun er syke- eller hjelpepleier, jobber innen helse og sosial ellers, eller innen kontor, salg og service. Mange av de samme effektene finner vi også når vi ser på sannsynligheten for at hun jobber 35-44 timer per uke, og minst like mye som han. Det er imidlertid også enkelte forskjeller. Eksempelvis ser vi at det å ha kort universitetsutdanning som lærer eller førskolelærer gir økt sannsynlighet for denne siste tilpasningen, men ikke for den første. Dette gjenspeiler blant annet at kvinner i slike yrker ofte har full jobb, men ikke veldig lang arbeidstid. Vi ser også at det å bo i Nord-Norge gir økt sannsynlighet for denne siste tilpasningen, men ikke for den første. Også kvinner i Nord-Norge har ofte vanlig full jobb, men sjeldnere veldig lang arbeidstid.

Tabell 5.20b. Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst like mye som partneren, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst like mye som partneren. Ref: Alle andre. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke.)

	Hun 45+ og minst like mye som partner		Hun 35-44 timer og minst like mye som partner	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens yrke (ref: undervisning)				
Syke- og hjelpepleiere	0,17	22,35	0,37	29,54
Helse og sosial ellers	0,53	4,24	0,72	3,30
Ledere/akademikere	2,64	14,21	1,09	0,19
Andre høyskoleyrker	1,09	0,10	0,99	0,00
Kontor/salg/service	0,38	10,16	0,46	18,82
Andre yrker	0,78	0,48	0,74	1,77
Uoppgitt	2,05	3,17	1,34	0,94
Mannens yrke (ref: undervisning)				
Syke- og hjelpepleier, helse og sosial ellers	0,86	0,10	0,89	0,12
Ledere/akademikere	0,38	8,34	0,38	17,48
Andre høyskoleyrker	0,44	5,95	0,54	7,03
Kontor/salg/service	0,78	0,46	0,85	0,38
Andre yrker	0,38	8,38	0,52	8,62
Uoppgitt	0,47	3,39	0,74	1,19

R²* 0,08

Også følgende uavhengige variabler inngår i modellen: Forholdet mellom partenes utdanning, kvinnens helse, mannens helse, barn, samboer/gift, kvinnens alder, forholdet mellom partenes alder, landsdel.

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Hun har lang arbeidstid og jobber mer enn han, eller vanlig full jobb og jobber mer enn han

Som vi har sett, er det forholdsvis sjeldent at kvinnen jobber mer enn partneren. Tabellene 5.21a og 5.21b viser resultater fra multinomiske logistiske regresjonsanalyser av hva som kjennetegner par der kvinnen har lang arbeidstid og jobber mer enn partneren, og par der kvinnen har vanlig full jobb og jobber mer enn partneren. Som oppstillingen under viser, gjelder dette henholdsvis kun 7 og 2 prosent av alle par. Det skal derfor sterke sammenhenger til for å få statistisk signifikante effekter. Referansegruppen er her alle andre par, dvs. par der kvinnen jobber 1-34 timer per uke, eller minst 35 timer per uke, men mindre enn partneren eller like mye som han.

Fordeling:	%	N
Hun jobber 1-34 timer, eller 35 timer + og like mye som, eller mindre enn, partner	90	1993
Hun 45 timer +, og minst 5 timer mer enn partner	7	162
Hun 35-44 og minst 5 timer mer enn partner	2	59
Totalt	100	2214

Tabell 5.21a. Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst 5 timer mer enn partner, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst 5 timer mer enn partner. Ref: alle andre - hun jobber 1-34 timer per uke, eller 35 timer + per uke, men like mye som, eller mindre enn, partner. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 45+ og minst 5 timer mer enn partner		Hun 35-44 timer og minst 5 timer mer enn partner	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens utdanning (ref: videregående)				
Ungdomsskole	0,55	4,30	0,62	0,94
Universitet, kort, humanistiske fag	0,57	1,23	2,56	2,51
Universitet, kort, lærer	1,12	0,15	1,32	0,32
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	1,40	0,83	0,29	1,31
Universitet, kort, helse og sosial	0,42	5,68	0,97	0,00
Universitet, kort, annet	1,82	2,30	2,50	2,05
Universitet, 5 år +	1,63	2,65	1,57	0,63
Uoppgitt	0,66	0,46	1,46	0,10
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)				
Samme nivå	1,25	0,73	0,60	1,62
Kvinnen lengre enn partner	1,22	0,42	0,70	0,66
Uoppgitt	2,12	4,60	0,22	4,34
Kvinnen har helsemessige begrensinger				
Ja	0,72	1,25	0,48	1,98
Mannen har kronisk helseproblem				
Ja	1,19	0,32	3,10	9,26
Barn i husholdning (ref: ingen)				
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,56	3,36	0,62	0,91
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,27	7,19	0,84	0,07
7-12 år	1,02	0,01	0,95	0,01
13-19 år	0,71	1,59	0,96	0,01
Sivilstand (ref: gift)				
Samboer	0,97	0,02	0,90	0,08
Kvinnens alder (ref: 25-34 år)				
35-44 år	1,40	1,40	1,00	0,00
45-54 år	1,28	2,67	1,06	0,06
Aldersforskjell (ref: same alder)				
Mannen minst 5 år yngre	0,54	0,65	2,60	1,32
Mannen minst 5 år eldre	1,20	0,98	1,65	2,66
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)				
Østlandet ellers	1,19	0,43	0,84	0,17
Agder	0,83	0,28	0,46	1,67
Rogaland	1,10	0,05	0,40	1,33
Vestlandet	1,48	2,03	0,78	0,28
Trøndelag	0,99	0,00	0,65	0,74
Nord-Norge	1,11	0,10	1,05	0,01
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)				
Hun ansatt/han selvstendig	1,22	0,38	1,26	0,14
Han ansatt, hun selvstendig	6,17	27,11	2,71	2,16
Begge selvstendige	2,26	2,23	5,07	1,89
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)				
Hun offentlig/han privat	0,70	1,95	2,48	3,99
Han offentlig/hun privat	1,08	0,05	5,08	8,99
Begge privat	0,62	3,12	0,99	0,00
Uoppgitt	0,84	0,07	3,20	1,61
Leder (ref: ingen)				
Han leder, hun ikke	0,66	2,17	0,43	3,07
Hun leder, han ikke	1,54	2,42	3,84	13,03
Begge ledere	1,32	1,20	0,29	5,60
Uoppgitt	0,64	0,89	0,16	2,48
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)				
Han fleksibel, hun ikke	1,12	0,11	0,94	0,02
Hun fleksibel, han ikke	1,72	3,05	1,11	0,05
Begge fleksible	1,14	0,19	1,07	0,02
Uoppgitt	0,95	0,01	0,26	1,57

R²* 0,13

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Tabell 5.21b. Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst 5 timer mer enn partner, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst 5 timer mer enn partner. Ref: alle andre -hun jobber 1-34 timer per uke, eller 35 timer + per uke, men like mye som, eller mindre enn, partner. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 45+ og minst 5 timer mer enn partner		Hun 35-44 timer og minst 5 timer mer enn partner	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens yrke (ref: undervisning)				
Syke- og hjelpepleiere	0,29	9,63	0,70	0,49
Helse og sosial ellers	0,60	2,19	0,63	0,70
Ledere/akademikere	2,15	7,74	1,28	0,25
Andre høyskoleyrker	0,91	0,09	1,54	0,84
Kontor/salg/service	0,53	3,60	0,58	1,00
Andre yrker	0,64	1,12	1,06	0,00
Uoppgitt	1,62	1,30	0,48	0,45
Mannens yrke (ref: undervisning)				
Syke- og hjelpepleier, helse og sosial ellers	1,06	0,02	1,08	0,01
Ledere/akademikere	0,55	2,74	0,38	2,66
Andre høyskoleyrker	0,61	1,81	0,51	1,33
Kontor/salg/service	1,05	0,02	1,06	0,01
Andre yrker	0,56	2,62	0,67	0,54
Uoppgitt	0,45	2,98	0,54	0,76

$R^2=0,08$

Også følgende uavhengige variabler inngår i modellen: Forholdet mellom partenes utdanning, kvinnens helse, mannens helse, barn, samboer/gift, kvinnens alder, forholdet mellom partenes alder, landsdel.

Oddsratene markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsratene markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Hun har vanlig full jobb og jobber mindre enn, like mye som, eller mer enn, han

Vi har også laget en multivariat analyse av hva som kjennetegner kvinner som arbeider minst vanlig fulltid og mindre enn partneren, like mye som partneren, eller mer enn partneren. Oversikten under viser fordelingen for de ulike gruppene. Referansegruppen er her kvinner som jobber under 35 timer per uke, noe som gjelder 36 prosent av kvinnene i analysen.

Fordeling:	%	N
Hun jobber 1-34 timer (referanse)	36	782
Hun 35 timer +, mindre enn han	16	366
Hun 35 timer +, like mye som han	38	845
Hun 35 timer + og mer enn han	10	221
Totalt	100	2214

Resultatene fra de multinomiske logistiske regresjonsanalysene vises i tabellene 5.22a og 5.22b, og vi ser her mange av de mønstrene vi har sett i de foregående analysene. Kvinner med lang universitetsutdanning har økt sannsynlighet for alle de tre tilpasningene vi studerer her, noe som blant annet bunner i at de ofte arbeider minst vanlig fulltid. Kvinner med nedsatt helse har redusert sannsynlighet for samtlige tre tilpasninger, noe som reflekterer at de ofte jobber mindre enn vanlig fulltid. En partner med nedsatt helse gir redusert sannsynlighet for en tilpasning der kvinnen arbeider minst 35 timer per uke og mer enn partneren, men ikke for noen av de andre tilpasningene. Dette gjenspeiler blant annet at menn med nedsatt helse sjelden har veldig lang arbeidstid. Det å ha barn i husholdningen gir redusert sannsynlighet for samtlige tre tilpasninger, og det samme gjelder det å bo i Agder-fylkene. Det å bo i Nord-Norge gir derimot økt sannsynlighet for en tilpasning der kvinnen jobber minst 35 timer per uke og har omtrent like lang arbeidstid som partneren. Par der kvinnen er selvstendig næringsdrivende og mannen ansatt, har økt sannsynlighet for en tilpasning der kvinnen jobber minst full tid og har lengre arbeidstid enn mannen. Det samme gjelder par der hun, men ikke han, er leder. Det at begge er ledere gir økt sannsynlighet for samtlige tilpasninger, noe som blant annet gjenspeiler at kvinner med lederoppgaver oftere enn andre arbeider fulltid. Kvinner som arbeider som syke- eller hjelpepleiere har redusert sannsynlighet for samtlige tilpasninger, og det samme gjelder kvinner som arbeider innen kontor, salg og service.

Tabell 5.22a. Multinomisk logistisk regresjon av om hun jobber minst 35 timer per uke og mindre enn partneren, minst 35 timer per uke og like mye som partneren, og om hun jobber 35 timer per uke og mer enn partneren. Ref: hun jobber 1-34 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 35 timer + og mindre enn partner		Hun 35 timer + og like mye som partner		Hun 35 timer + og mer enn partner	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens utdanning (ref: videregående)						
Ungdomsskole	0,87	0,46	0,91	0,35	0,53	5,71
Universitet, kort, humanistiske fag	0,61	1,87	0,75	1,03	0,72	0,60
Universitet, kort, lærer	1,30	1,05	1,77	7,95	1,58	2,49
Universitet, kort, økonomi og administrasjon	1,85	3,47	1,76	3,88	1,66	1,55
Universitet, kort, helse og sosial	0,77	1,30	0,67	4,44	0,44	7,09
Universitet, kort, annet	1,39	0,82	1,32	0,77	2,35	4,35
Universitet, 5 år +	3,73	18,82	2,71	12,99	3,86	15,20
Uoppgitt	0,00	0,00	0,54	2,62	0,40	2,27
Partenes utdanning (ref: kvinnen kortest)						
Samme nivå	1,06	0,11	1,18	1,23	1,08	0,11
Kvinnen lengre enn partner	1,37	2,00	1,34	2,57	1,26	0,71
Uoppgitt	1,91	4,71	1,71	4,89	1,95	3,65
Kvinnen har helsemessige begrensinger						
Ja	0,43	14,45	0,30	46,97	0,37	13,52
Mannen har kronisk helseproblem						
Ja	0,91	0,11	1,16	0,50	1,75	4,21
Barn i husholdning (ref: ingen)						
Yngste barn 2-6 år, 1-2 barn	0,64	3,60	0,41	21,49	0,33	13,86
Yngste barn 2-6 år, 3 barn +	0,32	13,54	0,25	34,07	0,16	19,58
7-12 år	0,77	1,40	0,47	18,23	0,65	2,80
13-19 år	0,93	0,13	0,69	4,65	0,63	3,25
Sivilstand (ref: gift)						
Samboer	1,15	0,61	1,28	3,09	1,11	0,23
Mannens alder (ref: 25-34 år)						
35-44 år	0,83	0,80	0,94	0,16	1,11	0,14
45-54 år	0,83	2,56	0,86	2,67	1,05	0,10
Aldersforskjell (ref: samme alder)						
Mannen minst 5 år yngre	0,39	1,98	1,11	0,06	0,89	0,03
mannen minst 5 år eldre	0,87	0,83	1,05	0,16	1,33	2,44
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)						
Østlandet ellers	0,71	2,59	0,83	1,09	0,93	0,07
Agder	0,37	14,37	0,53	9,94	0,45	5,80
Rogaland	0,38	8,18	0,81	0,76	0,68	0,96
Vestlandet	0,66	3,47	0,79	1,60	1,02	0,01
Trøndelag	0,72	2,18	0,81	1,18	0,76	0,91
Nord-Norge	1,06	0,04	1,58	4,16	1,51	1,62
Ansatt/selvstendig (ref: begge ansatt)						
Hun ansatt/han selvstendig	1,16	0,53	0,48	13,28	0,95	0,03
Han ansatt, hun selvstendig	0,67	0,90	0,44	5,28	3,07	8,85
Begge selvstendige	0,80	0,22	0,68	0,81	1,88	1,19
Offentlig/privat (ref: begge offentlig)						
Hun offentlig/han privat	0,91	0,20	0,54	13,64	0,68	2,28
Han offentlig/hun privat	0,48	3,78	0,56	5,00	1,03	0,01
Begge privat	0,95	0,04	0,64	6,37	0,54	4,98
Uoppgitt	0,42	2,00	0,42	4,63	0,66	0,48
Leder (ref: ingen)						
Han leder, hun ikke	1,34	1,97	0,64	8,66	0,52	6,44
Hun leder, han ikke	1,50	2,16	1,57	5,56	2,89	16,72
Begge ledere	3,41	31,11	1,81	12,91	1,71	4,59
Uoppgitt	2,30	6,25	1,09	0,09	0,62	1,04
Fleksibel arbeidstid (ref: ingen)						
Han fleksibel, hun ikke	0,73	1,49	0,81	1,30	0,89	0,15
Hun fleksibel, han ikke	1,23	0,62	1,14	0,45	1,66	3,01
Begge fleksible	1,41	2,21	1,24	1,52	1,29	0,89
Uoppgitt	0,72	0,76	0,92	0,11	0,65	0,89

R²* 0,12

Oddsreter markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Oddsreter markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

Tabell 5.22b. Multinomisk logistisk regresjon av om hun jobber minst 35 timer per uke og mindre enn partneren, minst 35 timer per uke og like mye som partneren, og om hun jobber 35 timer per uke og mer enn partneren. Ref: hun jobber 1-34 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)

	Hun 35 timer + og mindre enn partner		Hun 35 timer + og like mye som partner		Hun 35 timer + og mer enn partner	
	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat	Oddsratio	Kjikkvadrat
Kvinnens yrke (ref: undervisning)						
Syke- og hjelpepleiere	0,44	10,88	0,27	41,44	0,19	23,82
Helse og sosial ellers	<i>0,63</i>	3,06	0,62	5,62	0,44	6,57
Ledere/akademikere	3,23	17,53	2,42	13,18	4,22	21,82
Andre høyskoleyrker	1,28	0,89	1,12	0,26	1,19	0,32
Kontor/salg/service	0,46	9,42	0,36	26,06	0,30	14,69
Andre yrker	0,73	0,88	0,70	1,99	0,60	1,78
Uoppgitt	0,47	2,15	0,15	0,19	1,32	0,38
Mannens yrke (ref: undervisning)						
Syke- og hjelpepleier, helse og sosial ellers	1,10	0,04	0,90	0,08	1,05	0,01
Ledere/akademikere	1,12	0,10	0,42	10,91	0,33	9,16
Andre høyskoleyrker	0,84	0,24	0,51	6,48	0,40	6,31
Kontor/salg/service	0,70	0,73	0,72	1,25	0,83	0,23
Andre yrker	0,89	0,10	0,49	7,95	0,40	6,85
Uoppgitt	1,71	1,65	0,97	0,01	0,53	1,88

R²* 0,09

Også følgende uavhengige variabler inngår i modellen: Forholdet mellom partenes utdanning, kvinnens helse, mannens helse, barn, samboer/gift, kvinnens alder, forholdet mellom partenes alder, landsdel.

Odds-rater markert med uthevet skrift er signifikante på 0,05-nivå. Odds-rater markert med kursiv er signifikante på 0,10-nivå

5.7. Oppsummering

Det har vært en klar tilnærming mellom kvinners og menns arbeidstid de siste tiåra, men kvinner bruker fremdeles mindre tid i yrkeslivet enn menn. I dette kapitlet sammenholder vi kvinnens og mannens arbeidstid på parnivå, og spør hvor vanlig det er med utradisjonelle tilpasninger der partene jobber omtrent like mye, eller der kvinnen jobber mer enn mannen. Vi spør også hva som kjennetegner par med slike utradisjonelle tilpasninger. Vi ser på gifte og samboende kvinner 25-54 år og deres partnere og baserer oss på kvinnens opplysninger om egen og partnerens vanlige ukentlige arbeidstid. Ettersom mange foreldre har permisjon når barna er helt små, kan det være uklart hvilken arbeidstid de henviser til i dette spørsmålet. Derfor holder vi kvinner med barn under to år utenfor i analysene.

Innen den komparative velferdsstatsforskningen er det utviklet flere typologier for pars yrkestilknytning og arbeidstid, men disse passer ikke helt for vårt formål i denne analysen. Vi har derfor laget egne kategoriseringer. Når vi sammenholder kvinnens og mannens arbeidstid, får vi mange mulige kombinasjoner. Vi må derfor gjøre en del forenklinger og velge ut noen kombinasjoner for nærmere analyse. I dette kapitlet ser vi først på samtlige par, uavhengige av om partene er yrkesaktive eller ikke. Hovedvekten ligger imidlertid på par der begge parter er yrkesaktive, målt ved at de arbeider minst en time per uke. Vi lager flere ulike inndelinger og foretar både bivariate og multivariate analyser for å vise hva som kjennetegner par med utradisjonelle tilpasninger.

For par der begge er yrkesaktive baserer vi oss i hovedsak på to inndelinger:

- For begge parter skiller vi mellom en arbeidstid på 1-34 timer per uke, 35-44 timer per uke og 45 timer + per uke. Dette kaller vi henholdsvis deltid, vanlig fulltid og lang arbeidstid. Dette gir ni mulige kombinasjoner for paret. Vi undersøker særlig hva som kjennetegner par der begge jobber minst 35 timer per uke, og par der kvinnen har lang arbeidstid, mens mannen har kortere, samt par der begge parter har lang arbeidstid.
- Kvinners arbeidstid deles i tre på samme måte som over, og for hver kategori skiller vi mellom kvinner som jobber mindre enn partneren, like mye som partneren, og mer enn partneren. Å jobbe mindre og mer enn partneren er her definert som at man jobber minst 5 timer mer eller mindre. Også dette gir ni mulige kombinasjoner, og vi undersøker særlig hva som kjennetegner kvinner med vanlig full jobb som jobber like mye som, eller mer enn, partneren, samt kvinner med lang arbeidstid som jobber like mye som, eller mer enn, partneren.

Vi ser på betydningen av følgende faktorer: Kvinnens utdanningsnivå og utdannings-type, forholdet mellom kvinnens og mannens utdanning, kvinnens og mannens helse, hvorvidt det er barn i husholdningen eller ikke, yngste barns alder og antall barn, hvorvidt kvinnen er gift eller samboer, kvinnens alder, aldersforskjell mellom partene, landsdel for bosted, hvorvidt partene er ansatt eller selvstendig næringsdrivende, hvorvidt de arbeider i offentlig eller privat sektor, hvorvidt de er ledere, hvorvidt de har fleksibel arbeidstid eller ikke, samt hva slags yrke de har.

De ulike analysene gir litt forskjellige bilder av hva som har betydning for parets yrkestilpasning, men en del mønstre skiller seg ut. Her oppsummerer vi punktvis noen funn fra analysene i kapitlet.

- Kvinner bruker mindre tid til yrkesarbeid enn menn. De jobber oftere deltid, har sjeldnere veldig lang arbeidstid og er litt oftere ikke yrkesaktive. Ser vi alle kvinner i analyseutvalget under ett, er det 11 prosent som ikke er i jobb, 32 prosent som jobber 1-34 timer per uke, 46 prosent som jobber 35-44 timer per uke, og 11 prosent som jobber minst 45 timer per uke. For deres partnere er de tilsvarende andelene henholdsvis 6 prosent, 4 prosent, 61 prosent og 29 prosent.
- I gjennomsnitt har kvinnene en ukentlig arbeidstid på 31,2 timer når vi ser både yrkesaktive og ikke yrkesaktive under ett. Gjennomsnittet blant partnerne er 39,6 timer per uke, og gjennomsnittet for paret 70,8 timer. Kvinnens arbeidstid utgjør altså i gjennomsnitt 44 prosent av parets samlede arbeidstid.
- Parets samlede arbeidstid varierer mye mellom grupper, og ettersom kvinners arbeidstid varierer mer enn menns, er det særlig variasjonen i kvinners arbeidstid som bidrar til variasjonen mellom par. Kvinnes utdanningsnivå er blant de faktorer som har stor betydning i denne sammenheng. Par der kvinnen har utdanning på ungdomsskolenivå har en gjennomsnittlig arbeidstid på 65,9 timer per uke, mot hele 82,5 timer blant par der kvinner har lang universitets-utdanning.
- Kun i 6 prosent av parene jobber begge parter veldig mye, dvs. minst 45 timer per uke.
- Menn med lang arbeidstid har oftest en partner som jobber atskillig mindre enn dem selv. Kvinner med lang arbeidstid har sjelden en partner som jobber noe særlig mindre enn dem selv.
- Blant par der begge parter er yrkesaktive (arbeider minst en time per uke), er den samlede ukentlige arbeidstiden 77,1 timer. Gjennomsnittet for kvinner er 35 timer per uke og gjennomsnittet for partnerne er 42,1 timer per uke.
- Blant par der begge parter er yrkesaktive, er det 36 prosent der begge parter arbeider vanlig fulltid (35-44 timer per uke), 14 prosent der hun arbeider vanlig fulltid, mens han har lang arbeidstid (minst 45 timer per uke), 5 prosent der hun har lang arbeidstid, mens han har vanlig fulltid, og 7 prosent der begge parter har lang arbeidstid. I 38 prosent av parene jobber minst en av partene (oftest kvinnen) mindre enn 35 timer per uke.
- Blant par der begge er yrkesaktive, jobber kvinnen mer enn partneren (minst fem timer mer) i 10 prosent av parene, partene har omtrent like lang arbeidstid i 39 prosent av parene, mens mannen har lengst arbeidstid i 50 prosent av parene.
- Kombinasjonen av en tredelt arbeidstid for kvinner og en tredeling for hvem av partene som jobber mest (minst fem timer mer enn den andre), viser at følgende to tilpasninger er mest utbredt: Kvinnen jobber 35-44 timer per uke og like mye som partneren, og kvinnen jobber 1-34 timer per uke og mindre enn partneren. Henholdsvis 35 og 34 prosent av parene har slike tilpasninger. I 10 prosent av parene jobber kvinnen minst 45 timer per uke og har like lang arbeidstid som partneren, eller lengre arbeidstid enn han.

Multivariate analyser av hvilke faktorer som har betydning for utradisjonelle tilpasninger viser blant annet følgende:

- Kvinner med lang universitetsutdanning har oftere enn andre kvinner en tilpasning der de selv har vanlig full tid eller lang arbeidstid, og jobber like mye som partneren, eller mer enn partneren. Det er imidlertid forholdsvis få kvinner

med lang universitetsutdanning – kun 7 prosent av kvinner i par der begge er yrkesaktive har slik utdanning.

- Kvinner med 1-4 års universitetsutdanning som lærer eller førskolelærer, har oftere enn andre en tilpasning der de selv jobber vanlig fulltid og minst like mye som partneren. De skiller seg imidlertid ikke ut ved at de oftere enn andre har lang arbeidstid. Dette gjenspeiler at lærere ofte har full jobb, men sjelden veldig lang arbeidstid.
- Kvinner med kort universitetsutdanning innen helse og sosialfag, har sjeldnere enn andre tilpasninger med kvinnen i vanlig fulltid eller lang arbeidstid. Dette gjenspeiler at kvinner i helse- og omsorgssektoren ofte jobber deltid. Tar vi utgangspunkt i kvinnens yrke, og ikke i typen utdanning, finner vi det samme mønsteret. Kvinnelige syke- og hjelpepleiere har sjeldnere enn andre en tilpasning med full jobb, og har også sjeldnere enn andre minst like lang arbeidstid som partneren.
- Kvinner med 1-4 års universitets- eller høgskoleutdanning innen økonomi og administrasjon har oftere enn andre vanlig full jobb og minst like lang arbeidstid som partneren. Dette gjenspeiler blant annet kvinner med denne type utdanning sjeldnere enn andre kvinner har kort arbeidstid.
- Nedsatt helse for kvinnen gir redusert sannsynlighet for tilpasninger med kvinnen på fulltid og for tilpasninger der hun jobber like mye som partneren.
- Nedsatt helse for partneren gir økt sannsynlighet for tilpasninger der kvinnen har full jobb og jobber mer enn partneren. Dette bunner i at menn med nedsatt helse oftere har kort arbeidstid enn menn uten nedsatt helse.
- Utradisjonelle tilpasninger er vanligere blant kvinner uten barn i husholdningen enn blant kvinner med barn i husholdningen. Små barn og mange barn gir redusert sannsynlighet for at kvinnen har vanlig full jobb eller lang arbeidstid, og for at hun jobber minst like mye som partneren. Barn trekker altså fremdeles i retning av en tradisjonell fordeling av yrkesarbeidet blant par.
- Kvinner bosatt i Agder-fylkene har oftere en andre en tradisjonell tilpasning der de jobber mindre enn partneren. De har sjeldnere enn andre full jobb og lang arbeidstid og jobber oftere deltid.
- Kvinner i Nord-Norge har oftere enn andre en tilpasning med vanlig full jobb og minst like lang arbeidstid som partneren. De skiller seg imidlertid ikke ut ved at de oftere enn andre har lang arbeidstid og jobber minst like mye som partneren.
- Par der hun er selvstendig næringsdrivende, mens han er ansatt, har oftere enn andre en utradisjonell tilpasning ved at hun har lang arbeidstid og jobber mer enn partneren. Det er imidlertid få par der hun er selvstendig næringsdrivende og han ansatt, - kun 3 prosent av parene der begge parter er yrkesaktive.
- Par der begge parter er selvstendig næringsdrivende har oftere enn andre en tilpasning der begge har lang arbeidstid. Dette gjenspeiler at selvstendig næringsdrivende gjennomgående jobber mer enn ansatte. Også par der begge er selvstendig næringsdrivende utgjør kun et lite mindretall av samtlige par – kun to prosent av par der begge er yrkesaktive.
- Kvinner med en partner i privat sektor har sjeldnere enn andre utradisjonelle tilpasninger ved at de selv har minst full jobb og jobber minst like mye som partneren eller mer enn partneren. Dette gjelder uansett om kvinnen selv arbeider i offentlig eller privat sektor. Menn i privat sektor har altså ofte en partner som jobber mindre enn dem selv.
- Det at han, men ikke hun, har lederoppgaver på jobben, reduserer sannsynligheten for at paret har en utradisjonell tilpasning. Det at hun, men ikke han, har lederoppgaver, gir økt sannsynlighet for utradisjonelle tilpasninger. I slike par har hun oftere enn ellers full jobb eller lang arbeidstid og jobber like mye som partneren, eller mer enn partneren.
- Foruten kvinner i pleieyrker og kvinner som jobber innen helse og sosial ellers, er det kvinner innen kontor, salg og service, som skiller seg ut ved at de sjeldnere enn andre har en utradisjonell fordeling av yrkesarbeidet. De har sjeldnere minst full jobb og jobber sjeldnere like mye som partneren.

Alt i alt viser analysene i dette kapitlet at det er en nær sammenheng mellom det kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Norge og en tradisjonell fordeling av yrkesarbeidet blant par ved at deltid er utbredt i mange kvinnedominerte yrker, mens lang arbeidstid er utbredt i mange mannsdominerte yrker. Det er imidlertid viktig å merke seg at kvinnelige lærere ofte har full jobb selv om dette også ofte regnes som et typisk kvinneyrke. Kvinnelige lærere jobber ofte like mye som partneren, men har sjelden veldig lang arbeidstid. Selvstendige næringsdrivende jobber ofte mer enn ansatte, og i par der kvinnen er selvstendig næringsdrivende, mens partneren er ansatt, er det ofte kvinnen som jobber mest. Det er imidlertid forholdsvis få kvinner som er selvstendig næringsdrivende. Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet kommer også til syne ved at de fleste kvinner jobber i offentlig sektor, og ved at menn som arbeider i privat sektor nesten alltid har en partner som arbeider mindre enn dem selv.

Analysene viser også at kvinnens utdanningsnivå har betydning for fordelingen av yrkesarbeidet i paret. Kvinner med lang universitetsutdanning har høyere yrkesdeltakelse og lengre arbeidstid enn kvinner med kort utdanning.

Videre viser analysen at det å ha barn bidrar til en mer tradisjonell fordeling av yrkesarbeidet, og at det fremdeles er klare forskjeller mellom kvinner i ulike deler av landet. Kvinner i Agder-fylkene har en mer tradisjonell familie- og yrkesrolle enn kvinner ellers, mens kvinner i Nord-Norge oftere enn andre jobber minst like mye som partneren sin.

Referanser

- Bernhardt, E., T. Noack og T. H. Lyngstad (2008): Shared housework in Norway and Sweden: advancing the gender revolution, *Journal of European Social Policy*, **18**, 275-288.
- Borchorst, A., Christensen, A-D. og Siim, D. (2002) "Diskurser om køn, magt og politikk i Skandinavi". I A. Borchorst (red.): *Kønsmagt under forandring*. Hans Reitzels Forlag, København.
- Brunborg, H., B. Slagsvold og T. Lappegård (2009): Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG): LOGG 2007 – en stor undersøkelse om livsløp, generasjon og kjønn, *Samfunnsspeilet 1*, 2009, Statistisk sentralbyrå, 2-8.
- Chamberlayne, P. (1993) "Women and the state: Changes in roles and rights in France, West Germany, Italy and Britain, 1970-1990." Pp. 170-193 in *Women and Social Policies in Europe. Work, Family and the State*, edited by J. Lewis. Aldershot: Edward Elgar Publications.
- Diehl, C., M. Koenig og K. Ruckdeschel (2009): Religiosity and gender equality: comparing natives and Muslim migrants in Germany, *Ethnic and Racial Studies*, **32** (2), 278-301.
- Ellingsen, D. (2010): Sørlandet stadig på etterskudd, *Samfunnsspeilet 1*, 2010, Statistisk sentralbyrå, 15-22.
- Ellison, C. G. og J. P. Bartowski (2002): Conservative Protestantism and the Division of Household Labor Among Married Couples, *Journal of Family Issues*, **23** (8), 950-985.
- Haas, B. (2005): The Work-Care Balance: Is it Possible to Identify Typologies for Cross-National Comparisons? *Current Sociology*, **53** (3), 487-508.
- Haas, B., N. Steiber, M. Hartel, C. Wallace (2006): Household employment patterns in and enlarged European Union. *Work, employment and society*, **20** (4), 751-771.
- Hirsch, A. Aa. (2010): Nytt mål på likestilling mellom kvinner og menn i kommunene, *Samfunnsspeilet 1*, 2010, Statistisk sentralbyrå, 2-14.
- Kitterød, R. H. (2005): *Han jobber, hun jobber, de jobber. Arbeidstid blant par av småbarnsforeldre*, Rapporter 2005/10, Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R. H. (2007): "Far jobber nesten alltid mest. Arbeidstid blant par av foreldre." I E. Kvande og B. Rasmussen (red): *Arbeidslivets klemmer. Paradokser i det nye arbeidslivet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kitterød, R. H. og M. Rønsen (2010a): Untraditional couples in a neo-traditional setting. Which women perform as much paid work as their partner? Discussion paper no 607, Statistisk sentralbyrå.
- Kitterød, R. H. og M. Rønsen (2010b): Yrkesarbeid blant par. Når jobber hun minst like mye som han? *Samfunnsspeilet 1*, 2010, Statistisk sentralbyrå, 43-54.
- Kjeldstad, R. og T. Lappegård (2009): Mest fornøyd med (delvis) likestilling, *Samfunnsspeilet 1*, 2009, Statistisk sentralbyrå, 52-57.

- Kjeldstad, R. og J. E. Kristiansen (2001): Constructing a regional gender equality index: Reflections on a first experience with Norwegian data, *Statistical Journal of the United Nations ECE*, **18**, 41-49.
- Lappegård, T. og B. Slagsvold (2007a): Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) – Analysemuligheter, Notater 2007/7, Statistisk sentralbyrå.
- Lappegård, T. og B. Slagsvold (2007b): Livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) – Ny stor undersøkelse om familie, arbeid og helse i Norge, *Samfunnsspeilet 1*, 2007, Statistisk sentralbyrå, 46-52.
- Magnussen, M.-L., T. S. Mydland og G. Kvåle (2005): Arbeid ute og hjemme: Sørlandske mødres valg og vurderinger. Rapport fra prosjektet Likestilling og arbeidsliv på Agder, FoU-rapport nr. 5/2005, Agderforskning.
- Repstad, P. (2009): A softer God and a more positive anthropology: Changes in a religiously strict region in Norway, *Religion*, **39**, 126-131.
- Repstad, P. (2000): *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart*, 2. utg. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Repstad, P. (1992): "Sørlandspietismen – status og fremtidsutsikter." I: B. Slettan (red.): *Vekkingsrørsler på Agder. Sprengstoff i folkekyrkja?* ADH-serien 39, 1992.
- Ringdal, K. (2001): Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode, (Unity and Diversity. Social Science Research and Quantitative Methodology), Oslo: Fagbokforlaget.
- Ryen, A. (2002): "Husmorlandets siste skanse". I: J. P. Knudsen og H. Skjeie (red.): *Hvitt stakitt og fiberoptikk. Regionale myter – regional makt*. Kristiansand: Høgskoleforlaget.
- Skrede, K. (2004): Familiepolitikken grense - ved "likestilling light"? I A. L. Ellingsæter og A. Leira (red): *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Solheim, J. og Teigen, M. (2006) "Det kjønnssegregerte arbeidslivet — likestillingens snublestein?", *Tidsskrift for kjønnsforskning* 3:5-20.
- Sørensen, B. Aa. (1982) "Ansvarsrasjonalitet: Om mål-middel tenkning blant kvinner". I H. Holter (red.): *Kvinner i fellesskap*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Vaage, O. (2002) *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*. Statistiske analyser 52, Statistisk sentralbyrå.
- Wærnes, K. (1982) *Kvinneperspektiver på sosialpolitikken*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Wærnes, K. (1984) "The Rationality of Caring". I M. Söder (red.): *Economic and Industrial Democracy* **5**, (2), Sage, London.
- Zhang, L. (2008): Religious affiliation, religiosity, and male and female fertility, *Demographic Research*, **18** (8), 233-261.

Vedlegg A: Indekser benyttet i kapittel 4 for mannens relative deltagelse i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid og barneomsorg

Spørsmål stilt for å beskrive fordelingen av husarbeid i husholdet

Jeg skal nå nevne noen vanlige arbeidsoppgaver i hjemmet. For hver av oppgavene vil jeg at du skal si om det er du eller din partner som vanligvis gjør denne oppgaven. Oppgavene er

Matlaging
Oppvask (inklusive rydde inn/ut av oppvaskmaskin)
Vasking og stryking av tøy
Innkjøp av dagligvarer
Rengjøring, rydding av bolig
Vedlikehold og småreparasjoner i og rundt boligen (**ikke inkludert i indeksen benyttet i kapittel 4**).

Er det

- D. alltid du
- E. vanligvis du
- F. du og samboer/ektefelle omtrent like mye
- G. vanligvis samboer/ektefelle
- H. alltid samboer/ektefelle
- I. alltid eller vanligvis en annen person

som gjør denne oppgaven?

Spørsmål stilt for å beskrive fordelingen av barneomsorg i husholdet

Jeg skal nevne noen oppgaver som må gjøres når man bor sammen med barn, og for hver oppgave vil jeg at du skal fortelle hvem som vanligvis gjør denne oppgaven. Oppgavene er

å kle på barna, eller passe på at de er skikkelig kledd
å legge barna eller se til at de legger seg
å være hjemme med barna når de er syke
å leke med barna og/eller delta i deres fritidsaktiviteter
å hjelpe barna med leksene (**kun hvis et eller flere av barna er 6 år eller mer**)
å bringe barna til/fra skole, barnehage, barnepasser eller fritidsaktiviteter (**kun hvis et eller flere av barna er 6 år eller mer**).

Er det

alltid du
vanligvis du
du og samboer/ektefelle omtrent like mye
vanligvis samboer/ektefelle
alltid samboer/ektefelle
alltid eller vanligvis andre i husholdet
alltid eller vanligvis noen som ikke bor i husholdet
barna gjør det selv

som gjør denne oppgaven?

Indekser benyttet i kapittel 4 for mannens relative involvering (graden av likedeling)

Basert på svarene på spørsmål i – v for husarbeid og på spørsmål i – iv for barneomsorg konstruerer vi indekser som måler mannens relative involvering eller deltagelse for hver aktivitet. Skårene går fra 5 til 1 hvor skåre 5 betyr at mannen alltid gjør aktiviteten, 4 at han vanligvis gjør den, 3 at partene gjør omtrent like mye av denne aktiviteten, 2 at kvinnen vanligvis gjør den og 1 at hun alltid gjør den. Mannens deltagelse eller involvering er altså størst når indeksen har verdien 5, minst når den er 1.

I tillegg lager vi additiv indeks for graden av likedeling av tradisjonelt kvinnedominert husarbeid generelt hvor verdien er summen av skårene på indeksene for de fem husarbeidsaktivitetene og en additiv indeks for graden av likedeling av barneomsorg generelt hvor verdien er summen av skårene på indeksene for de fire barneomsorgsaktivitetene. Verdiene på den additive indeksen for husarbeid generelt går da fra 25 (høy grad av relativ deltagelse fra far) til 5 (lav grad av relativ deltagelse fra far), mens den additive indeksen for barneomsorg generelt går fra 20 til 4.

Vedlegg B: Definisjon av funksjonshemming

a. Spørsmål stilt for å måle respondentens funksjonshemming og behov for hjelp og pleie

(1) Har du noen langvarig sykdom, kronisk helseproblem eller varig funksjonshemming? (ja/nei)

(2) Begrenses du i dine daglige gjøremål på grunn av dårlig helse, psykiske problemer eller funksjonshemming? (ja/nei) MED DAGLIGE GJØREMÅL MENES FOR EKSEMPEL HUSARBEID, HANDLING ELLER TRANSPORT

(3) (HVIS HELSE BEGRENSER DAGLIGE AKTIVITETER)

Jeg kommer nå til å lese opp noen aktiviteter som du kanskje utfører i løpet av en vanlig dag. Vi ønsker å vite om du vanligvis kan utføre aktiviteten uten hjelp fra andre, med noe hjelp fra andre, eller om du ikke kan utføre aktiviteten. Kan du ...

a. handle mat (1: UTEN HJELP, 2: MED NOE HJELP, 3: KAN IKKE UTFØRE AKTIVITETEN)

b. gjøre lettere husarbeid som å vaske opp, tørke støv og re opp senger

c. gjøre tyngre husarbeid som å støvsuge, vaske golv og flytte møbler

d. vaske klær

e. benytte offentlige transportmidler.

(4) Du har sagt at du trenger hjelp til ulike gjøremål. Jeg skal nå stille noen flere spørsmål om hjelp til mer personlige ting. Kan du uten hjelp fra andre, med noe hjelp fra andre, eller kan du ikke ...

f. ... dusje eller vaske deg

g. ... kle på deg

h. ... bevege deg fra seng til stol

i. ... spise oppskåret mat

j. ... gå på toalettet.

Spørsmål 3a-e utgjør en IADL skala (Instrumental activities of daily living), spørsmål 4f-j en ADL skala (Personal Activities of Daily Living). Personer som trenger hjelp til en eller flere av de praktiske aktivitetene (IADL), antas å ha behov for hjelp, og hvis de trenger hjelp til en eller flere av de personlige aktivitetene (ADL), antas å ha behov for pleie,

I den analysen som presenteres her, blir de som svarer 'ja' på spørsmål 2 definert som funksjonshemmede, mens de som svarer bekreftende, det vil si '1' eller '2', på minst ett av spørsmålene 3a-e eller 4f-j, defineres som hjelpetrequende. Funksjonshemmede som ikke er hjelpetrequende etter denne definisjonen, sies å ha 'funksjonsbegrensning'.

b. Spørsmål stilt for å måle samboers/ektefelles funksjonshemming og behov for hjelp og pleie

Opplysninger om samboers/ektefelles helsetilstand og funksjonsbegrensning er hentet fra et generelt spørsmål om noen i husholdningen har permanente helseproblemer, funksjonsbegrensninger og behov for hjelp:

Har noen av de du bor sammen med en langvarig sykdom, kronisk helseproblem, funksjonshemming eller psykiske problemer? Hvis så, hvem? (JA/NEI; JA=PERMANENT HELSEPROBLEM)

(2) Begrenses han/hun i sine daglige gjøremål pga. denne sykdommen/kroniske helseproblemet/funksjonshemmingen (1) i stor grad, (2) i noen grad, (3) i liten grad eller (4) ikke i det hele tatt?

(3) Har han/hun behov for hjelp til daglige gjøremål? (ja/nei) MED DAGLIGE GJØREMÅL MENES FOR EKSEMPEL HUSARBEID, HANDLING ELLER TRANSPORT

(4) Har han/hun behov for hjelp til personlig pleie? (ja/nei).

I denne analysen blir de som svarer 1, 2 eller 3 på spørsmål 2 definert som funksjonshemmet, mens de som svarer 'ja' på minst ett av spørsmålene 3 eller 4, defineres som hjelpetrequende.

c. Sammenhengen mellom respondentens kjønn og opplysningene om partenes funksjonshemming og behov for hjelp

Noen ganger er det kvinnen, noen ganger mannen, som svarer på spørsmål om egen og partners helse, funksjonshemming og behov for hjelp. Tallene blir noe forskjellige etter om det er kvinner eller menn som svarer. Av tabellen under ser vi at i de tilfellene hvor mannen svarer, fremstår 15 prosent av mennene som funksjonshemmet og 9 prosent av kvinnene som å ha behov for hjelp, mens når mannen svarer, er de tilsvarende tallene 10 og 4 prosent.

Andel av respondentene og deres partnere med funksjonshemming og behov for hjelp etter respondentens kjønn. Prosent

	Funksjonshemmet		Behov for hjelp	
	Respondentens kjønn		Respondentens kjønn	
Informasjon om:	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
Respondenten	10	16	3	9
Partneren	15	15	4	3

Figurregister

2.1. Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid og klassifisering av ulike grupper av par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid	14
2.2. Fordeling av kvinner og menn i ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid	16
2.3. Fordeling av kvinner og menn i ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg.....	16

Tabellregister

2.1.	Potensielle grupper av norske par etter holdning til kjønnsroller og likestilling i husarbeid og/eller barneomsorg	13
2.2.	Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid	13
2.3.	Klassifisering av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg	14
2.4.	Fordeling av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i husarbeid	15
2.5.	Fordeling av ulike grupper par basert på holdninger til kjønnsroller og menns relative involvering i barneomsorg	15
2.6.	Betydningen av utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen <i>likestilte</i> og <i>ustemte</i> sammenlignet med å befinne seg i gruppen <i>tradisjonelle</i> . Husarbeid. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell	18
2.7.	Betydningen av utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen <i>likestilte</i> og <i>ustemte</i> sammenlignet med å befinne seg i gruppen <i>tradisjonelle</i> . Barneomsorg. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell	19
2.8.	Betydningen av fars uttak av permisjon kontrollert for utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen <i>likestilte</i> og <i>ustemte</i> sammenlignet med å befinne seg i gruppen <i>tradisjonelle</i> . Husarbeid. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell	19
2.9.	Betydningen av fars uttak av permisjon kontrollert for utvalgte kjennetegn ved individet, partner og familie for sannsynligheten av å befinne seg i gruppen <i>likestilte</i> og <i>ustemte</i> sammenlignet med å befinne seg i gruppen <i>tradisjonelle</i> . Barneomsorg. Kvinner og menn. Odds ratio fra multinomisk regresjonsmodell	20
3.1a.	Forhold mellom religion og likestilling. Fire "dimensjoner" på individnivå	24
3.1b.	Forhold mellom religion og likestilling. Seks "dimensjoner" på individnivå	24
3.2.	Kvinner og menn fordelt etter viktighet av tro og religion, religiøs deltakelse og trossamfunn. Prosent	26
3.3.	Gjennomsnittsskår på kvinnedominert og mannsdominerte husarbeid etter religiøs tro, religiøs deltakelse og andre bakgrunnskjenntegn	27
3.4.	Rapportert deling av kvinnedominert og mannsdominert husarbeid mellom partene i samliv etter religiøs tilknytning og IOs kjønn. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 4	28
3.5.	Tre sett av multivariate modeller med hhv. religiøs tro og religiøs praksis som uavhengig variabel, og hhv. kvinnedominert og mannsdominert husarbeid som avhengig variabel	29
3.6a.	Betydningen av religiøs tro for mannens relative deltakelse i kvinnedominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter	30
3.6b.	Betydningen av religiøs praksis for mannens deltakelse i kvinnedominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter	31
3.7a.	Betydningen av religiøs tro for kvinnens deltakelse i mannsdominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter	32
3.7b.	Betydningen av religiøs praksis for kvinnens deltakelse i mannsdominert husarbeid. Ustandardiserte regresjonskoeffisienter	33
4.1a.	Fordeling av husarbeid i par 18-61 år med barn 1 – 19 år. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent	41
4.1b.	Fordeling av barneomsorg i par 18-61 år med barn 1 – 13 år. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent	43
4.2a.	Par 18-61 år med barn 1 – 19 år etter bakgrunnsinformasjon. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent	44
4.2b.	Par 18-61 år med barn 1 – 19 år etter inntekt og arbeid. Par med og uten funksjonsbegrensning/hjelpebehov. Prosent	46
4.3.	Uavhengige variabler inkludert i de tre regresjonsmodellene	47
4.4.	Betydningen av funksjonshemming for mannens deltakelse i tradisjonelt kvinnedominert husarbeid og barneomsorg i hjemmet. Regresjonskoeffisienter	48
5.1.	Kvinnens og partners arbeidstid, inndeling 1. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent og gjennomsnitt	56
5.2.	Krysskjøring av kvinnens og mannens arbeidstid, inndeling 1. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent	56
5.3.	Partners arbeidstid blant kvinner og menn med ulik arbeidstid, inndeling 1. Prosent	57
5.4.	Kvinnens og partners arbeidstid, inndeling 2. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent og gjennomsnitt	57
5.5.	Krysskjøring av kvinnens og mannens arbeidstid, inndeling 2. Gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet. Prosent	57
5.6.	Partners arbeidstid blant kvinner og menn med ulik arbeidstid, inndeling 2. Prosent	58

5.7.	Yrkestilpasninger blant par i en del EU-land og Norge, basert på en typologi utviklet av Haas m. fl (2006). Tall for par der begge parter er 20-60 år. Prosent.....	59
5.8.	Yrkestilpasninger blant ulike grupper av par i Norge, basert på typologi utviklet av Haas m. fl. (2006). Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år. Prosent.....	60
5.9.	Arbeidstid for kvinnen, mannen og paret. Fordelinger (prosent) og gjennomsnitt (timer). Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år, uansett egen og partners yrkesaktivitet.....	62
5.10.	Andel par der begge eller en av partene ikke er yrkesaktive, blant ulike grupper. Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år, der ingen, en av partene eller begge er yrkesaktive. Prosent	63
5.11.	Hovedsakelig virksomhet, helse og alder blant par der ingen er yrkesaktive, der kvinnen ikke er yrkesaktiv, der partneren ikke er yrkesaktiv og der begge er yrkesaktive. Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år, der ingen, en av partene eller begge er yrkesaktive. Prosent	64
5.12.	Arbeidstid for kvinnen, partneren og paret. Fordelinger (prosent) og gjennomsnitt (timer). Tall for gifte/samboende kvinner 25-54 år der begge parter er yrkesaktive. prosent	65
5.13.	Ulike arbeidstidskombinasjoner blant par der begge parter er yrkesaktive (minst 1 time per uke). Inndeling 1. Prosent.....	67
5.14a.	Logistisk regresjon av hvorvidt begge jobber minst 45 timer per uke. Ref: alle andre (Analyseutvalg: gifte/samboende kvinner 25-54 år, i par der begge jobber minst en time per uke.)	70
5.14b.	Logistisk regresjon av hvorvidt begge jobber minst 45 timer per uke. Ref: alle andre (Analyseutvalg: gifte/samboende kvinner 25-54 år, i par der begge jobber minst en time per uke.)	71
5.15a.	Logistisk regresjon av hvorvidt hun jobber minst 45 timer per uke, mens han jobber mindre. Ref: alle andre (Analyseutvalg: kvinner i par der begge jobber minst en time per uke.)	72
5.15b.	Logistisk regresjon av hvorvidt hun jobber minst 45 timer per uke, mens han jobber mindre. Ref: Alle andre (Analyseutvalg: kvinner i par der begge jobber minst en time per uke.)	73
5.16a.	Multinomisk logistisk regresjon av ulike kombinasjoner av vanlig fulltid og lang fulltid blant par. Ref: par der en eller begge jobber under 35 timer per uke. (Analyseutvalg: par der begge parter jobber minst en time per uke)	74
5.16b.	Multinomisk logistisk regresjon av ulike kombinasjoner av vanlig fulltid og lang fulltid blant par. Ref: par der en eller begge jobber under 35 timer per uke. (Omfatter par der begge parter jobber minst en time per uke)	75
5.17a.	Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45 timer +) og han kortere arbeidstid (1-44 timer), og om begge har lang arbeidstid (45 timer +). Ref: hun jobber 1-44 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)	77
5.17b.	Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45 timer +) og han kortere arbeidstid (1-44 timer), og om begge har lang arbeidstid (45 timer +). Ref: hun jobber 1-44 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)	78
5.18a.	Multinomisk logistisk regresjon av om en av partene eller begge parter jobber mindre enn 35 timer per uke. Ref: par der begge jobber minst 35 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)	79
5.18b.	Multinomisk logistisk regresjon av ulike yrkestilpasninger blant par. Ref: par der begge jobber minst 35 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke)	80
5.19.	Ulike arbeidstidskombinasjoner blant par. Inndeling basert på kvinnens arbeidstid og om hun jobber mer enn partneren, like mye som partneren eller mindre enn partneren (+/-5 timer).....	81
5.20a.	Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst like mye som partneren, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst like mye som partneren. Ref: alle andre. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke.)...	83
5.20b.	Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst like mye som partneren, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst like mye som partneren. Ref: Alle andre. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke.)	84
5.21a.	Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst 5 timer mer enn partner, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst 5 timer mer enn partner. Ref: alle andre - hun jobber 1-34 timer per uke, eller 35 timer + per uke, men like mye som, eller mindre enn, partner. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke).....	85
5.21b.	Multinomisk logistisk regresjon av om hun har lang arbeidstid (45+) og jobber minst 5 timer mer enn partner, og om hun har vanlig fulltid (35-44) og jobber minst 5 timer mer enn partner. Ref: alle andre -hun jobber 1-34 timer per uke, eller 35 timer + per uke, men like + mye som, eller mindre enn, partner. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke).....	86

5.22a. Multinomisk logistisk regresjon av om hun jobber minst 35 timer per uke og mindre enn partneren, minst 35 timer per uke og like mye som partneren, og om hun jobber 35 timer per uke og mer enn partneren. Ref: hun jobber 1-34 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke).....	87
5.22b. Multinomisk logistisk regresjon av om hun jobber minst 35 timer per uke og mindre enn partneren, minst 35 timer per uke og like mye som partneren, og om hun jobber 35 timer per uke og mer enn partneren. Ref: hun jobber 1-34 timer per uke. (Analyseutvalg: Begge jobber minst en time per uke).....	88